

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ**

Διπλωματική Εργασία

***Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Ο
ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ***

ΜΑΡΙΑ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2012

Αφιερώνεται στους γονείς μου

και στον αδερφό μου

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΜΑΡΙΑ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

**Σημαντικοί όροι: Ανταγωνισμός, Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού, Πρόγραμμα
Επιείκειας, Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού, Ευρωπαϊκή Πολιτική
Ανταγωνισμού**

Σε συνθήκες ύφεσης όπως η τρέχουσα περίοδος, η προαγωγή του ανταγωνισμού μέσα από την αναμόρφωση των αγορών των ΚΜ και την άρση των επιχειρηματικών εμποδίων εντός της Ευρωπαϊκής Επικράτειας αποτελεί τη λύση για την επανεκκίνηση των εθνικών αγορών. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας, κομβικό ρόλο παίζει η Πολιτική Ανταγωνισμού η οποία μεριμνά για την καταπολέμηση των νησιδων προστατευτισμού που δημιουργούνται και περιορίζουν τον ανταγωνισμό προς όφελος των λίγων και εις βάρος των πολλών και κυρίως των καταναλωτών.

Στην Ελληνική επικράτεια, υφίσταται ένα χρόνιο αντιπαραγωγικό πλέγμα ρυθμίσεων γύρω από την επιχειρηματικότητα και η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο χρόνιων αδυναμιών που έχουν οδηγήσει σε έναν επιχειρηματικό ιστό μη ανταγωνιστικό. Επιπροσθέτως, η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού, το αρμόδιο όργανο για την πραγμάτωση των σκοπών της Πολιτικής Ανταγωνισμού, δεν έχει καταφέρει έως τώρα να επιτελέσει τα μέγιστα στην υλοποίηση του έργου της.

Κύριος στόχος της εργασίας είναι να καταδείξει τα λάθη του παρελθόντος της ΕΑ και να αναδείξει τα ισχυρά μέσα που διαθέτει πλέον στην κατοχή της. Πρόκειται για το νέο Νόμο 3959/2011 «Προστασία του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» που επιδιώκει να εκσυγχρονίσει το ρόλο της, για το νέο Πρόγραμμα Επιείκειας, που αποτελεί ένα από τα πιο ισχυρά όπλα που μπορεί να χρησιμοποιήσει στη μάχη κατά των αθέμιτων πρακτικών, αλλά και για τη συμμετοχή της στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού, έναν πρωτοφανές μηχανισμό συντονισμού και συμμόρφωσης των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού της ΕΕ. Η ορθή αξιοποίηση των παραπάνω μέσων δύναται να αποτελέσει τη βάση για την ανάκτηση του κύρους και της αξιοπιστίας της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού καθώς και για την αναθεώρηση του τρόπου λειτουργίας της οδηγώντας στην αποτελεσματικότερη εκτέλεση του βαρυσήμαντου έργου της.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά, πρώτα απ' όλα, τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Νικόλαο Φαραντούρη, Επίκουρο Καθηγητή του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς, για τη συνεχή υποστήριξη του και την πολύτιμη βοήθεια του, χωρίς την οποία δε θα ήταν εφικτή η ολοκλήρωση της παρούσας. Ευχαριστώ ακόμα τα μέλη της Τριμελούς Συμβουλευτικής Επιτροπής για την πολύτιμη καθοδήγηση τους στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Συγκεκριμένα, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Μαρία Μενδρινού, αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς και τον κύριο Άγγελο Κότιο, Καθηγητή και Αναπληρωτή Πρόεδρο του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς, οι οποίοι με την επιστημονική τους κατάρτιση, την αμέριστη βοήθεια τους και τις υποδείξεις τους συνέβαλαν στην επιτυχή ολοκλήρωση της παρούσας.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κυρία Λευκοθέα Ντέκα, Προϊσταμένη Β' Τμήματος Διεύθυνσης Νομικής Τεκμηρίωσης και την κυρία Ευγενία Ιωαννίδου, Επίκουρος Εισηγήτρια της Α' Διεύθυνσης Οικονομικής Τεκμηρίωσης της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού για το υποστηρικτικό υλικό το οποίο μου παρείχαν και για την πολύτιμη συνεισφορά τους κατά τη διεξαγωγή της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, στην οποία αφιερώνω αυτή την εργασία, για την πολύτιμη υλική και πνευματική συμπαράστασή τους όλα τα χρόνια των σπουδών μου, καθιστώντας με ικανή να κυνηγήσω όνειρα και στόχους. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την συμφοιτήτρια και καλή μου φίλη Ειρήνη Δράκου καθώς υπήρξε πηγή έμπνευσης στη σύλληψη του θέματος της παρούσας διπλωματικής εργασίας και για την ηθική της συμπαράσταση καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Αρθ. Άρθρο

ΑΞΕ Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

ΓΔΑ Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού

ΔΕΚ Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΔτΑ Δίκαιο του Ανταγωνισμού

ΕΑ Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού

ΕΑΑ Εθνικές Αρχές Ανταγωνισμού

ΕΔΑ Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού

ΕΠΑ Ευρωπαϊκή Πολιτική Ανταγωνισμού

ΚΜ Κράτη-Μέλη

ΜΚΟ Μη Κυβερνητική Οργάνωση

Ν. Νόμος

π. Πληροφορίες

Παρ. Παράγραφος

Σ. Σύνταγμα

ΣΕΚ Συνθήκη Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΣΛΕΕ Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΤΕ Συμβούλιο της Επικρατείας

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ / ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1: Ρυθμιστικό Πλαίσιο της αγοράς των προϊόντων

Πίνακας 2: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα και Ρυθμιστική και Διοικητική Βραδύνοια

Πίνακας 3: Κατάταξη της Ελλάδας ως προς τον ανταγωνισμό (εγχώριο και ξένο) και τον απαιτούμενο αριθμό των διαδικασιών για την έναρξη μίας νέας επιχείρησης

Πίνακας 4: Κατάταξη της Ελλάδας ως προς τη διαφθορά

Πίνακας 5: Προτεινόμενο Παράδειγμα «Λίστας Ελέγχου Αξιολόγησης Συνθηκών του Ανταγωνισμού»

Σχήμα 1: Παίγνιο «Δίλημμα του φυλακισμένου»

Σχήμα 2: Παίγνιο «Δίλημμα του Φυλακισμένου» βάσει στρατηγικής

Σχήμα 3: Οι κανόνες του παιχνιδιού

Σχήμα 4: Η Δομή του ΕΔΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Κεφάλαιο 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
Κεφάλαιο 2: ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	3
2.1 Προσδιορισμός της έννοιας του ανταγωνισμού	3
2.2 Η «μη κατονομαζόμενη» στο Σύνταγμα «ανταγωνιστική ελευθερία»	4
2.3 Ανταγωνισμός και ανταγωνιστικότητα: Οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος	5
2.4 Δομικές Αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας.....	5
2.5 Προϋποθέσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των κλάδων της ελληνικής οικονομίας.....	9
2.5.1 Αύξηση των Εξαγωγών.....	10
2.5.2 Προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων	10
2.5.3 Αναδιάρθρωση θεσμικού πλαισίου	12
2.5.4 Ενδυνάμωση της Πολιτικής Ανταγωνισμού	13
Κεφάλαιο 3: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	14
3.1 Ρόλος.....	14
3.2 Αποστολή και αρμοδιότητες	14
3.3 Χαρακτηριστικά της ΕΑ	18
3.3.1 Ανεξαρτησία.....	18
3.3.1.1 Τα επίπεδα ανεξαρτησίας.....	19
3.3.1.2 Η σημασία της διασφάλισης της ανεξαρτησίας της ΕΑ και των λοιπών ΕΑΑ της ΕΕ	20
3.3.2 Αξιοπιστία	22
3.4 Νόμος 3959/2011 «περί της Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού»	23
3.4.1 Εισαγωγή	23
3.4.2 Διαφορές Ν. 703/1977 και Κανονισμού 1/2003	23
3.4.3 Σύντομη παρουσίαση του Νόμου 3959/2011	26
3.4.4 Αποτίμηση του Ν. 3959/2011 βάσει της Δημόσιας Διαβούλευσης του Δεκεμβρίου 2010	32
3.4.5 Συνολική Αξιολόγηση του Ν. 3959/2011	37
3.5 Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας	41
3.5.1 Ορισμός και χαρακτηριστικά των Συμπράξεων / Καρτέλ	42
3.5.2 Ευρωπαϊκή Πολιτική Επίδειξης Επιείκειας	43
3.5.3 Το Πρόγραμμα Επιείκειας ως «δίλημμα του φυλακισμένου».....	46
3.5.4 Περιγραφή του Ελληνικού Προγράμματος Επιείκειας.....	49
3.5.4.1 Πλήρης Απαλλαγή.....	49
3.5.4.2 Μερικής Απαλλαγή.....	50
3.5.5 Αξιολόγηση λειτουργίας του Προγράμματος.....	51
3.6 Συμπεράσματα.....	52

Κεφάλαιο 4: ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 1/2003 ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	54
4.1 Εισαγωγή	54
4.2 Κανονισμός 1/2003 και το «Πρόγραμμα Εκσυγχρονισμού»	56
4.2.1 Διαφορές Κανονισμού 17/62 και Κανονισμού 1/2003	56
4.2.1.1 Σύστημα εξαίρεσης εκ του νόμου (ex lege) και η αποκεντρωμένη εφαρμογή του Άρθ. 101, παρα 3 της ΣΛΕΕ	56
4.2.1.2 Υπεροχή του Κοινοτικού Δικαίου έναντι των αντίστοιχων εθνικών δικαίων (Άρθ. 3)	59
4.3 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού	60
4.3.1 Εισαγωγή	60
4.3.2 Γέννηση του ΕΔΑ	61
4.3.3 Σύσταση του ΕΔΑ	62
4.3.4 Δομή	62
4.3.5 Δραστηριότητες	63
4.3.5.1 Ανταλλαγή πληροφοριών	63
1) Κάθετο Επίπεδο Συνεργασίας	64
2) Οριζόντιο Επίπεδο Συνεργασίας	66
4.3.5.2 Κατανομή υποθέσεων	67
1) Κάθετο Επίπεδο Συνεργασίας	67
2) Οριζόντιο Επίπεδο Συνεργασίας	70
4.3.5.3 Αποτελεσματική και Ενιαία εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού	72
4.3.6 Αξιολόγηση της δράσης του ΕΔΑ	73
4.3.6.1 Αποκέντρωση Διαδικασιών	73
4.3.6.2 Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής	74
4.3.6.3 Το ΕΔΑ ως ένα «σκοτεινό, μυστηριώδες πλάσμα»	74
4.3.7 Παράγοντες Επιτυχίας του ΕΔΑ	75
4.3.8 Έρευνα Αξιολόγησης του ΕΔΑ	78
4.4 Συμπεράσματα	82
Κεφάλαιο 5: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ: Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ	85
Κεφάλαιο 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	92
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	92
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	96
ΝΟΜΟΙ, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ & ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ	99
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	100
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι	102
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ	131

Κεφάλαιο 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Φεβρουάριο του 2012 πραγματοποιήθηκε το πρώτο Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ανταγωνισμού στις Βρυξέλλες με σκοπό την εύρεση νέων μέσων για την ενδυνάμωση του ανταγωνισμού, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, τη γέννηση ευκαιριών απασχόλησης και τη προσφορά καλύτερων προοπτικών ανάπτυξης στους Ευρωπαίους πολίτες. Λίγες μέρες πριν, έλαβε χώρα έκτακτο άτυπο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με στόχο την κατάθεση προτάσεων για «Μία εξυγίανση ευνοϊκή για την ανάπτυξη και μία ανάπτυξη ευνοϊκή για την απασχόληση»¹. Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση απαιτεί την ανακάλυψη νέων προοπτικών ανάπτυξης και όπως υποστηρίζει ο Joaquín Almunia, Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, «Για ακόμα μία φορά, η ενίσχυση του ανταγωνισμού και η πολιτική ανταγωνισμού είναι στη καρδιά της απάντησης της ΕΕ»².

Ο ελεύθερος και υγιής ανταγωνισμός αποτελεί βάση του οικονομικού συστήματος και η αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό συνιστά τόσο επιλογή όσο και υποχρέωση των ΚΜ της ΕΕ ήδη από την Συνθήκη της Ρώμης το 1957 οπότε και ενσωματώθηκε το πρώτο κεφάλαιο περί της προστασίας του ανταγωνισμού στη Συνθήκη συμβάλλοντας καταλυτικά στη δημιουργία της ελεύθερης εσωτερικής αγοράς³. Η πολιτική ανταγωνισμού, από τη φύση της, διαθέτει χαρακτηριστικά ελαστικότητας και πρέπει να προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες του περιβάλλοντος. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και αρχές δεκαετίας του '90 είχαν ξεκινήσει οι πρώτες σκέψεις αναφορικά με το άνοιγμα των ευρωπαϊκών αγορών στον ανταγωνισμό και μια ριζική διαδικασία απελευθέρωσης των αγορών. Οι συζητήσεις κατέληξαν στο «Πακέτο Εκσυγχρονισμού», και στην υιοθέτηση του Κανονισμού 1/2003 τον Δεκέμβριο του 2002 οπότε και τα ΚΜ της ΕΕ μέσα από μία πρωτοφανή τάση σύγκλισης προσάρμοσαν τις εθνικές τους πολιτικές στα δεδομένα της νέας ΕΠΑ.

Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση απαιτεί εκ μέρους τόσο της Επιτροπής όσο και των επιμέρους ΕΑΑ να μεριμνήσουν για την αξιοποίηση των ήδη διαθέσιμων εργαλείων αλλά και την υιοθέτηση νέων μέτρων και θεσμών για την βελτίωση της προστασίας του ανταγωνισμού εντός της Ευρωπαϊκής Επικράτειας.

Στην Ελλάδα, το αρμόδιο κρατικό όργανο για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού είναι η ΕΑ που μεριμνά για την εξασφάλιση υγιών συνθηκών

¹ Για περισσότερες π. βλέπε Statement Of The Members Of The European Council, 30 January 2012, «Towards Growth-Friendly Consolidation And Job-Friendly Growth»

² Ομιλία του Joaquín Almunia στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ 2012

³ "EU Competition Law and Policy, Developments & Priorities", Professor Mario Monti, "Priorities for EU Competition policy", pp. 9

ανταγωνισμού. Στα πλαίσια της σύγκλισης και εναρμόνισης με τα ενωσιακά πρότυπα, ψηφίστηκε τον περασμένο Απρίλιο ο Νόμος 3959/2011 «Προστασία του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» ο οποίος ενδυναμώνει το ρόλο της ΕΑ και διευκολύνει το έργο της. Επίσης, τον περασμένο Αύγουστο, η ΕΑ υιοθέτησε το νέο Πρόγραμμα Επιείκειας το οποίο είναι πλήρως εναρμονισμένο με τα ενωσιακά πρότυπα. Τέλος, αποτέλεσμα της υιοθέτησης του Κανονισμού 1/2003 ήταν η δημιουργία του ΕΔΑ, ενός πρωτοφανούς μορφής για τα ευρωπαϊκά δεδομένα δικτύου. Το ΕΔΑ λειτουργεί ως μηχανισμός συμμόρφωσης των ΕΑΑ των ΚΜ και κατά συνέπεια συμβάλλει ουσιαστικά στη διαδικασία εξευρωπαϊσμού. Στα πλαίσια του δικτύου γίνεται ανταλλαγή καλών πρακτικών, γεγονός το οποίο είναι ιδιαίτερα ωφέλιμο για την ΕΑ, η οποία μέσα από την ενεργή συμμετοχή της μπορεί να βελτιώσει τον τρόπο δράσης της παραδειγματιζόμενη από τις άλλες ΕΑΑ.

Στην Ελλάδα, η προστασία του ανταγωνισμού της Ελληνικής οικονομίας δεν έχει λειτουργήσει έως τώρα αποτελεσματικά. Επιπροσθέτως, η Ελλάδα, είναι από τα ΚΜ της ΕΕ που έχει πληγεί περισσότερο από την οικονομική κρίση, επομένως η ΕΑ καλείται να επιτελέσει ένα ακόμα δυσκολότερο έργο. Ποιες είναι οι δομικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας; Ποιες είναι οι κυριότερες αλλαγές που έφερε ο νέος Νόμος και πώς μπορεί να βοηθήσει την ΕΑ στην ορθότερη εκτέλεση του έργου της; Ο Νόμος κατάφερε να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που είχαν δημιουργηθεί πριν τη ψήφιση του; Γιατί το αναθεωρημένο Πρόγραμμα Επιείκειας έχει βαρύνουσα σημασία και πώς μπορεί να διευκολύνει το έργο της ΕΑ; Με ποιούς τρόπους μπορεί να επωφεληθεί η ΕΑ από τη συμμετοχή της στο ΕΔΑ και γιατί αυτό το καινοτόμο δημιούργημα έχει μονοπωλήσει το ενδιαφέρον των μελετητών;

Κεφάλαιο 2: ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1 Προσδιορισμός της έννοιας του ανταγωνισμού

Ο ανταγωνισμός είναι μία δυναμική και εξελικτική διαδικασία που χαρακτηρίζεται από τις παράλληλες προσπάθειες των ανταγωνιζομένων μέσα σε μία αγορά μέσω της προσφοράς καλύτερων τιμών και όρων. Συγκεκριμένα, ο ανταγωνισμός ορίζεται ως «η ελεύθερη επιδίωξη σύναψης εναλλακτικών σχέσεων με τρίτους από δύο ή περισσότερες επιχειρήσεις που δρουν στην σχετική αγορά⁴». Επομένως, βασική προϋπόθεση στην ανταγωνιστική διαδικασία είναι η ύπαρξη κοινού αντικείμενου διεκδίκησης καθώς και πολλαπλών ανταγωνιζομένων επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ως επιχείρηση ορίζεται «κάθε φορέας που ασκεί οικονομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και τον τρόπο χρηματοδότησης του»⁵. Επιπροσθέτως, κατά την έννοια της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, επιχείρηση είναι κάθε μονάδα όπου «τα εμπλεκόμενα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ασκούν ανεξάρτητα μία εμπορική ή οικονομική δραστηριότητα και αναλαμβάνουν τους συνυφασμένους με αυτή κινδύνους⁶». Για τη συμπλήρωση του ορισμού της επιχείρησης, βασική προϋπόθεση της ύπαρξης του είναι η αυτονομία της οικονομικής τους δράσης. Στα πλαίσια αυτής της αυτονομίας, κάθε επιχείρηση ανταγωνίζεται τους άλλους παίκτες αποσκοπώντας στην επικράτηση έναντι των υπολοίπων και την κατάκτηση του κοινού αντικείμενου διεκδίκησης⁷. Ο ανταγωνισμός πραγματοποιείται σε δύο διαφορετικά επίπεδα, στο οριζόντιο επίπεδο μεταξύ παικτών που δραστηριοποιούνται στο ίδιο επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής ή στο κάθετο επίπεδο όπου δραστηριοποιούνται σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας.

Σύμφωνα με τους υπέρμαχους της φιλελεύθερης οικονομικής σχολής, ο ανταγωνισμός αποτελεί φυσική κατάσταση και βασικό στοιχείο της ανοικτής οικονομίας της αγοράς. Οι μεγάλοι θεωρητικοί Adam Smith και David Ricardo, υπέρμαχοι της κλασσικής θεωρίας που θεμελιώνεται πάνω στον ατομικό εγωισμό υποστηρίζουν ότι οι παίκτες ανταγωνίζονται και επικρατεί ο καλύτερος⁸. Ο John Harvey είναι μεταξύ εκείνων που υποστηρίζουν ότι ο ανταγωνισμός είναι έννοια συνυφασμένη με την ανθρώπινη φύση.

⁴ Βλ. Μιχ-Θεοδ. Δ.Μαρίνος, « Αθέμιτος Ανταγωνισμός», σελ. 6

⁵ Βλ. Γεώργιος, Καρύδης Σ. «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», σελ. 93

⁶ Βλ. Στέφανος, Ι. Χαρακτινιώτης «Μηχανισμοί Ελέγχου των κάθετων περιορισμών από την Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού», Σελ. 259

⁷ Βλ. Λαμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ.1

⁸ Βλ. Λαμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ.1, 2

Συγκεκριμένα δίνει περισσότερο έμφαση στην ανταγωνιστική διαδικασία παρά στο αποτέλεσμα υποστηρίζοντας ότι «στα παιχνίδια η ικανοποίηση έρχεται από τον ίδιο τον ανταγωνισμό και όχι από την ίδια την επιτυχία»⁹. Κατά συνέπεια, «στην ανθρώπινη φύση υπάρχει έμφυτο το ένστικτο του ανταγωνισμού που βρίσκει ικανοποίηση στην ίδια την πράξη της προσπάθειας να είναι κάποιος καλύτερος από τον άλλο ακόμα και αν η προσπάθεια αυτή αποτύχει»¹⁰. «Ο ανταγωνισμός φαίνεται να είναι ένα «αναπόφευκτο γεγονός της ζωής» όπως υποστηρίζει ο Harvey Ruben στο βιβλίο του “Competing: Understanding and winning the strategic games we all play”.

2.2 Η «μη κατονομαζόμενη» στο Σύνταγμα «ανταγωνιστική ελευθερία»

Ανταγωνιστική ελευθερία σημαίνει¹¹:

- i. Ότι καθένας έχει το δικαίωμα να ανταγωνίζεται
- ii. Ότι καθένας έχει το δικαίωμα να διαμορφώνει την ανταγωνιστική του δράση και τα μέσα της ελεύθερα
- iii. Ότι καθένας έχει το δικαίωμα της μη συμμετοχής στον οικονομικό ανταγωνισμό εφόσον το επιθυμεί
- iv. Ότι η αγορά πρέπει να είναι ελεύθερη ώστε ο καθένας ελεύθερα να συναλλάσσεται

Το δικαίωμα του κάθε πολίτη στην ανταγωνιστική ελευθερία δε κατοχυρώνεται συνταγματικά άμεσα αλλά έμμεσα. Συγκεκριμένα, στο Άρθ. 5 παρ. 1 του Συντάγματος προβλέπεται ότι κάθε πολίτης διαθέτει το κατοχυρωμένο δικαίωμα της οικονομικής ελευθερίας, επομένως και της ανταγωνιστικής ελευθερίας, δηλαδή της ελευθερίας να συμμετέχει στην ανταγωνιστική διαδικασία διαμορφώνοντας ανταγωνιστική δράση ανάλογα με τις υφιστάμενες παραμέτρους. Το δικαίωμα αυτό δεν είναι απεριόριστο αλλά είναι ελευθερία *sub lege*. Δηλαδή τίθεται σε περιορισμούς προκειμένου να αποφευχθούν περιπτώσεις κατάχρησης αυτής της ελευθερίας. Το δικαίωμα του καθενός για συμμετοχή στον ανταγωνισμό σταματάει εκεί όπου αρχίζει η προσβολή της αντίστοιχης ανταγωνιστικής ελευθερίας των τρίτων. Όπως ορίζει το Σ. «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα τη προσωπικότητα του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική, και πολιτική ζωή της Χώρας *εφόσον δε προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δε παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη*». Κατ' αυτόν τον τρόπο θεσμοποιείται η Πολιτική Ανταγωνισμού. Η Πολιτική Ανταγωνισμού προσδιορίζει αυτά τα απαραίτητα όρια που τίθενται στην ανταγωνιστική ελευθερία

⁹ Βλ. Alfie Kohn, «No contest, The case against Competition, Why we loose in our race to win”, Chapt. 2, “Is competition inevitable? The “human nature” myth», σελ. 16

¹⁰ Για περαιτέρω π. βλ. J.Harvey, «Competition: A study in human motive»

¹¹ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 25

μεριμνώντας για την διατήρηση ενός κλίματος ελεύθερου και ανόθευτου ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, περιλαμβάνει τη νομοθεσία περί ανταγωνισμού, η οποία καταδικάζει και αποτρέπει συμπεριφορές/πρακτικές επιχειρήσεων που αποδυναμώνουν τον υπαρκτό ανταγωνισμό και ο κύριος στόχος της Πολιτικής Ανταγωνισμού είναι η προστασία του καταναλωτή.

2.3 Ανταγωνισμός και ανταγωνιστικότητα: Οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος

Η προστασία του ανταγωνισμού είναι καίριας σημασίας κυρίως για δύο λόγους. Πρώτον, διότι υπό υγιείς συνθήκες αποτρέπεται η δημιουργία μίας κυρίαρχης οικονομικής δύναμης που απειλεί την ελευθερία των άλλων υποκειμένων εντός ενός κλάδου της οικονομικής δραστηριότητας. Πρόκειται για την λεγόμενη ουδετεροποιητική λειτουργία¹² του ανταγωνισμού που οδηγεί στη δικαιότερη δυνατή κατανομή του μεριδίου των συμμετεχόντων μέσα σε μία αγορά. Δεύτερον, διότι η ορθή λειτουργία του ανταγωνισμού εντός ενός κλάδου σημαίνει μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα αυτού έναντι των αντίστοιχων κλάδων άλλων χωρών.

Η ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως «η ικανότητα μιας χώρας να δημιουργεί ευημερία¹³»· επομένως μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα των κλάδων σημαίνει ευημερία. Και το ζητούμενο πρέπει πάντα να είναι η εξασφάλιση μακροχρόνιας και όχι βραχυχρόνιας ευημερίας.

Η ανταγωνιστικότητα των κλάδων της ελληνικής οικονομίας είναι χαμηλή καθώς η Ελλάδα είναι μία μικρή αγορά και παράλληλα αντιμετωπίζει χρόνιες αδυναμίες. Πρόκειται για αδυναμίες οι οποίες βρίσκονται στις ίδιες της τις δομές, στις αντιλήψεις της και στο μοντέλο ανάπτυξης της, γι' αυτό εξάλλου η τρέχουσα κρίση που αντιμετωπίζει η Χώρα είναι βαθιά δομική.

2.4 Δομικές Αδυναμίες της Ελληνικής οικονομίας

Οι δομικές αδυναμίες που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία και κοινωνία είναι η πολυνομία, ή γραφειοκρατία και η διαφθορά.

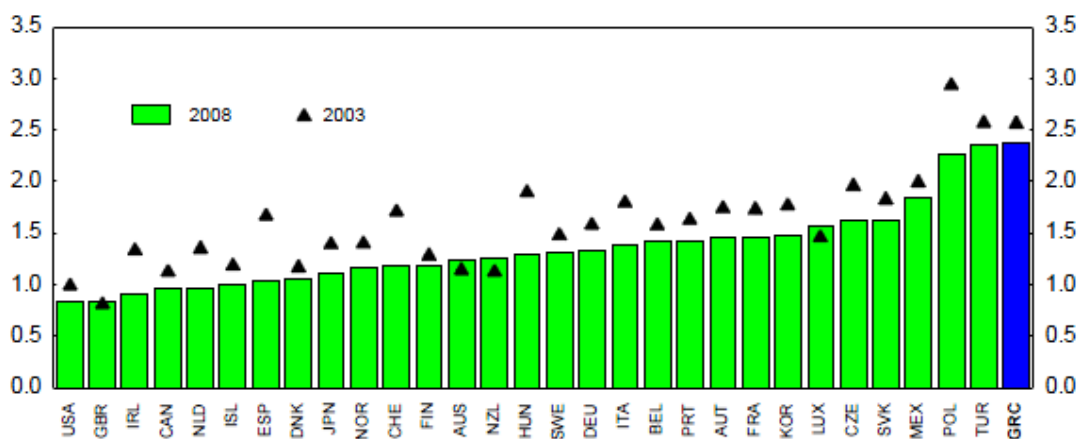
1. Πολυνομία

Η πολυνομία δηλαδή το ρυθμιστικό και θεσμικό πλαίσιο δημιουργεί ρυθμιστικό βάρος στους δυνητικούς επενδυτές.

¹² Βλ. Μιχ-Θεοδ. Δ.Μαρίνος, «Αθέμιτος Ανταγωνισμός», σελ.5-7

¹³ Βλ. Karl Aigigner, «Competitiveness: From a Dangerous Obsession to a Welfare Creating Ability with Positive Externalities», pp. 162

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους δείκτες του ΟΟΣΑ, το ρυθμιστικό πλαίσιο της αγοράς των προϊόντων στην Ελλάδα παραμένει μεταξύ των πιο αυστηρών ανάμεσα στις χώρες του Οργανισμού εμποδίζοντας τον ανταγωνισμό (Σχήμα 1). Διάφοροι φραγμοί εισόδου στην αγορά και οι περιορισμοί στα τέλη ή τις τιμές των βασικών τομέων όπως οι επαγγελματικές υπηρεσίες, το λιανικό εμπόριο και οι βιομηχανίες δικτύου έχουν οδηγήσει σε χαμηλά επίπεδα καινοτομίας και δημιουργία θέσεων εργασίας. Σε συνδυασμό με τις χαμηλές εξαγωγές και τα κακώς σχεδιασμένα επενδυτικά κίνητρα, τα εμπόδια για τις νέες επενδύσεις αυξήθηκαν.

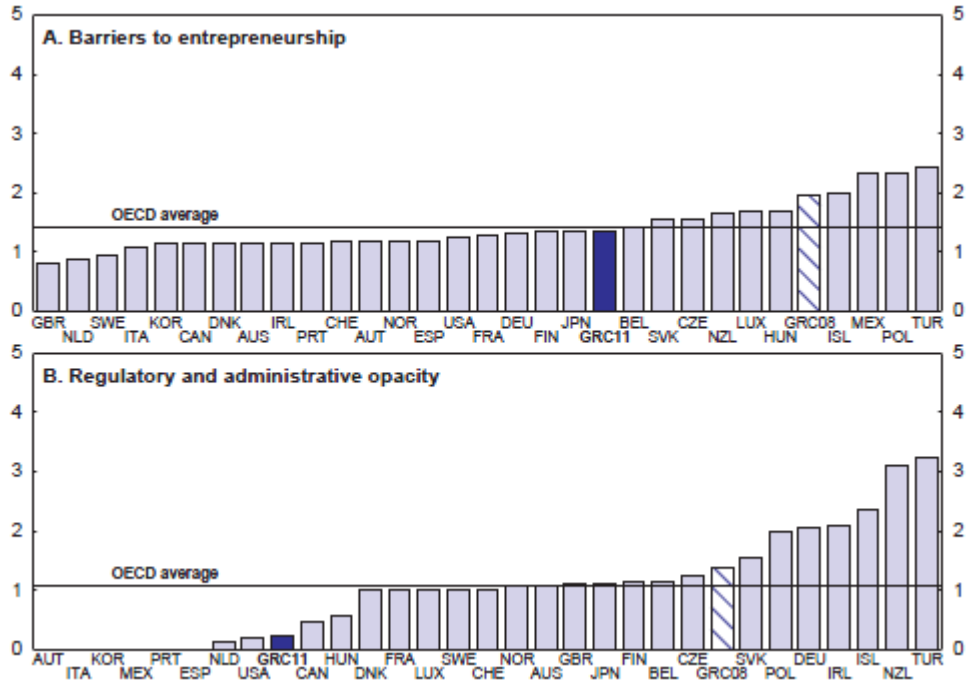

Πίνακας 1: Ρυθμιστικό πλαίσιο της αγοράς των προϊόντων
Δείκτης κλίμακας 0-6 από τις λιγότερο στις περισσότερο περιοριστικές.

Πηγή: ΟΟΣΑ (2010), Βάση δεδομένων της Ρύθμισης της Αγοράς Προϊόντος¹⁴,

Επιπροσθέτως, το αυστηρό θεσμικό πλαίσιο λειτουργεί αποθαρρυντικά για τους δυνητικούς επιχειρηματίες αποτρέποντας τους να εισέλθουν στην σχετική αγορά. Αυτό αποτελεί τροχοπέδη για τη παραγωγικότητα και επηρεάζει αρνητικά την ανάπτυξη της οικονομίας καθώς συμβάλλει στη διατήρηση φτωχής καινοτομίας (Σχήμα 2).

¹⁴ Για περισσότερους δείκτες μπορείτε να επισκεφτείτε το διαδικτυακό τόπο των δεικτών του ΟΟΣΑ στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.oecd.org/eco/pmr>.

Πίνακας 2: Εμπόδια στην επιχειρηματικότητα και Ρυθμιστική και Διοικητική βραδύνοια
Δείκτης κλίμακας 0-6 από τις λιγότερο στις περισσότερες περιοριστικές.

Η περίοδος αναφοράς είναι το 2008 για όλες τις χώρες. Ωστόσο οι δείκτες για την Ελλάδα 2011 είναι βασισμένοι σε μία ενδιάμεση επικαιροποίηση στα πλαίσια της Οικονομικής Έρευνας του ΟΟΣΑ για την Ελλάδα για το έτος 2011, και όχι μία πλήρης επικαιροποίηση του πίνακα για όλες τις χώρες.

Πηγή: ΟΟΣΑ, Βάση δεδομένων της Ρύθμισης της Αγοράς Προϊόντος

2. Γραφειοκρατία

Η γραφειοκρατία και οι χρονοβόρες και πολύπλοκες διαδικασίες αδειοδότησης αποτρέπουν τους νέους επενδυτές να εισέλθουν στον κλάδο του ενδιαφέροντος τους με αποτέλεσμα να ζημιώνεται τόσο ο εγχώριος όσο και ο εξωτερικός ανταγωνισμός

Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 134η θέση μεταξύ 142 χωρών στην βαθμολογική κατάταξη ανάλογα με τον αριθμό των διαδικασιών που καλείται ένας δυνητικός επιχειρηματίας να ακολουθήσει προκειμένου να ξεκινήσει μία νέα επιχείρηση. Οι χρονοβόρες διαδικασίες είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που αποτελούν τροχοπέδη στην ανάπτυξη του ανταγωνισμού της ελληνικής οικονομίας και καθλώνουν την Ελλάδα στην 122η θέση του βαθμολογικού πίνακα ανταγωνιστικότητας (Σχήμα 3).

Country/Economy Greece		
Index	Rank	Score
B.06 6th pillar: Goods market efficiency	107	3.88
B.06.01 A. Competition	122	3.84
B.06.01.01 1. Domestic competition	119	3.73
6.01 Intensity of local competition	82	4.64
6.02 Extent of market dominance	61	3.73
6.03 Effectiveness of anti-monopoly policy	83	3.82
6.04 Extent and effect of taxation	128	2.78
6.06 No. procedures to start a business	134	15.00
6.07 No. days to start a business	74	19.00
6.08 Agricultural policy costs	133	2.98
6.05 Total tax rate, % profits	97	47.20
B.06.01.02 2. Foreign competition	90	4.44
6.09 Prevalence of trade barriers	27	5.09
6.11 Prevalence of foreign ownership	95	4.44
6.12 Business impact of rules on FDI	129	3.42
6.13 Burden of customs procedures	78	3.98
6.14 Imports as a percentage of GDP	131	23.08
6.1 Trade tariffs, % duty	4	0.85
B.06.02 B. Quality of demand conditions	71	3.97
6.15 Degree of customer orientation	88	4.43
6.16 Buyer sophistication	66	3.51

Πίνακας 3: Κατάταξη της Ελλάδας ως προς τον ανταγωνισμό (εγχώριο και ξένο) και τον αριθμό των απαιτούμενων διαδικασιών για την έναρξη μίας νέας επιχείρησης

Πηγή: *The Global Competitiveness Report 2011-2012 for Greece*

3. Διαφθορά

Το αυστηρό ρυθμιστικό και θεσμικό πλαίσιο σε συνδυασμό με την έντονη γραφειοκρατία δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για την «άνθιση» της διαφθοράς. Διότι ένας δυνητικός επιχειρηματίας θα χρηματοδοτήσει ένα δημόσιο υπάλληλο για να ξεφύγει από τη τυπική χρονοβόρα γραφειοκρατική διαδικασία και να επισπεύσει τη διαδικασία αδειοδότησης. Από την άλλη ενδέχεται ένας από τους κυρίαρχους παίκτες του κλάδου να χρηματοδοτήσει με τη σειρά του ένα δημόσιο υπάλληλο προκειμένου να εμποδίσει αυτή τη νέα είσοδο.

Η διαφθορά αποτελεί κατά κοινή ομολογία εγγενές χαρακτηριστικό της κοινωνίας μας. Και μάλιστα φαίνεται να είναι το σημαντικότερο εμπόδιο εισόδου ακόμα και από χρηματοοικονομικούς παράγοντες όπως η φορολογία και οι κρατικές ρυθμίσεις. Αναπόφευκτα οδηγούμαστε σε υψηλά εμπόδια εισόδου, κλειστές αγορές και ευνοϊκότερο περιβάλλον για αθέμιτες πρακτικές ανάμεσα στους κύριους παίκτες οι

οποίοι καθορίζουν τους κανόνες του παιχνιδιού και ανεβάζουν τις τιμές ζημιώνοντας τον καταναλωτή¹⁵.

Το γεγονός ότι η διαφθορά αποτελεί συνώνυμο της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας αποδεικνύεται πανηγυρικά από τα απογοητευτικά στοιχεία του Παγκόσμιου Δείκτη Ανταγωνιστικότητας που κατατάσσει τη Χώρα στην 110η θέση από 142 χώρες¹⁶ (Σχήμα 4).

Country/Economy	Greece		
Index	Δ	Rank	Score
GCI Global Competitiveness Index 2011–2012		90	3.92
A Basic requirements SubIndex		80	4.36
A.01 1st pillar: Institutions		96	3.52
A.01.01 A. Public institutions		89	3.52
A.01.01.01 1. Property rights		56	4.25
1.01 Property rights		56	4.46
1.02 Intellectual property protection		52	3.83
A.01.01.02 2. Ethics and corruption		110	2.69
1.03 Diversion of public funds		102	2.74
1.04 Public trust of politicians		123	1.88
1.05 Irregular payments and bribes		98	3.46
A.01.01.03 3. Undue influence		94	2.97
1.06 Judicial independence		85	3.33
1.07 Favoritism in decisions of government officials		98	2.61
A.01.01.04 4. Government inefficiency		134	2.76
1.08 Wastefulness of government spending		131	2.11
1.09 Burden of government regulation		133	2.35
1.1 Efficiency of legal framework in settling disputes		121	2.81
1.11 Efficiency of legal framework in challenging regs		121	2.76
1.12 Transparency of government policymaking		109	3.78

Πίνακας 4: Κατάταξη της Ελλάδας ως προς τη διαφθορά

Πηγή: *The Global Competitiveness Report 2011-2012 for Greece*

2.5 Προϋποθέσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας των κλάδων της ελληνικής οικονομίας

Οι επιπτώσεις όλων αυτών των μακροοικονομικών ανισορροπιών μεγεθύνονται όσο χειροτερεύει η διεθνής συγκυρία και η πτωτική πορεία της οικονομίας μας επιταχύνεται. Είναι επιτακτική η ανάγκη η Ελλάδα να γίνει εξωστρεφής δίνοντας έμφαση στις εξαγωγικές της δραστηριότητες και στις επενδύσεις αλλά κυρίως να απλοποιήσει το υφιστάμενο ρυθμιστικό και θεσμικό πλαίσιο.

¹⁵ Βλ. Χριστόδουλος Στεφανάδης, «Πολιτική Οικονομία εν μέσω κρίσης», σελ. 325-326

¹⁶ Για περισσότερους δείκτες μπορείτε να επισκεφτείτε το διαδικτυακό τόπο των δεικτών του ΟΟΣΑ στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://gcr.weforum.org/gcr2011/>

2.5.1 Αύξηση των Εξαγωγών

Πιο συγκεκριμένα, αποτελεί αδήριτη αναγκαιότητα να δοθεί περισσότερη έμφαση στις εξαγωγές των προϊόντων της Χώρας. Η ανταγωνιστικότητα μίας οικονομίας ή ενός κλάδου εξαρτάται από το κόστος παραγωγής και τη ποιότητα του προϊόντος σε σχέση με τα εναλλακτικά προϊόντα που προσφέρονται. Επομένως, η υψηλή ανταγωνιστικότητα μπορεί να επιτευχθεί είτε με παραγωγή χαμηλού κόστους είτε με προσανατολισμό σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής ποιότητας που είναι ελκυστικά στους αγοραστές¹⁷¹⁸. Ωστόσο, στις ανεπτυγμένες χώρες η ανταγωνιστικότητα δε θα πρέπει να βασίζεται στη λογική της ελαχιστοποίησης του κόστους αλλά σε παράγοντες που σχετίζονται με την υψηλή τεχνολογία, τη ποιότητα παραγωγής και ως εκ τούτου τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Οι ελληνικές εξαγωγές ανήκουν κατά κανόνα σε τομείς χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλής τεχνολογίας, ποιότητας αρά και αξίας. Οι εξαγωγές των προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, όπως χημικά, ηλεκτρικές συσκευές, εξοπλισμός γραφείου και τηλεπικοινωνιών έχουν υπερδιπλασιαστεί τα τελευταία χρόνια φτάνοντας το 10% των συνολικών εξαγωγικών προϊόντων. Ωστόσο αυτά τα προϊόντα αφορούν σε μεγάλο βαθμό περιπτώσεις συναρμολόγησης εισαγόμενων ενδιάμεσων αγαθών και επανεξαγωγή τους στις βαλκανικές χώρες¹⁹. Επομένως, δεν ενσωματώνεται αρκετή ελληνική τεχνολογία και τεχνολογία, άρα η ελληνική προστιθέμενη αξία είναι μικρή.

2.5.2 Προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

Επιπροσθέτως, η ελληνική οικονομία πρέπει να γίνει πόλος έλξης νέων επενδύσεων και να «ανοίξει» τις αγορές της. Μεταξύ άλλων, προκειμένου να μπει σε διατηρήσιμη αναπτυξιακή τροχιά πρέπει να γίνει πόλος έλξης ΑΞΕ. Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτείται η Ελλάδα να μετασχηματιστεί σε «Κέντρο Αριστείας²⁰ (centre of excellence)» δηλαδή σε περιβάλλον που θα ευνοεί και δε θα αποθαρρύνει την επιχειρηματικότητα. Δηλαδή σε ένα περιβάλλον που οι επιχειρήσεις θα επιδιώκουν συνεχώς να βελτιώνουν το προσφερόμενο προϊόν τους και τις υπηρεσίες τους στα πλαίσια της προσπάθειας του να επιβιώσουν έναντι των ανταγωνιστών-αντιπάλων τους. Η Ελλάδα μέχρι τώρα αποτελούσε πόλο έλξης ΑΞΕ μόνο όταν το κίνητρο ήταν τα φθηνά εργατικά χέρια. Όταν το κίνητρο αυτό εκλείπει τότε η Ελλάδα παύει να είναι επενδυτικός προορισμός.

¹⁷ Βλ. Νίκος Βέττας, «Ανταγωνισμός και ρύθμιση στις αγορές προϊόντων», σελ. 350-351

¹⁸ Χαρακτηριστικό παράδειγμα χώρας με προϊόντα κα υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, υψηλού κόστους εργασίας αλλά παράλληλα ελκυστικά στους καταναλωτές είναι η Ελβετία.

¹⁹ Βλ. Αναστάσιος Αναστασάτος, «Η εξωτερική ανισορροπία της ελληνικής οικονομίας», σελ. 387-389

²⁰ Βλ. Αναστάσιος Αναστασάτος, «Η εξωτερική ανισορροπία της ελληνικής οικονομίας», σελ. 390

Ένα πρόσφατο ενθαρρυντικό παράδειγμα αποτελεί το επενδυτικό ενδιαφέρον που έχει δείξει η Κυβέρνηση του Κατάρ προς τη Χώρα και συγκεκριμένα στους τομείς της ενέργειας, των τροφίμων, της αγοράς ακινήτων και του τουρισμού. Συγκριμένα, στις 20 Ιανουαρίου του 2012 πραγματοποιήθηκε επενδυτικό και επιχειρηματικό φόρουμ μεταξύ των δύο κρατών όπου συζητήθηκαν οι προοπτικές συνεργασίας ανάμεσα στα δύο μέρη κυρίως στο τομέα αξιοποίησης των ακινήτων αλλά και η πρόθεση ανάπτυξης τουριστικών υποδομών εκ μέρους της Καταριανής κυβέρνησης με στόχο να καταστεί η Ελλάδα τουριστικός προορισμός και τους δώδεκα μήνες του χρόνου. Επίσης, έντονο ήταν το ενδιαφέρον για συνεργασία με τις ελληνικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον ενεργειακό τομέα και επίσης υπήρξε ερευνητικό ενδιαφέρον για εναλλακτικές πηγές ενέργειας, υδρογονάνθρακες και φυσικό αέριο²¹ στις περιοχές της Δυτικής Ελλάδας και της Κρήτης. Επιπροσθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι οι αερογραμμές της Καταριανής Κυβέρνησης «Qatar Airlines» ήταν ο μεγάλος χορηγός του πολυσυνεδρίου Money Show 2011 με τίτλο «Φεστιβάλ Εθελοντισμού Χωρίς Σύνορα - Έλληνας Πολίτης - Ευρωπαίος Πολίτης²²» που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα τον περασμένο Δεκέμβριο. Επιπλέον, σε ένα από τα πάνελ συζητήσεων που σχηματίστηκαν και συγκεκριμένα στο πάνελ με θεματική «Βήματα προς την έξοδο: η πραγματική οικονομία και η ελληνική ομοιομορφία²³» συμμετείχε ο πρέσβης του Κατάρ κος Hamad Al Misnad ο οποίος αναφέρθηκε στις εμπορικές και επενδυτικές σχέσεις μεταξύ του κράτους του Κατάρ και της Ελλάδας κάνοντας μία σύντομη ιστορική αναδρομή των σχέσεων των δύο χωρών ενώ παράλληλα δήλωσε ανοιχτά τη πρόθεση της χώρας του για περαιτέρω οικονομική συνεργασία μεταξύ των δύο μερών δίνοντας έμφαση στον τομέα της ενέργειας.

Επιπροσθέτως, η πλήρης εφαρμογή της οδηγίας για τις υπηρεσίες της ΕΕ²⁴ θα ενισχύσει τον ανταγωνισμό διευκολύνοντας τη πρόσβαση των αλλοδαπών παρόχων στην ελληνική αγορά είτε μέσω της εγκατάστασης είτε μέσω της διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών. Επίσης, μέσα από τη σταδιακή απλοποίηση των διαδικασιών επιτυγχάνεται και η ενίσχυση της ενιαίας αγοράς²⁵ καθώς τα κράτη θα μπορούν να

²¹ Το Κατάρ αποτελεί τον πρώτο προμηθευτή υδροποιημένου φυσικού αερίου στον κόσμο (LNG), γεγονός που αναδεικνύει το Εμιράτο μεταξύ των πρωτοπόρων του Κόλπου και με ένα από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν ΑΕΠ παγκοσμίως

²² Το Money Show 2011 διοργανώθηκε στα πλαίσια εορτασμού του Ευρωπαϊκού Έτους Εθελοντισμού-2011 και της Παγκόσμιας Ημέρας Εθελοντισμού

²³ Το πάνελ διοργανώθηκε από τη ΜΚΟ «Νεολαία – Ευρωπαϊκή Έκφραση» και το επιστημονικό Ινστιτούτο «Κοινόν Ωρωπίων». Μεταξύ άλλων στο πάνελ συμμετείχαν εξέχουσες προσωπικότητες όπως ο κ. Παναγιώτης Γεννηματάς, Επ. Αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (Ε.Ι.Β.)

²⁴ Βλ. Οδηγία 2006/123/ΕΚ για τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά. Η οδηγία ψηφίστηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2006 και έχει μεταφερθεί ήδη στην ελληνική Επικράτεια από τις 28 Δεκεμβρίου 2009.

²⁵ Για περαιτέρω π. σχετικά με τα οφέλη της Οδηγίας επισκεφτείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση http://ec.europa.eu/internal_market/services/services-dir/index_en.htm

συνεργάζονται μεταξύ τους πιο εύκολα και οι εγχώριες αγορές θα είναι περισσότερο προσβάσιμες για νέες επενδύσεις.

2.5.3 Αναδιαμόρφωση θεσμικού πλαισίου

Η κυριότερη προϋπόθεση για να καταστεί η Ελλάδα «Κέντρο Αριστείας» και να γίνει πόλος έλξης επενδύσεων είναι η δημιουργία ενός απλού και κατανοητού θεσμικού πλαισίου που να προάγει τον ανταγωνισμό, τις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα οδηγώντας στη μείωση του ρυθμιστικού βάρους των δυνητικών επενδυτών²⁶.

Επομένως, είναι επιτακτική η ανάγκη όχι να δημιουργηθούν νέοι κανόνες αλλά να καταργηθούν οι υφιστάμενοι, επιτυγχάνοντας την απλοποίηση και αποτελεσματικότερη επιβολή τους. Απαραίτητη είναι η μείωση του αριθμού των διαδικασιών και του χρόνου που απαιτείται για την έναρξη μιας νέας επιχείρησης καθώς και η χαλάρωση των επαχθών απαιτήσεων αδειοδότησης. Διότι ποιος ξένος επιχειρηματίας θα επενδύσει στη Χώρα όταν μπορεί να ανακατευθυνθεί σε όμορες χώρες που προσφέρουν χαμηλότερο κόστος, εξίσου καλές προσβάσεις και απαλλαγή από έντονο ρυθμιστικό βάρος και γραφειοκρατικές διαδικασίες;

Η ταχεία ολοκλήρωση ενός ενιαίου συστήματος που επιτρέπει την διαδικτυακή ολοκλήρωση των διαδικασιών αδειοδότησης είναι το κλειδί για την επιτυχία²⁷ μέσα από την ανάπτυξη της ηλεκτρονική διακυβέρνησης. Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση έχει εφαρμοστεί με επιτυχία σε χώρες όπως η Σιγκαπούρη και οι Σκανδιναβικές χώρες συμβάλλοντας αποτελεσματικά στην απλοποίηση των διαδικασιών και τη διευκόλυνση τόσο των πολιτών όσο και των γραφειοκρατικών λειτουργιών. Οι έλληνες γραφειοκράτες αναγνωρίζοντας τα οφέλη αυτού του εργαλείου και παραδειγματιζόμενοι από τις προαναφερθείσες χώρες μπορούν να υιοθετήσουν εκείνες τις πρακτικές που θα διευκολύνουν το έργο της.

Χαμηλώνοντας τα εμπόδια εισόδου, η χώρα οδηγείται σε άνοιγμα αγορών και νέες επενδύσεις. Οι νέες επιχειρήσεις που μπαίνουν στο παιχνίδι είναι κατά κανόνα περισσότερο παραγωγικές από τις ήδη υπάρχουσες καθώς έχουν καλύτερες τεχνολογίες και ιδέες κι έτσι αυξάνεται και η παραγωγικότητα εντός των κλάδων. Δεύτερον ο ανταγωνισμός γίνεται πιο έντονος καθώς υπάρχουν περισσότερες επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται κι έτσι δημιουργούνται κίνητρα για καινοτομία, ανάπτυξη και τελικά καλύτερη ποιότητα και χαμηλότερες τιμές για τους καταναλωτές.

²⁶ Βλ. Χριστόδουλος Στεφανάδης, «Πολιτική Οικονομία εν μέσω κρίσης», σελ.321-328

²⁷ Βλ. OECD Economic Survey Greece, για περαιτέρω π. επισκεφτείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση http://www.oecd.org/document/28/0,3746,en_2649_34327_48421852_1_1_1_1,00.html

2.5.4 Ενδυνάμωση της Πολιτικής Ανταγωνισμού

Το άνοιγμα της ελληνικής αγοράς σε ανταγωνιστικά ξένα προϊόντα αλλά και η είσοδος νέων εγχώριων παικτών μέσα από την αναδιαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της εγγυάται την ενδυνάμωση του ανταγωνισμού εντός των κλάδων κι επομένως την αύξηση της κοινωνικής ευημερίας και των επιλογών των καταναλωτών. Ωστόσο τόσο οι νεοεισαχθείσες επιχειρήσεις όσο και οι ήδη δραστηριοποιημένες, στη προσπάθεια τους να αυξήσουν το μερίδιο επιρροής τους στο σχετικό κλάδο που ασκούν την οικονομική τους δραστηριότητα, οδηγούνται στην υιοθέτηση αθέμιτων πρακτικών διαταράσσοντας την εύρυθμη λειτουργία του ανταγωνισμού και ζημιώνοντας τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις καθώς και τους καταναλωτές.

Η προστασία της εύρυθμης λειτουργίας του ανταγωνισμού μέσα από την πρόληψη αλλά και την καταστολή αυτών των παράνομων ενεργειών πραγματώνεται μέσα από την Πολιτική Ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός και η πολιτική ανταγωνισμού είναι διακριτές έννοιες καθώς η δεύτερη δίνει κυρίως έμφαση στον καταναλωτή ο οποίος είναι ο τελευταίος αποδέκτης των συνεπειών των αθέμιτων πρακτικών. Η Πολιτική Ανταγωνισμού στην Ελλάδα βασίζεται στην ΕΠΑ, μία από τις μακροβιότερες και συνάμα πιο επιτυχημένες πολιτικές της ΕΕ. Στην ελληνική επικράτεια, το ρόλο της πραγμάτωσης των σκοπών της ΕΠΑ έχει αναλάβει η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού.

Η ελληνική αγορά είναι μικρή και επομένως είναι ευκολότερο να ανθίσουν τέτοιες πρακτικές καθώς οι παίκτες είναι λίγοι και συνήθως ένας ή δύο παίκτες διαθέτουν δεσπόζουσα θέση και ρυθμίζουν τους κανόνες του παιχνιδιού. Με την σωστή πραγμάτωση των σκοπών της Πολιτικής Ανταγωνισμού μειώνονται οι πιθανότητες κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης τους καθώς και οι συμφωνίες μεταξύ αυτών των κυριάρχων παικτών.

Η μέριμνα για την ορθή λειτουργία τόσο της ελεύθερης αγοράς όσο και του προστατευτικού ρόλου της ΕΑ θα πρέπει πάντα να υπερισχύουν πόσο μάλλον σε περιόδους δυσμενών οικονομικών συνθηκών όπως η τρέχουσα περίοδος. Ο ίδιος ο ανταγωνισμός μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια εξόδου από τη κρίση όπως υποστηρίζει και ο Joaquín Almunia. Επομένως η πολιτική ανταγωνισμού, σαν εργαλείο που προστατεύει τη λειτουργία του ανταγωνισμού, είναι καίριας σημασίας²⁸.

²⁸ OECD, 2009, Policy Roundtables, "Competition Policy, Industrial Policy and National Champions", pp 12

Κεφάλαιο 3: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

3.1 Ρόλος

Η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι ο θεματοφύλακας της τήρησης των κανόνων του ανταγωνισμού εντός της ελληνικής επικράτειας. Οι αρμοδιότητες της ΕΑ εστιάζουν στην εξασφάλιση υγιών συνθηκών ανταγωνισμού λαμβάνοντας τα απαραίτητα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για την αποτροπή και τιμωρία των αντανταγωνιστικών πρακτικών. Η ΕΑ συστάθηκε το 1977 με την ψήφιση του νόμου 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»²⁹ λίγο πριν την ένταξη της Χώρας στους κόλπους της ΕΟΚ με πρωταρχικό σκοπό τη προστασία του δημόσιου συμφέροντος. Ο Νόμος έχει υποστεί πολλαπλές μεταμορφώσεις λόγω της ιδιαίτερης φύσης της πολιτικής ανταγωνισμού και του δικαίου του ανταγωνισμού. Πρόκειται για ένα δίκαιο το οποίο συνίσταται από έννοιες και κανόνες οικονομικού και επιχειρηματικού περιεχομένου, έννοιες ευμετάβλητες ανάλογα με τις τρέχουσες οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις³⁰. Και όχι μόνο τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στην ελληνική επικράτεια αλλά και σε όλη τον ευρωπαϊκό οικονομικό χώρο δεδομένου ότι οι διατάξεις περί της προστασίας του ανταγωνισμού είναι κοινές για όλα τα ΚΜ λόγω της ΕΠΑ. Στην υιοθέτηση της ΕΠΑ οδηγήθηκαν τα ευρωπαϊκά κράτη λόγω της ανάγκης εναρμόνισης της οικονομικής τους πολιτικής. Μία από τις πιο ουσιαστικές τροποποιήσεις του Νόμου 703/1977 έλαβε χώρα με το νόμο 3373/2005 ο οποίος μεταξύ άλλων διέυρνε τη κανονιστική αρμοδιότητα της ΕΑ, εισήγαγε την ιδιαίτερα χρήσιμη αρχή της επιείκειας³¹ και ρύθμισε θέματα που άπτονται της εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού σύμφωνα με το Κανονισμό (Ε.Κ.) 1/2003 (εφεξής «Κανονισμός»). Ωστόσο, η ουσιαστικότερη τροποποίηση του Ν. 703/1977 επήλθε με το Ν. 3959/2011 «Περί της Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» (εφεξής: «Νόμος») ο οποίος ψηφίστηκε μόλις τον περασμένο Απρίλιο και οι αλλαγές που προκάλεσε ήταν τέτοιας κλίμακας που οδήγησε σε ένα νέο νόμο και όχι σε άλλη μία τροποποίηση του Ν. 703/1977.

3.2 Αποστολή και αρμοδιότητες

Η ΕΑ εποπτεύει την εφαρμογή των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού και επεμβαίνει αποτελεσματικά για την εφαρμογή του Νόμου διαθέτοντας την αποκλειστική αρμοδιότητα της εφαρμογής του. Πρόκειται για το πολιτειακό όργανο το οποίο είναι

²⁹ Νόμος 703/1977. «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»

³⁰ Δρυλλεράκης Ιωάννης Κ., Δίκαιο Ανταγωνισμού, (Πρόλογος)

³¹ Βλ. Παρακάτω ενότητα 2.5

επιφορτισμένο να προστατεύει όλους τους τομείς της οικονομίας, γεγονός που καθιστά την ΕΑ την πλέον πιο σημαντική αρχή ανταγωνισμού.

Οι κύριες αρμοδιότητες της συνοψίζονται στα Άρθ. 1 και 2 του Νόμου τα οποία αντιστοιχούν στα άρθρα περί της προστασίας του ανταγωνισμού της ΣΛΕΕ, Άρθ. 101 και 102.

Συγκεκριμένα, ορίζεται ότι η ΕΑ όπως και κάθε άλλη ΕΑΑ των ΚΜ της ΕΕ διενεργεί ελέγχους είτε αυτεπάγγελτα³² είτε κατόπιν καταγγελιών και μεριμνά για τον εντοπισμό των εξής αθέμιτων πρακτικών και:

A. Απαγορευμένες Συμπράξεις (Άρθ. 1)³³

Δύο είναι οι βασικές προϋποθέσεις προκειμένου μία αθέμιτη πρακτική να θεωρηθεί «απαγορευμένη σύμπραξη»: α) η διαπίστωση ύπαρξης παράνομης σύμπραξης και β) νόθευση του ανταγωνισμού.

1. Ύπαρξη παράνομης σύμπραξης

Στις απαγορευμένες συμπράξεις συμπεριλαμβάνονται:

i. Συμφωνίες Επιχειρήσεων

Συμφωνίες είναι οι διμερείς ή πολυμερείς συμβάσεις, γραπτές ή προφορικές, ρητές ή σιωπηρές, συμπεριλαμβανομένων των «συμφωνιών κυριών» που δε δημιουργούν αυστηρές νομικές δεσμεύσεις καθώς στηρίζονται στην ηθική δέσμευση των μερών. Βασική προϋπόθεση αποτελεί η ύπαρξη σύμπτωσης βουλήσεως των συμβαλλομένων μερών καθώς και εκούσιος περιορισμός της ελευθερίας της δράσης των παικτών. Οι επιχειρήσεις από τον ίδιο τους τον ορισμό οφείλουν να καθορίζουν αυτοτελώς τη συμπεριφοράς τους³⁴. Όταν οι παίκτες συναινούν στο περιορισμό της ελευθερίας τους ορίζοντας τους όρους της αμοιβαίας δράσης τους ή από κοινού συμφωνώντας να απέχουν από τη δράση τους στην αγορά τότε συμβάλλουν στη νόθευση του ανταγωνισμού.

³² Βλ. απόφαση της ΕΑ: «[Η λήψη απόφασης επί της αυτεπάγγελτης έρευνας της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού στην αγορά παροχής υπηρεσιών μεσιτείας αστικών συμβάσεων, για ενδεχόμενη παράβαση των άρθρων 1 του ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ.](#)»

³³ Βλ. απόφαση της ΕΑ: «[Λήψη απόφασης επί των υπ' αριθ. πρωτ. 3915/3-7-2006 & 1997/5-4-2007 καταγγελιών της εταιρίας με τη διακριτική επωνυμία «ΤΣΑΚΙΡΗΣ ΑΒΕΕ Βιομηχανία Τροφίμων-Σνακς» κατά της εταιρίας «TASTY FOODS ΑΒΓΕ» για πιθανές παραβάσεις των άρθρων 1, 2 του ν.703/77 και 1»](#)

³⁴ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 423

ii. Αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων

Οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων, καταρχήν δεν αποτελούν αθέμιτες πρακτικές. Θεωρούνται περιοριστικές του ανταγωνισμού εφόσον σωρευτικά συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις α) θεσπίζονται κοινοί κανόνες συμπεριφοράς μέσω του συντονισμού της δράσης των παικτών β) η απόφαση έχει ληφθεί από τα καταστατικά όργανα της ένωσης στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους και είναι υποχρεωτική για τα μέλη της ένωσης και όταν υπάρχει γ) άμεση αντιπροσώπευση από τα όργανα της Ένωσης των μελών της ένωσης στα πλαίσια των σχέσεων της με τους τρίτους³⁵. Πρόκειται για κάθε έκφραση της βούλησης ένωσης με οποιαδήποτε μορφή, είτε εκδίδονται από το διοικητικό συμβούλιο ή τη γενική συνέλευση της ένωσης είτε ορίζεται στο καταστατικό της λειτουργίας τους.

iii. Εναρμονισμένη Πρακτική

Πρόκειται για τον ενσυνείδητο παραλληλισμό και ευθυγράμμιση της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων δίνοντας την εικόνα της κοινής δραστηριότητας και την απόδειξη του υλικού ή βουλευτικού στοιχείου της εναρμονισμένης πρακτικής της από κοινού δράσης και εναρμόνισης της συμπεριφοράς των παικτών. Με άλλα λόγια η εναρμονισμένη πρακτική είναι ένα είδος συνεργασίας που δεν έχει φθάσει στο επίπεδο της συναφθείσας συμφωνίας αλλά αποτελεί ενσυνείδητη έμπρακτη συνεργασία³⁶. Κατά συνέπεια, στις περιπτώσεις εναρμονισμένης πρακτικής η αβεβαιότητα από τον κίνδυνο του ανταγωνισμού μειώνεται αισθητά.

2. Νόθευση του ανταγωνισμού

Η δεύτερη βασική προϋπόθεση είναι η ύπαρξη ουσιαστικής νόθευσης του ανταγωνισμού καθώς και αιτιώδους σχέσης μεταξύ της σύμπραξης και του περιορισμού.

Η ΕΑ όπως και κάθε άλλη ΕΑΑ δεν μεριμνά για τη προστασία του ιδεατού ανταγωνισμού αλλά του λειτουργικού, του «εφικτού» ανταγωνισμού. Η έννοια του λεγόμενου «workable competition», αποτελεί κεντρική έννοια της πολιτικής ανταγωνισμού και καθιερώθηκε από τη νομολογία του ΔΕΚ και συγκεκριμένα με την υπόθεση METRO/SABA I. Στην υπόθεση κρίθηκε απαραίτητη η προστασία του αποτελεσματικού ανταγωνισμού ο οποίος είναι αναγκαίος για την ορθή λειτουργία της ενιαίας αγοράς και ο οποίος έρχεται σε αντιδιαστολή με τον «καθαρό», τέλειο ανταγωνισμό όπως τον είχαν οραματιστεί οι μεγάλοι θεωρητικοί David Ricardo και

³⁵ Βλ. Γεώργιος, Καρύδης Σ. «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», σελ. 102-103

³⁶ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 433

Adam Smith. Συγκεκριμένα, οι τελευταίοι οραματίστηκαν τον ανταγωνισμό ως έναν παράγοντα στατικό και ανεπηρέαστο από ανισορροπίες της αγοράς. Ωστόσο, ο ανταγωνισμός αποτελώντας μέρος του ευρύτερου οικονομικού δικαίου συνιστά μία δυναμική διαδικασία. Πρόκειται για έναν ζωντανό οργανισμό ο οποίος εξαρτάται από μία πληθώρα στοιχείων όπως η φύση του προϊόντος, ο αριθμός και το μέγεθος των επιχειρήσεων που δρουν στην αγορά και ο βαθμός αλληλεξάρτησης τους³⁷. Για τη διατήρηση αυτού του ανταγωνισμού καθεαυτού ως οικονομικού φαινομένου κρίθηκε επιτακτική η ανάγκη της θεσμοθέτησης του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού³⁸. Και μάλιστα, η φύση του ανταγωνισμού ως δυναμική και εξελικτική διαδικασία καθιστά αναγκαία την ανάλογη προσαρμογή των διατάξεων περί ανταγωνισμού ανάλογα με τις τρέχουσες οικονομικοπολιτικές εξελίξεις. Ωστόσο, ανεξάρτητα από τις εξελίξεις, ο στόχος του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού παραμένει η προστασία του δημόσιου συμφέροντος, η προστασία της ολότητας, του κοινού καλού. Έμμεσα και αντανακλαστικά προστατεύονται ο ανταγωνιστής-θύμα από την εκάστοτε αντανταγωνιστική πρακτική³⁹ και οι καταναλωτές.

Επομένως, δεν απαγορεύονται όλοι οι περιορισμοί αλλά μόνο οι αισθητοί περιορισμοί του λειτουργικού ανταγωνισμού.

B. Καταχρηστική Εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης (Άρθ. 2)⁴⁰

Δύο είναι οι βασικές προϋποθέσεις προκειμένου μία πρακτική να θεωρηθεί εναρμονισμένη πρακτική σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Άρθ. 2 του Νόμου: α) η διαπίστωση ότι κατέχει μία επιχείρηση δεσπόζουσα θέση και β) κατάχρηση αυτής της δεσπόζουσας θέσης.

1. Κατοχή δεσπόζουσας θέσης

Δεσπόζουσα θέση είναι η ύπαρξη μιας ισχυρής οικονομικής δύναμης που διαθέτει την ευχέρεια να αναπτύξει ανεξάρτητη συμπεριφορά, να επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό τη λειτουργία της αγοράς στην οποία διαθέτει το μεγαλύτερο μερίδιο καθώς και να καθορίσει τη συμπεριφορά των άλλων ανταγωνιστών στην αγορά απομακρύνοντας τους όποτε το επιθυμεί. Επομένως, δεσπόζουσα θέση κατέχει εκείνη η επιχείρηση η οποία διαθέτει σημαντική ανεξαρτησία δράσης έναντι των ανταγωνιστών της, των

³⁷ Βλ. Γεώργιος, Καρύδης Σ. «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», σελ. 87

³⁸ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 5

³⁹ Βλ. Γεώργιος, Καρύδης Σ. «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», σελ. 88

⁴⁰ Βλ. απόφαση της ΕΑ: «[απόφασης επί της από 8.12.2008 καταγγελίας της εταιρίας «Χ. ΔΗΜΟΒΑΣΙΛΗΣ & ΣΙΑ Ε.Ε.» κατά της εταιρίας «Εταιρία Παροχής Αερίου ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ Α.Ε.»](#), καθώς και [κατά της εταιρίας «Εταιρία Παροχής Αερίου Θεσσαλίας Α.Ε.»](#)

πελατών και τέλος των καταναλωτών⁴¹. Το κυριότερο κριτήριο για την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης είναι η ύπαρξη υψηλού μεριδίου αγοράς και συγκεκριμένα όταν αυτό είναι κυμαινόμενο ανάμεσα σε 80 έως 100%⁴².

2. Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης

Για να προσδιοριστεί αν μία επιχείρηση κατέχει δεσπόζουσα θέση και κάνει κατάχρηση αυτής πρέπει πρώτα να προσδιοριστεί η σχετική αγορά στην οποία δραστηριοποιείται⁴³.

Όσο μεγαλύτερο είναι το μερίδιο αγοράς μίας επιχείρησης στον τομέα που δραστηριοποιείται τόσο περισσότερο αυξάνονται οι πιθανότητες να εκμεταλλευτεί με τρόπο καταχρηστικό την ισχυρή θέση που κατέχει. Η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης δεν είναι παράνομη καθεαυτή. Ωστόσο, αποτελεί αφετηρία για περαιτέρω έρευνα⁴⁴. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε σχετική απόφαση της ΕΑ «κρίσιμο στοιχείο για το χαρακτηρισμό μιας συμπεριφοράς ως καταχρηστικής αποτελεί η ίδια η συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης «αντικειμενικώς λαμβανόμενη» και όχι τα κίνητρα ή ο σκοπός της, που συνιστούν απλώς ελαφρυντικό ή επιβαρυντικό παράγοντα. Αρκεί δε η συμπεριφορά αυτή να τείνει να περιορίσει τον ανταγωνισμό ή, με άλλα λόγια, αρκεί να είναι ικανή ή να ενδέχεται να έχει ένα τέτοιο αποτέλεσμα. Έτσι, για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης του Άρθ. 2 του Ν. 703/1977 δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί ότι η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης μίας επιχείρησης είχε συγκεκριμένο αποτέλεσμα, αλλά αρκεί να αποδειχθεί ότι αυτή η καταχρηστική συμπεριφορά κατατείνει να περιορίσει τον ανταγωνισμό, δηλαδή ότι μπορεί να έχει τέτοιο αποτέλεσμα ανεξαρτήτως του αν αυτό δεν επήλθε τελικά.

3.3 Χαρακτηριστικά της ΕΑ

3.3.1 Ανεξαρτησία

Η ΕΑ είναι ανεξάρτητη διοικητική αρχή, δηλαδή διαθέτει διοικητική αυτοτέλεια την οποία απέκτησε με το Νόμο 2296/95⁴⁵. Πρόκειται για νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου το οποίο ασκεί μέρος της κρατικής εξουσίας. Η ΕΑ αν και διαθέτει όλα τα χαρακτηριστικά ενός αυτοτελούς νομικού προσώπου είναι εντεταγμένη στο Υπουργείο Ανάπτυξης.

⁴¹ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 500-502

⁴² Βλ. Γεώργιος Σ. Καρύδης, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», σελ. 88, 136

⁴³ Για τους παράγοντες προσδιορισμού της έννοιας της σχετικής αγοράς, βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 508-516

⁴⁴ Για περισσότερες π. αναφορικά με τις μορφές κατάχρησης, βλ. Γεώργιος Σ. Καρύδης, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», σελ. 140-146

⁴⁵ Τροποποίηση του Ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»

3.3.1.1 Τα επίπεδα ανεξαρτησίας

Η ανεξαρτησία της ΕΑ είναι ίσως το ισχυρότερο χαρακτηριστικό γνώρισμα της Επιτροπής αλλά και των υπολοίπων ρυθμιστικών αρχών των μελών της ΕΕ. Ο βαθμός ανεξαρτησίας της κάθε αρχής διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα ανάλογα με τη θεσμική ανάπτυξη και το βαθμό δημοκρατίας του κάθε κράτους, το πολιτικό περιβάλλον και την επίγνωση επί των θεμάτων που άπτονται του ανταγωνισμού τόσο μεταξύ των πολιτικών όσο μεταξύ των πολιτών. Κυρίως, όμως, τα επίπεδα ανεξαρτησίας καθορίζονται από το τρόπο ορισμού των μελών της κάθε αρχής δεδομένου ότι εκείνα είναι τα αρμόδια για τη λήψη των αποφάσεων. Τα επίπεδα ανεξαρτησίας που εντοπίζονται είναι τα εξής⁴⁶:

Στο πρώτο επίπεδο τα μέλη της Επιτροπής ορίζονται από τη Κυβέρνηση για μία συγκεκριμένη θητεία και δεν μπορούν να αποπεμφθούν από τη θέση τους εκτός από σημαντικές περιπτώσεις ή περιπτώσεις παραβίασης των αρμοδιοτήτων και των εξουσιών της αρχής. *Στο δεύτερο επίπεδο*, τα μέλη της Επιτροπής ορίζονται από την Κυβέρνηση είτε από το Πρόεδρο μετά τη σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου χωρίς να δέχονται κατευθυντήριες γραμμές από την Κυβέρνηση και όπως στο πρώτο επίπεδο δεν μπορούν να αποπεμφθούν εκτός εξαιρετικών περιπτώσεων. Όσον αφορά το *τρίτο επίπεδο* ανεξαρτησίας, ισχύουν τα προηγούμενα κριτήρια και επιπλέον η Επιτροπή διαθέτει διοικητική αυτοτέλεια και δικό της προϋπολογισμό. Στο *τέταρτο επίπεδο* ανεξαρτησίας η Επιτροπή διαθέτει επιπλέον την ικανότητα να συμβάλλει στο προσδιορισμό των λεπτομερειών της Πολιτικής Ανταγωνισμού. Τέλος, στο *τελευταίο* και ισχυρότερο *επίπεδο* ανεξαρτησίας, η Επιτροπή διαθέτει επιπροσθέτως την δυνατότητα να εισηγείται μη δεσμευτικές συστάσεις στη Κυβέρνηση, να παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες στην αξιολόγηση θεμάτων Ανταγωνισμού στη νομοθετική διαδικασία κι επίσης έχει την ικανότητα να αμφισβητεί δικαστικώς τις αποφάσεις της κυβέρνησης που έρχονται σε σύγκρουση με το Δίκαιο του Ανταγωνισμού.

Για παράδειγμα, η Πορτογαλία βρίσκεται στο πρώτο επίπεδο με μερικά χαρακτηριστικά από το δεύτερο επίπεδο παρά το γεγονός ότι μπορεί να εισηγηθεί προτάσεις στη Κυβέρνηση (όπως στο πέμπτο επίπεδο). Από την άλλη η ΕΑΑ του Ηνωμένου Βασιλείου βρίσκεται στο τέταρτο επίπεδο ανεξαρτησίας ενώ μόνο η Επιτροπή της Πολωνίας μπορεί να αμφισβητήσει την Κυβέρνηση και να την οδηγήσει στα δικαστήρια⁴⁷. Είναι δύσκολο να προσδιορίσουμε σε ποιο επίπεδο ανεξαρτησίας ανάγεται η ΕΑ καθώς διαθέτει χαρακτηριστικά από όλα τα προαναφερθέντα επίπεδα.

⁴⁶ Βλ. Abel M. Mateus, «Why should national Competition Authorities be independent? And how should they be accountable?», pp. 3

⁴⁷ Βλ. Abel M. Mateus, «Why should national Competition Authorities be independent? And how should they be accountable?», pp.3

Καταρχάς, μόνο ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της ΕΑ επιλέγονται από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής ενώ τα λοιπά μέλη της ΕΑ, συμπεριλαμβανομένων των Εισηγητών επιλέγονται και διορίζονται από τον Υπουργό Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας μετά τη γνώμη της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής. Επιπροσθέτως, η ΕΑ διαθέτει μεν δικό της προϋπολογισμό ο οποίος προσαρτάται δε στο Προϋπολογισμό του Υπουργείου Ανάπτυξης. Επιπλέον, ενώ δύναται να διαμορφώνει τη Πολιτική Ανταγωνισμού καθώς και να συμβουλεύει τη Κυβέρνηση αλλά και άλλες αρχές περί θεμάτων που αφορούν τον ανταγωνισμό δε μπορεί να παραπέμψει στο δικαστήριο την Ελληνική Κυβέρνηση για αποφάσεις της που έρχονται σε σύγκρουση με διατάξεις του ΔτΑ. Επομένως, ανάγεται στο τρίτο επίπεδο ανεξαρτησίας διαθέτοντας όμως και χαρακτηριστικά τόσο των κατωτέρων όσο και των ανωτέρων επιπέδων.

Ένας άλλος παράγοντας ανεξαρτησίας αποτελεί η *συνταγματική κατοχύρωση* της εκάστοτε ΕΑΑ. Το αίτημα της ΕΑ για συνταγματική της κατοχύρωση απορρίφθηκε το 2001 με το επιχείρημα ότι η προβλεπόμενη στο νόμο σύνθεση της Επιτροπής δε συνάδει με εκείνη των συνταγματικά κατοχυρωμένων αρχών⁴⁸. Η συνταγματική κατοχύρωση αποτελεί αναμφισβήτητα ένα σημαντικό παράγοντα διασφάλισης της ανεξαρτησίας των ΕΑΑ. Ωστόσο, δεν αποτελεί πανάκεια καθώς «Ανεξάρτητη είναι, τελικά, η Αρχή που θέλει να είναι ανεξάρτητη - η συνταγματική κατοχύρωση απλώς προστατεύει τη βούληση διατήρησης της ανεξαρτησίας της Αρχής»⁴⁹.

Σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια, τα μέλη της Επιτροπής διαθέτουν σημαντικό βαθμό ανεξαρτησίας και διακριτική ευχέρεια στη λήψη αποφάσεων ενώ λειτουργούν ως δικαστές σε υψηλό οικονομικό ή νομικό επίπεδο. Επομένως η Επιτροπή δεν πρέπει να απαρτίζεται παρά μόνο από διακεκριμένες προσωπικότητες που έχουν ήδη απασχοληθεί σε υψηλές θέσεις δημοσίου και έχει αποδειχθεί η ακεραιότητά τους.

3.3.1.2 Η σημασία της διασφάλισης της ανεξαρτησίας της ΕΑ και των λοιπών ΕΑΑ της ΕΕ

Η ανάγκη εξασφάλισης ή μη της ανεξαρτησίας των ΕΑΑ των είκοσι επτά (27) κρατών-μελών της ΕΕ είναι ένας από τους προβληματισμούς των πολιτικών και νομικών επιστημόνων εντός της ευρωπαϊκής επικράτειας. Όπως ήδη γνωρίζουμε η λέξη

⁴⁸ Οι πέντε συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές οι οποίες αναγνωρίστηκαν με την Αναθεώρηση του 2001 είναι οι εξής: α) η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (Αρθ. 9^Α του Σ.), β) το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοηλεκτρονικής (Αρθ. 15, παρ. 2 του Σ.), γ) η Αρχή Προστασίας του Απορρήτου των Τηλεπικοινωνιών (Αρθ. 19, παρ. 2 του Σ.), δ) Το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (Αρθ. 103, παρ. 7 του Σ.) και ε) ο Συνήγορος του Πολίτη (Αρθ. 103, παρ. 9 του Σ.).

⁴⁹ Δημήτρης, Ν. Τζουγανάτος, «Σκέψεις για την αναθεώρηση του τρόπου εφαρμογής του Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» στην Ελλάδα, Σελ. 3

ανεξαρτησία στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας είναι συνυφασμένη με την έννοια της λογοδοσίας. Στην ουσία πρόκειται για τις δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος καθώς οι ΕΑΑ διαθέτουν ανεξαρτησία ενεργειών στη λήψη αποφάσεων από τη μία, και από την άλλη φέρουν την ευθύνη των πράξεων τους.

Οι επιστήμονες αναρωτιούνται αν οι ΕΑΑ πρέπει να λειτουργούν ανεξάρτητα ή να είναι μέρος της εκτελεστικής, της νομοθετικής ή της δικαστικής εξουσίας. Στη πλειοψηφία τους υποστηρίζουν ότι οι ΕΑΑ πρέπει να διαθέτουν ένα σημαντικό βαθμό ανεξαρτησίας. Ανεξαρτησία, όμως, δε σημαίνει τη λήψη αποφάσεων εκ μέρους των ΕΑΑ με κριτήριο να είναι αρεστές στην εκάστοτε Κυβέρνηση. Ανεξαρτησία σημαίνει τη λήψη αποφάσεων στα πλαίσια τεχνικών κριτηρίων που ορίζονται στο καταστατικό της λειτουργίας των αρχών. Επομένως, οι ΕΑΑ οφείλουν να τηρούν συγκεκριμένους και σαφείς στόχους όπως τους έχουν ανατεθεί στα πλαίσια τεχνικών κριτηρίων που ορίζονται στο καταστατικό της λειτουργίας τους.

Γιατί είναι τόσο σημαντική η διασφάλιση της ανεξαρτησίας των ΕΑΑ; Ο ρόλος τους είναι διπτός. Από τη μία φέρουν την ευθύνη της εφαρμογής του αντιμονοπωλιακού νόμου όπου λειτουργούν σαν δικαστικό σώμα και απέχουν από την πολιτική σφαίρα επιρροής⁵⁰. Από την άλλη έχουν υπό την ευθύνη τους τον έλεγχο των συγχωνεύσεων, των ενώσεων και εναρμονισμένων πρακτικών όπου απαιτείται να εξετάζουν την κάθε περίπτωση με κριτήριο πάντα την προστασία των αγορών κι έτσι λειτουργούν ως ρυθμιστικές αρχές προωθώντας τον θεμιτό ανταγωνισμό και διασφαλίζοντας την κοινωνική ευημερία.

Εάν στα πλαίσια της ΕΕ η εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού γινόταν σε κάθε χώρα υποχρέωση των πολιτικών αποφάσεων της κάθε κυβέρνησης τότε αρχικά, σε άλλες περιπτώσεις μία σύμπραξη επιχειρήσεων θα επιτρεπόταν και αλλού θα απαγορευόταν⁵¹. Η μη ενιαία εφαρμογή της Πολιτικής Ανταγωνισμού θα συνεπαγόταν φυσικά την μη ομαλή λειτουργία της Ένωσης. Επιπλέον, οι πολιτικές παρατάξεις στα πλαίσια της προεκλογικής τους εκστρατείας έχουν ανάγκη από κονδύλια τα οποία αποκτούν μέσω των ομάδων συμφερόντων που τους χρηματοδοτούν και οι οποίες μπορούν να ασκήσουν πίεση στη Κυβέρνηση. Επομένως, η χάραξη της πολιτικής ανταγωνισμού και ο έλεγχος της εφαρμογής της δεν πρέπει να ανήκει παρά μόνο σε μία ανεξάρτητη ρυθμιστική αρχή, ανεπηρέαστη από τα παραπάνω συμφέροντα. Επιπροσθέτως, η κάθε κυβέρνηση εκλέγεται με μία συγκεκριμένη πολιτική ατζέντα

⁵⁰ Βλ. Martino Maggetti, "Between Control and Autonomy: Implementing Independent Regulatory Agencies An empirical comparison", pp. 3

⁵¹ Βλ. Abel M. Mateus, «Why should national Competition Authorities be independent? And how should they be accountable?», pp. 4

στην οποία πρέπει να μείνει πιστή καθ' όλη τη διάρκεια της θητείας της. Το εκλογικό σώμα μπορεί να κρίνει μία κυβέρνηση από τη θέση της για παράδειγμα σε θέματα φορολογίας που έχουν άμεσο αντίκτυπο σε αυτό αλλά όχι από το κατά πόσο ενέκρινε ή εμπόδισε μια ένωση επιχειρήσεων ή ένα καρτέλ. Επιπλέον, σε περίπτωση που οι ΕΑΑ ήταν επιρρεπείς σε πολιτική πίεση τότε θα ασκούσαν κάθε φορά διαφορετική πολιτική ανταγωνισμού ανάλογα με το χαρακτήρα της εκάστοτε πολιτικής παράταξης. Για παράδειγμα, υπό την πίεση μίας πολιτικής παράταξης που προσανατολίζεται προς τις επιχειρήσεις θα ανεχόταν την σύμπραξη των επιχειρήσεων σε ήδη υψηλά συγκεντρωτικούς τομείς ενώ υπό την πίεση μίας κυβέρνησης που προσανατολίζεται προς τους καταναλωτές θα επέβαλλε αλλαγές διαρθρωτικού χαρακτήρα για να προκαλέσει τη διάλυση τέτοιων συμπράξεων. Μια τέτοια κατάσταση θα προκαλούσε μεγάλη επιχειρηματική αβεβαιότητα και θα αποτελούσε τροχοπέδη στην οικονομική ανάπτυξη. Τέλος, μία πραγματικά ανεξάρτητη Επιτροπή δεσμεύεται στην εξυπηρέτηση των μακροπρόθεσμων στόχων για την εξασφάλιση υγιών συνθηκών ανταγωνισμού και δε γίνεται υποχείριο στους βραχυπρόθεσμους στόχους των καταναλωτών⁵².

3.3.2 Αξιοπιστία

Κομβικό ρόλο παίζει η αξιοπιστία της ΕΑ στην αποτροπή των παράνομων συμπεριφορών. Διότι ποιο καρτέλ θα διστάσει να προχωρήσει σε συμφωνίες καθορισμού των τιμών εάν είναι πεπεισμένο ότι η Επιτροπή δε θα επιθεωρήσει και δε θα εξετάσει εξονυχιστικά την υπόθεση; Ποια κυρίαρχη επιχείρηση θα διστάσει να ασκήσει επιθετική συμπεριφορά προς τους αδύναμους ανταγωνιστές της προκειμένου να συνεχίζει να διαθέτει το μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά εάν γνωρίζει ότι δε πρόκειται να την εμποδίσει κανείς; Επομένως, η αποτελεσματική προστασία του ανταγωνισμού έγκειται στην αξιοπιστία της εκάστοτε ΕΑ, τη σημασία της οποίας παραλληλίζει ο πρόεδρος της Πορτογαλικής Επιτροπής Abel M.Mateus με εκείνη της αξιοπιστίας των τραπεζών. Μία τράπεζα προκειμένου να προσεγγίσει τους μελλοντικούς της πελάτες, να τους κερδίσει και να τους διατηρήσει πρέπει να χτίσει αλλά και να προστατεύει τη φήμη της μέσα από τη συνεχή και αέναη προσπάθεια της. Πρόκειται για μία διαδικασία ιδιαίτερα χρονοβόρα η οποία μπορεί μέσα σε μία στιγμή να ανατραπεί με αποτέλεσμα την πληγή της φήμης της τράπεζας και ακολούθως τον κλονισμό της φήμης της.

Επιπροσθέτως, η αξιοπιστία της ΕΑ είναι άμεσα συνυφασμένη και με το προσωπικό που τη στελεχώνει. Οι τίτλοι σπουδών και τα τυπικά προσόντα δεν είναι αρκετά για την

⁵² Βλ. Antonio Manganelli, Antonio Nicita & Maria Alessandra Rossi «Multilevel competition policy in Europe», pp.18

εισήγηση επί μίας υπόθεσης στο τομέα του ανταγωνισμού⁵³. Πρόκειται για ένα κλάδο με νομικές αλλά και οικονομικές πτυχές. Κυρίως όμως πρόκειται για ένα κλάδο για την κατανόηση του οποίου δεν απαιτούνται μόνο επιστημονικές γνώσεις αλλά κυρίως γνώσεις της αγοράς. Το αίσθημα ευθύνης τους είναι μεγάλο και το έργο τους επίτιμο και απαιτητικό. Η στελέχωση της Επιτροπής από καταρτισμένο προσωπικό αποτελεί σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης της αξιοπιστίας του θεσμού.

3.4 Νόμος 3959/2011 «περί της Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού»

3.4.1 Εισαγωγή

Η ψήφιση του Κανονισμού προκάλεσε την σύγκλιση των εθνικών διατάξεων αναφορικά με την εφαρμογή των Άρθ. 101, παρ. 1 και 102, παρ. 2 σε ένα βαθμό τόσο μεγάλο άνευ προηγουμένου. Στα πλαίσια αυτής της τάσης σύγκλισης, το 2009 και συγκεκριμένα τη περίοδο δημοσίευσης της Έκθεσης της Επιτροπής αναφορικά με την αποτίμηση της λειτουργίας του Κανονισμού, παρουσιάζεται ένα νέο Νομοσχέδιο στην ΕΑ για την αναθεώρηση του Ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού». Ο στόχος του νέου Νομοσχεδίου ήταν κυρίως α) να ενδυναμώσει το ρόλο της ΕΑ και β) να συμβάλλει στην εναρμόνιση του Ελληνικού ΔΤΑ με το λεγόμενο “acquis communautaire” όπως αυτό διαμορφώθηκε μετά την υιοθέτηση του Κανονισμού 1/2003. Πράγματι το προηγούμενο καθεστώς όπως οριζόταν από το Ν. 703/1977 παρουσιάζει μεγάλες διαφοροποιήσεις σε σχέση με τη νέα ΕΠΑ. Η τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου περί ανταγωνισμού αποτελεί παράλληλα και δέσμευση της ίδιας της ελληνικής κυβέρνησης που αναφέρεται στο Μνημόνιο που υπέγραψε η χώρα μας και στοχεύει στην ανεξαρτησία και αποτελεσματικότητα της Επιτροπής⁵⁴.

3.4.2 Διαφορές Ν. 703/1977 και Κανονισμού 1/2003⁵⁵

Πιο συγκεκριμένα, οι βασικές διαφοροποιήσεις μεταξύ του Ν. 703/1977 και του Κανονισμού εντοπίζονται στις ακόλουθες διατάξεις:

1. Υποχρέωση Γνωστοποίησης συμφωνιών⁵⁶ και η απώλεια του δικαιώματος υπαγωγής στο σύστημα εξαιρέσεως⁵⁷ σε περίπτωση μη κοινοποίησης.

⁵³ Ιωάννης, Κ.Δρυλλεράκης, «ΕΠΑντ ή δικαστής: Η αποτελεσματικότερη διαδικασία», σελ. 25-27

⁵⁴ Βλ. Μνημόνιο 6 Αυγούστου 2010, Σημείο 22 «Προσπάθειες για την ενίσχυση του ανταγωνισμού και την επίτευξη ανάκαμψης του ρυθμού ανάπτυξης»,

⁵⁵ Βλ. Lia Vitzilaiou, George Zohios “EC Competition Law vs. Greek Competition Law: Conscious Parallelism or Unconscious Competition?”, pp. 3-7

⁵⁶ Βλ. Άρθ. 21, Ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»

Είναι φανερό ότι το περιεχόμενο αυτών των διατάξεων είναι σαφώς επηρεασμένο από τον Κανονισμό 17/62. Αυτό το σύστημα, εκτός των άλλων, παραβιάζει από τη μία το Άρθ. 1, παρ. 2, σύμφωνα με το οποίο «οι συμφωνίες οι οποίες ικανοποιούν τις προϋποθέσεις που τίθενται στο Άρθ. 101, παρ. 3 της ΣΛΕΕ δεν απαγορεύονται χωρίς να είναι αναγκαία η οποιαδήποτε προηγούμενη έκδοση σχετικής απόφασης». Από την άλλη παραβιάζεται το Άρθ. 3, παρ. 2 που προβλέπει τη δυνατότητα των ΕΑΑ να θεσπίζουν και να επιβάλλουν στο έδαφος τους αυστηρότερες διατάξεις σε μονομερείς συμπεριφορές, όπως για παράδειγμα σε περίπτωση καταχρηστικής συμπεριφοράς μιας εκ των συμπραττουσών επιχειρήσεων και όχι σε μία πολυμερές συμπεριφορά, δηλαδή μία συμφωνία αντίθετη προς τον ανταγωνισμό. Πιο συγκεκριμένα, η υποχρέωση κοινοποίησης και όλες οι επακόλουθες ποινές παραβιάζουν το Κανονισμό με τρεις τρόπους⁵⁸.

Πρώτον, απαιτείται η προηγούμενη απόφαση της ΕΑ προκειμένου να εξακριβωθεί κατά πόσο μία ένωση, σύμπραξη ή εναρμονισμένη πρακτική πληροί τις προϋποθέσεις του Άρθ. 1, παρ. 3, γεγονός που έρχεται σε πλήρη αντίθεση με το Άρθ. 1, παρ. 2 του Κανονισμού.

Δεύτερον, η υποχρέωση όλων των επιχειρήσεων, που πραγματοποιούν ενώσεις ή συμπράξεις, να γνωστοποιήσουν την ένωση τους αποτελεί ένα διοικητικό βάρος για τα μέρη το οποίο παράνομα καθιστά το εθνικό δίκαιο πιο αυστηρό από το ευρωπαϊκό, σύμφωνα με το οποίο δεν απαιτείται πλέον καμία γνωστοποίηση ούτε απόφαση της Επιτροπής όπως προβλέπεται στο Άρθ. 3, παρ. 2⁵⁹ του Κανονισμού.

Τρίτον, η υποχρέωση κοινοποίησης και η στέρηση του δικαιώματος υπαγωγής στο σύστημα εξαιρέσης του Άρθ. 1, παρ. 3 σε περίπτωση παράλειψης κοινοποίησης, προσθέτει αυθαίρετα άλλη μία απαίτηση στις βασικές προϋποθέσεις όπως αυτές ορίζονται στο Άρθ. 101, παρ. 3 της ΣΛΕΕ. Η πρόσθεση μίας τέτοιας καθαρά γραφειοκρατικής απαίτησης έρχεται σε σύγκρουση με τη φιλοσοφία του Άρθ. 101, παρ. 3, που εξαιρεί συμφωνίες μόνο εφόσον τα θετικά αποτελέσματα που αποφέρουν υπερτερούν έναντι των πιθανών «αντιανταγωνιστικών» επιπτώσεων. Κατά συνέπεια, υποτιμάται η αποτελεσματικότητα του Άρθ. 101, παρ. 3 καθώς και του Άρθ. 1, παρ. 3 δεδομένου ότι μία συμφωνία που προάγει τον ανταγωνισμό και συμβάλλει στην ανάπτυξη ενδεχομένως να αξιολογηθεί ως παράνομη και κατά συνέπεια να

⁵⁷ Βλ. Άρθ. 1(3), Ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»

⁵⁸ Βλ. Lia Vitzilaiou, George Zohios, «EC Competition Law vs Greek Competition Law: Conscious Parallelism or Unconscious Competition?», pp. 3-4

⁵⁹ Πρόκειται για πολυμερείς ενέργειες όπου η εθνική νομοθεσία δεν επιτρέπεται να είναι πιο αυστηρή από την κοινοτική.

απαγορευτεί λόγω μίας διοικητικής παράβασης. Την ίδια στιγμή, μία τέτοια πρόβλεψη μπορεί να δημιουργήσει το εξής παράδοξο: από τη μία, μία συμφωνία να θεωρείται νόμιμη σύμφωνα με τα πρότυπα του Ευρωπαϊκού ΔΤΑ και παράνομη σύμφωνα με την Ελληνική Νομοθεσία.

2. Υποχρέωση εκ των υστέρων γνωστοποίησης συμφωνιών ήσσονος σημασίας

Πρόκειται για συγχωνεύσεις μεταξύ επιχειρήσεων με μερίδιο αγοράς τουλάχιστον 10% ή συνολικού κύκλου εργασιών ίσο με ή κάτω από 15.000.000 €. Πρόκειται για μία ιδιαιτερότητα του Ελληνικού ΔΤΑ. Αυτή η διάταξη έρχεται σε σύγκρουση με την Ευρωπαϊκή Νομοθεσία περί του Ελέγχου επί των Μονοπωλίων που έχει ως στόχο να εμποδίσει τη δημιουργία ή την ενδυνάμωση της κυρίαρχης θέσης μιας εκ των επιχειρήσεων και τα συνακόλουθα αποτελέσματα στην αγορά. Σε περιπτώσεις μικρών συγχωνεύσεων, είναι φανερό ότι δεν υπάρχει τέτοια ανησυχία γεγονός που επιβεβαιώνεται από ότι η ενημέρωση λαμβάνει χώρα μετά την ένωση των επιχειρήσεων και δεν απαιτείται η έγκριση της Επιτροπής για την υλοποίηση της. Επομένως, αυτή η διάταξη αποτελεί ένα επιπλέον διοικητικό και οικονομικό βάρος για τις επιχειρήσεις δεδομένου ότι η μη έγκαιρη κοινοποίηση συνεπάγεται σοβαρές κυρώσεις.

3. Απαγόρευση της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της σχέσης οικονομικής εξάρτησης⁶⁰

Πρόκειται για μία διάταξη η οποία απευθύνεται σε επιχειρήσεις οι οποίες δεν έχουν κυρίαρχη θέση στην αγορά αλλά έχουν αδιαμφισβήτητα περισσότερη ισχύ από ότι οι ανταγωνιστές τους με τους οποίους μοιράζονται την πίτα. Επίσης, η συγκεκριμένη διάταξη επιδιώκει να προστατέψει τις μικρές επιχειρήσεις, που εξαρτώνται από τους «μεγάλους», τοποθετώντας ένα νόμιμο εμπόδιο στη δράση των τελευταίων. Επομένως, πρόκειται για μία διάταξη που δε σχετίζεται με τη προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία αλλά σχετίζεται με τη νομοθεσία που ρυθμίζει τις ιδιωτικές σχέσεις μεταξύ των επιχειρήσεων και αφορά στον άδικο ανταγωνισμό. Τίθεται λοιπόν υπό αμφισβήτηση η καταλληλότητα ενός τέτοιου νόμου όπως ο Ν. 703/1977, ο οποίος είναι καθαρά δημόσιου χαρακτήρα και σχετίζεται με την αποτελεσματική ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας, να κάνει μία τέτοια αναφορά. Αυτός ο νόμος δε θα τιμωρήσει έναν απλά δυνατό παίχτη αλλά τον κυρίαρχο παίκτη σε έναν τομέα της αγοράς. Δεδομένου λοιπόν ότι η ΕΑ είναι ήδη «επιφορτισμένη» με τις

⁶⁰ Βλ. Άρθ. 2^ο Ν. 703/1977 «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού»

παραπάνω αρμοδιότητες φαίνεται παράλογο να αναλάβει και τον έλεγχο της εφαρμογής των διατάξεων του Άρθ. 2^α.

3.4.3 Σύντομη παρουσίαση του Νόμου 3959/2011

Μετά από μία σειρά Νομοσχεδίων που κατατέθηκαν στη Βουλή, τελικά στις 20 Απριλίου 2011 ψηφίζεται ο Ν. 3959/2011 περί «της Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού». Με το νέο Νόμο γίνεται μία συνολική αναμόρφωση της ελληνικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, γι' αυτό εξάλλου δεν έγινε άλλος ένας τροποποιητικός νόμος του Ν. 703/1977 αλλά δημιουργήθηκε ένα νέο ενιαίο κείμενο νόμου.

Ο στόχος του είναι η βελτίωση των μηχανισμών κυρώσεων και κινήτρων συνεργασίας, η θεσμική ενίσχυση του ρόλου και η θωράκιση του κύρους της Επιτροπής Ανταγωνισμού καθώς και η δημιουργία των προϋποθέσεων για την διασφάλιση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότερης και ταχύτερης λειτουργίας της.

Πρώτο Κεφάλαιο (Άρθρα 1-11) «Αντικείμενο Ρυθμίσεων»

Με τα Άρθρα 1 έως 11 του πρώτου κεφαλαίου εναρμονίζεται η εσωτερική νομοθεσία με τις διατάξεις του Κανονισμού και τα Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ. Στα πλαίσια της ευρωπαϊκής σύγκλισης προβλέπεται και αποσαφηνίζεται η εφαρμογή του συστήματος της εκ του νόμου εξαίρεσης σύμφωνα με το οποίο πλέον οι ίδιες οι ελληνικές επιχειρήσεις προβαίνουν σε αξιολόγηση της συμπεριφοράς τους αν εκείνη εμπίπτει σε κάποια από τις προϋποθέσεις εφαρμογής του Άρθ. 101 της ΣΛΕΕ.

Με το Άρθ. 1 επανεισάγεται, όπως προαναφέρθηκε, ο βασικός κανόνας περί απαγόρευσης όλων των συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών μεταξύ επιχειρήσεων, και όλων των αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της ελληνικής επικρατείας. Επίσης με το Άρθ. 2 επανεισάγεται η απαγόρευση καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις εντός του συνόλου ή μέρους της Ελληνικής Επικρατείας, σύμφωνα με τα πρότυπα του Άρθ. 102 της ΣΛΕΕ. Κομβικό ρόλο παίζει το Άρθ. 3 το οποίο αποσαφηνίζει το σύστημα της εκ του νόμου εξαίρεσης σύμφωνα με το Κανονισμό.

Με το Άρθ. 4 του Νόμου ρυθμίζεται η κατανομή του βάρους απόδειξης σύμφωνα με την οποία κατά τη διαδικασία ενώπιον της ΕΑ κάθε μέρος φέρει το βάρος της απόδειξης των ισχυρισμών του. Με αυτή τη διάταξη επιτυγχάνεται η εναρμόνιση του Άρθ. 2 του Κανονισμού σύμφωνα με το οποίο ορίζεται ότι «Στο πλαίσιο του συνόλου των εθνικών

και των κοινοτικών διαδικασιών εφαρμογής των Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ, η απόδειξη της παράβασης του Άρθ. 101 παρ. 1 ή του Άρθ. 102 της Συνθήκης βαρύνει το μέρος ή την αρχή που ισχυρίζεται την παράβαση. Η απόδειξη ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του Άρθ. 101 παρ. 3 της Συνθήκης βαρύνει την επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων που επικαλείται τη διάταξη αυτή».

Στο Άρθ. 5 επιτυγχάνεται η εναρμόνιση του ελληνικού ΔΤΑ με το περιεχόμενο των διατάξεων του Κανονισμού (Ε.Κ.) αριθμ. 139/2004 του Συμβουλίου της 20^{ης} Ιανουαρίου 2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων («Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων»). Επιπρόσθετα, ορίζεται ότι η συγκέντρωση των επιχειρήσεων δεν εμπίπτει καθεαυτή στις απαγορεύσεις των Άρθ. 1 και 2. Επιπροσθέτως, αποσαφηνίζονται οι περιπτώσεις ύπαρξης συγκέντρωσης, η έννοια του ελέγχου καθώς και οι περιπτώσεις όπου παρά το γεγονός ότι σημειώνεται αλλαγή του ελέγχου μιας επιχείρησης, δεν υφίσταται συγκέντρωση κατά την έννοια του ΔΤΑ. Μεταξύ των καινοτομιών που εισάγονται, όπως έχουμε ήδη προαναφέρει, είναι η κατάργηση της υποχρέωσης γνωστοποίησης των λεγόμενων «μικρών συγκεντρώσεων» όπως προβλεπόταν στο Άρθ. 4^α του Ν. 703/1977 και της υποχρέωσης γνωστοποίησης συμπράξεων του Άρθ. 31 του νόμου. Από την άλλη, προσδιορίζονται οι προϋποθέσεις υποχρέωσης προηγούμενης γνωστοποίησης, τα υπόχρεα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία μεριμνούν για τη σχετική γνωστοποίηση καθώς και τα προβλεπόμενα πρόστιμα σε περίπτωση παράλειψης γνωστοποίησης. Αξιοσημείωτο είναι το Άρθ. 11 το οποίο δίνει τη δυνατότητα κανονιστικής παρέμβασης στην ΕΑ σε οποιοδήποτε κλάδο της οικονομίας παρατηρούνται αντιανταγωνιστικές πρακτικές.

Δεύτερο Κεφάλαιο (Άρθρα 12-29) «Επιτροπή Ανταγωνισμού και Όργανα Λειτουργίας της»

Το Δεύτερο Κεφάλαιο εισάγει μία σειρά ρυθμίσεων με την οποία τροποποιείται η δομή και η οργάνωση της Επιτροπής με στόχο την αύξηση του συντονισμού της λειτουργίας της Επιτροπής. Ειδικότερα σημειώνεται αλλαγή ως προς τον αριθμό των μελών της ΕΑ με τη μείωση τους από 9 σε 8 επιτυγχάνοντας τη μείωση του διοικητικού και μισθολογικού κόστους και μεγαλύτερη ευελιξία. Κυρίως όμως, δεδομένου ότι ο αριθμός των μελών ενός συλλογικού οργάνου είναι αντιστρόφως ανάλογος της ατομικής ευθύνης του κάθε μέλους, με τη μείωση των μελών επιτυγχάνεται η αύξηση της ατομικής τους ευθύνης.

Επιπλέον, εισάγεται ο θεσμός του Αντιπροέδρου, βελτιώνεται ο τρόπος επιλογής και διορισμού των μελών με στόχο την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της ΕΑ από τη

διοίκηση⁶¹ και την εκτελεστική εξουσία και προβλέπεται η δυνατότητα πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης και το ασυμβίβαστο των μελών της Επιτροπής. Η αναμόρφωση του ασυμβίβαστου των μελών της ΕΑ παίζει κομβικό ρόλο διότι διασφαλίζει την αμεροληψία τους κατά τη λήψη των αποφάσεων.

Επιπροσθέτως, διασφαλίζεται η συνέχεια του οργάνου με την εισαγωγή κυλιόμενων θητειών κι έτσι αποσυνδέεται η θητεία των μελών από τον εκλογικό κύκλο ενισχύοντας την ανεξαρτησία της. Όσον αφορά τη πρόβλεψη της πειθαρχικής διαδικασίας και τη σύσταση πειθαρχικού συμβουλίου στα πρότυπα των άλλων ανεξάρτητων διοικητικών αρχών καλύπτεται το κενό που υπήρχε στο νομοθετικό πλαίσιο της λειτουργίας της ΕΑ.

Επιπλέον, επαναδιατυπώνονται οι κυριότερες αρμοδιότητες της οι οποίες τροποποιούνται και συμπληρώνονται οι διατάξεις που αναφέρονται στις αρμοδιότητες του Προέδρου και του προσωπικού της ΕΑ. Επιπροσθέτως, προβλέπεται η κατά προτεραιότητα εξέταση εκ μέρους της ΕΑ των προς έλεγχο υποθέσεων εστιάζοντας σε κρίσιμες για το κοινωνικό σύνολο υποθέσεις. Η ποσοτικοποίηση των κριτηρίων μέσω του συστήματος μοριοδότησης συμβάλλει στην διασφάλιση της αντικειμενικότητας, της διαφάνειας και της αμεροληψίας στην επιλογή των υποθέσεων. Τα αποτελέσματα της μοριοδότησης δε δημοσιοποιούνται προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της έρευνας.

Επίσης, προτείνεται η σύσταση του αυτοτελούς Γραφείου Νομικής Υποστήριξης της ως άνω Επιτροπής. Μέχρι τη ψήφιση του Νόμου 3959/2011 η υπεράσπιση των αποφάσεων της ΕΑ ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων γινόταν από εξωτερικούς δικηγόρους. Ωστόσο μέσα από τη θέσπιση του αυτοτελούς γραφείου, διασφαλίζεται η αρτιότερη υπεράσπιση των αποφάσεων της ΕΑ και επίσης δίνεται και η δυνατότητα παροχής νομικών συμβουλών και γνωμοδοτήσεων. Επιπροσθέτως, η διοικητική αναδιάρθρωση της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού με τη δημιουργία δύο μικτών Διευθύνσεων Οικονομικής Ανάλυσης και Νομικής Τεκμηρίωσης και μίας Διεύθυνσης Διοικητικής και Οικονομικής Υποστήριξης πραγματοποιείται σύμφωνα με τα πρότυπα της δημιουργίας Μικτών Διευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στα πλαίσια της ευρωπαϊκής σύγκλισης. Με τη διοικητική αναδιάρθρωση της ΕΑ επιτυγχάνεται η σφαιρική αντιμετώπιση των υποθέσεων και παράλληλα ευνοείται η ταχύτερη και πιο ολοκληρωμένη έρευνα των καταγγελιών.

Η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας της ΕΑ επιτυγχάνεται και μέσα από τη διαδικασία αξιολόγησης της από ελεγκτές όπως ο ΟΟΣΑ (Άρθ. 22). Καίριας σημασίας

---

⁶¹ Όπως προαναφέρθηκε, ο τρόπος διορισμού των υψηλόβαθμων στελεχών της Επιτροπής παίζει σημαντικό ρόλο στο βαθμός ανεξαρτησίας της.

είναι και η ενίσχυση της δυνατότητας της ΕΑ να γνωμοδοτεί επί σχέδια νόμων και λοιπών κανονιστικών ρυθμίσεων που ενδέχεται να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό (Άρθ. 23).

Επιπλέον, ρυθμίζονται τα ζητήματα σχέσεων της ΕΑ με τις λοιπές ρυθμιστικές ή άλλες Αρχές, ώστε να αποφευχθούν θέματα επικάλυψης ή σύγκρουσης αρμοδιοτήτων, αναμορφώνονται οι διατάξεις σχετικώς με την εξουσία της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμα σε βάρος επιχειρήσεων ή ομίλων επιχειρήσεων για παραβάσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, με πρόβλεψη πλήρους απαλλαγής ή μείωσης των προστίμων σε βάρος επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων που συμβάλλουν στη διερεύνηση οριζόντιων συμπράξεων. Η συγκεκριμένη ρύθμιση σε συνδυασμό με το Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας⁶² παρέχει ουσιαστικά κίνητρα σε φυσικά πρόσωπα να συνεργαστούν με την ΕΑ και να συμβάλλουν στον εντοπισμό αντιανταγωνιστικών πρακτικών.

Περαιτέρω, το Άρθ. 26 του Νόμου, σε εναρμόνιση προς τις διατάξεις του προαναφερθέντος Κανονισμού, θέτει τον κανόνα της άρσης της αρμοδιότητας της Επιτροπής Ανταγωνισμού να εφαρμόσει τα Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ, σε περίπτωση κίνησης της σχετικής διαδικασίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁶³, στα δε άρθρα 26-29 προβλέπονται η ειδική αιτιολόγηση των αποφάσεων της ΕΑ και τα της δημοσίευσης των αποφάσεων, καθώς και τα της υποβολής της ετήσιας έκθεσης της στον Πρόεδρο της Βουλής ενισχύοντας έτσι τη διαφάνεια των εργασιών της.

Τρίτο Κεφάλαιο (Άρθρα 30-35) «Ένδικη Προστασία»

Στο Τρίτο Κεφάλαιο του Νόμου, επανακαθορίζεται η διαδικασία προσφυγής κατά των αποφάσεων της ΕΑ ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, ρυθμίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία χορήγησης προσωρινής διαταγής αναστολής εκτέλεσης της πράξης της ΕΑ, καθώς και η διαδικασία άσκησης ένδικων μέσων ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας κατά των αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου. Τέλος, με τα Άρθ. 32 έως 35 εισάγονται, διατάξεις σχετικά με την άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως, ενώπιον του ΣτΕ, υπέρ του νόμου, από τον Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας, καθώς και με τη συγκρότηση ειδικών τμημάτων στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών για την εκδίκαση ειδικών υποθέσεων ανταγωνισμού. Το ΔτΑ είναι ιδιαίτερα περίπλοκο και απαιτεί γνώσεις τόσο περί του ελληνικού και κοινοτικού δικαίου αλλά και γνώσεις οικονομικής φύσεως. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι «Η δικαστική κρίση τείνει να είναι πιο

⁶² Βλ. Παρακάτω παρ. 2.6

⁶³ Σε αυτή τη περίπτωση, η Επιτροπή ενεργοποιεί τις διατάξεις του Κεφαλαίου III «Αποφάσεις της Επιτροπής» του Κανονισμού 1/2003

συντηρητική σε νέα αντικείμενα»⁶⁴. Γι αυτό η ανάγκη συγκρότησης ειδικών τμημάτων Ανταγωνισμού με δικαστές που θα διαθέτουν τις απαραίτητες γνώσεις θα οδηγήσει σε έλεγχο ουσίας των αποφάσεων της ΕΑ η οποία θα πραγματοποιείται και σε συντομότερο χρονικό διάστημα.

Τέταρτο Κεφάλαιο, «Καταγγελίες», Άρθρα 36-37

Στο Τέταρτο Κεφάλαιο του Νόμου επαναδιατυπώνεται και καθορίζεται εκ νέου η διαδικασία και η εξέταση των καταγγελιών προς την ΕΑ σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων του ανταγωνισμού, με την ειδικότερη πρόβλεψη αξιολόγησης των καταγγελιών βάσει των κριτηρίων της κατά προτεραιότητα εξέτασης των υποθέσεων εντός των προθεσμιών που τίθενται από τις διατάξεις του Άρθ. 14 του Νόμου. «Δικαίωμα» καταγγελίας δικαιούται κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο και η καταγγελία δε πρέπει να είναι αόριστη⁶⁵. Έτσι προς χάριν του δημόσιου συμφέροντος εξετάζονται κατά προτεραιότητα οι ανταγωνιστικές πρακτικές με το μεγαλύτερο αντίκτυπο στη λειτουργία της αγοράς και διασφαλίζεται η αρχή της χρηστής διοίκησης λόγω της υποχρέωσης της ΕΑ να εξετάζει τις υποθέσεις σε εύλογο χρονικό διάστημα.

Πέμπτο Κεφάλαιο, «Υποχρεώσεις επιχειρήσεων και εξουσίες έρευνας», Άρθρα 38-41

Στο Πέμπτο Κεφάλαιο του Νόμου, επαναδιατυπώνονται οι υφιστάμενες διατάξεις του Ν. 703/1977 που έχουν ως αντικείμενο τη συλλογή και διεξαγωγή ερευνών από την ΕΑ και προβλέπεται ρητά η δυνατότητα της να διενεργεί έρευνες σε κλάδους της οικονομίας και τύπους συμφωνιών σε πλήρη εναρμόνιση με το Άρθ. 17 του Κανονισμού 1/2003. Τέλος, καθιερώνεται η υποχρέωση εχεμυθίας των προσώπων που χειρίζονται θέματα αρμοδιότητας της Επιτροπής στα πλαίσια της διασφάλισης του απορρήτου των πληροφοριών. Με τη ρύθμιση αυτή αναμένεται να κλείσει η πληγή της διαρροής των πληροφοριών που ταλανίζει το σύστημα.

Έκτο Κεφάλαιο, «Παραγραφή», Άρθρο 42

Καίριας σημασίας είναι ο ορισμός πενταετής προθεσμίας παραγραφής για την επιβολή κυρώσεων από την ΕΑ σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα, η οποία αρχίζει από τη διάπραξη της παράβασης ή από την παύση της παράβασης, εφόσον αυτή είναι διαρκής ή έχει διαπραχθεί κατ' εξακολούθηση. Η εισαγωγή της «παραγραφής» θα συμβάλλει στην αύξηση του δικαίου και θα επιτρέψει στην ΕΑ να επικεντρωθεί στις τρέχουσες παραβάσεις του ανταγωνισμού.

⁶⁴ Βλ. Δημήτρης, Ν. Τζουγανάτος, «Σκέψεις για την αναθεώρηση του τρόπου εφαρμογής του Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» στην Ελλάδα, σελ. 4

⁶⁵ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 595

Έβδομο Κεφάλαιο, «Ποινικές κυρώσεις», Άρθρα 43-44

Στο Έβδομο Κεφάλαιο του Νόμου, προβλέπεται η υποχρέωση της Επιτροπής Ανταγωνισμού να ανακοινώνει τις διαπιστωθείσες παραβάσεις στην αρμόδια εισαγγελική αρχή, το αργότερο εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών από την έκδοση της σχετικής απόφασής της (Άρθ. 43) και, περαιτέρω, στο Άρθ. 44 προβλέπονται ποινικές κυρώσεις για την παράβαση των Άρθ. 1 και 2 του Νόμου ή των Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, Με το Άρθ. 44 παρ. 1 του Νόμου προβλέπεται ότι τιμωρείται με χρηματική ποινή από 15.000 έως 150.000 ευρώ όποιος συνάπτει συμφωνία, λαμβάνει απόφαση ή εφαρμόζει εναρμονισμένη πρακτική κατά παράβαση του Άρθ. 1 ή του Άρθ. 101 της ΣΛΕΕ, ενώ με ποινή 30.000 μέχρι 300.000 ευρώ τιμωρούνται οι περιπτώσεις κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης (Άρθ. 44(2)). Πρέπει να σημειωθεί ότι το πρόστιμο καθορίζεται από το νόμο ως προς το κατώτατο και ανώτατο όριο του ώστε το ύψος του να είναι ανάλογο του κέρδους που πέτυχε η επιχείρηση από τη παράβαση. Ωστόσο, επουδενί δε πρέπει το ύψος του προστίμου να διακινδυνέψει την ίδια την υπόσταση της επιχείρησης⁶⁶. Επιπλέον, στη πρώτη περίπτωση επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 2 ετών ενώ στη δεύτερη περίπτωση δε προβλέπεται ποινή φυλάκισης.

Όγδοο Κεφάλαιο, «Τέλη», Άρθρο 45

Στο Όγδοο Κεφάλαιο του Νόμου προσδιορίζονται τα καταβαλλόμενα παράβολα και τέλη υπέρ του Δημοσίου για τις γνωστοποιήσεις, τις αιτήσεις, τα ένδικα βοηθήματα και τα ένδικα μέσα που προβλέπονται από το Νόμο.

Ένατο Κεφάλαιο, «Τελικές διατάξεις», Άρθρα 46-49

Στο Ένατο Κεφάλαιο του Νόμου, προβλέπεται η εφαρμογή του σε όλους τους περιορισμούς του ανταγωνισμού που επενεργούν ή μπορούν να επενεργήσουν στη Χώρα, έστω και αν οφείλονται σε συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, εναρμονισμένες πρακτικές ή συγκεντρώσεις επιχειρήσεων που πραγματοποιούνται ή λαμβάνονται εκτός της ελληνικής επικράτειας ή που δεν έχουν εγκατασταθεί σε αυτή. Ο ίδιος κανόνας ισχύει και για την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης που εκδηλώνεται στη Χώρα. Στα άρθρα 47 έως 48 ρυθμίζονται ζητήματα σχετικώς με τη δημοσίευση όλων των κανονιστικών πράξεων, αποφάσεων και γνωμοδοτήσεων στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και, αντιστοίχως, με την ανάρτησή τους στο διαδίκτυο

⁶⁶ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 599

συμφώνως προς τις διατάξεις του ν. 3861/2010⁶⁷, καθώς και σχετικώς με τις κλητεύσεις και επιδόσεις αποφάσεων και εισηγήσεων

Δέκατο Κεφάλαιο, «Μεταβατικές, καταργούμενες και λοιπές διατάξεις», Άρθρα 50-53

Με τις μεταβατικές διατάξεις του Άρθ. 50 ρυθμίζονται ζητήματα που αφορούν την κατάταξη των υποθέσεων οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον της ΕΑ από την έναρξη ισχύος του συστήματος μοριοδότησης, την εκκαθάριση των εκκρεμών ενώπιον της Επιτροπής υποθέσεων που υπάγονται στη διαδικασία του Άρθ. 37 παρ. 1 και 2 του Νόμου για την ενασχόληση της ΕΑ μόνο με τις παρούσες υποθέσεις και τα ζητήματα που αφορούν τα υπηρετούντα μέλη της ΕΑ και το προσωπικό της. Επιπλέον, με το Άρθ. 5, παρ. 4 εισάγεται διαρκές σύστημα κυλιόμενων θητειών που διασφαλίζει τη συνύπαρξη παλιών και νέων μελών και παράλληλα εξασφαλίζεται η συνέχεια της λειτουργίας του συλλογικού οργάνου.

Τέλος, στο Άρθ. 51 ορίζεται ότι από την έναρξη ισχύος του Νόμου καταργείται στο σύνολό του ο Ν. 703/1977 και κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Στο Άρθ. 52 ρυθμίζονται θέματα σχετικώς με την Υπηρεσία Εποπτείας Αγοράς και Άρθ. 53 ορίζεται ο χρόνος έναρξης ισχύος του Νόμου από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3.4.4 Αποτίμηση του Ν. 3959/2011 βάσει της Δημόσιας Διαβούλευσης του Δεκεμβρίου 2010

Ο Ν. 3959/2011 καθώς και όλα τα προηγούμενα νομοσχέδια μέχρι την οριστική ψήφιση του έγιναν αντικείμενο σχολιασμού αναφορικά με το κατά πόσο η νέα νομοθεσία περί ανταγωνισμού μπορεί να συμβάλει στην ουσιαστική αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της ΕΑ αλλά και της εφαρμογής της Πολιτικής Ανταγωνισμού. Το Νομοσχέδιο του Δεκεμβρίου 2010, το οποίο ήταν το τελευταίο που δόθηκε σε δημόσια διαβούλευση, σχολιάστηκε κυρίως αρνητικά για μία πληθώρα λόγων. Σχόλιο συζήτησης αποτέλεσε ακόμα και το γεγονός ότι η διαβούλευση διήρκεσε μόλις μία εβδομάδα με το επιχείρημα ότι για ένα θέμα όπως η προστασία του ανταγωνισμού που είναι υψίστης σημασίας οι πολίτες θα έπρεπε να είχαν περισσότερο χρόνο στη διάθεση τους για να καταθέσουν τις απόψεις, τις προτάσεις, τις παρατηρήσεις και τα σχόλια τους. Τα σχόλια των πολιτών ήταν ποικίλα⁶⁸, άλλα ήταν επικριτικά, άλλα ενθαρρυντικά,

⁶⁷ Νόμος 3861/2010 περί της «Ενίσχυσης της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια» και άλλες διατάξεις.»

⁶⁸ Τα αναλυτικά σχόλια των πολιτών στη Διαβούλευση του Δεκεμβρίου 2010 καθώς και η αναλυτική έκθεση της δημόσιας διαβούλευσης βρίσκονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας <http://www.opengov.gr/ypoiain/?p=1543>

όλα όμως στόχευαν στη βελτίωση του περιεχομένου του τελευταίου Νομοσχεδίου που τελικά οδήγησε στην ψήφιση του Ν. 3959/2011, του νέου Νόμου περί ανταγωνισμού⁶⁹.

Το ενδιαφέρον μονοπωλεί το σχόλιο γνωστού ιδιοκτήτη βιβλιοπωλείου⁷⁰, ο οποίος σχολιάζοντας το Άρθ. 1 περί των Απαγορευμένων Συμπράξεων παραθέτει τα λόγια ενός εκτός των πέντε μελών του γνωστού «Καρτέλ των ξενόγλωσσων Βιβλίων» όταν ο ίδιος κατήγγειλε την ύπαρξη του: «Το Πάρτι ΔΥΣΤΥΧΩΣ τελείωσε...». Σε αυτή τη φράση συνοψίζεται το «φαγοπότι» των μελών των καρτέλ, δύο χονδρέμπορων και τριών εκδοτών, οι οποίοι το 2000 δημιούργησαν κλειστό κύκλωμα αποφασισμένοι να εξοντώσουν τον εγχώριο ανταγωνισμό στο σχετικό κλάδο. Κατά τη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσης του Δεκεμβρίου, ο γνωστός επιχειρηματίας, απευθυνόμενος στον τότε Υπουργό Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, προτείνει την υιοθέτηση ακόμα πιο αυστηρών και σκληρών ρυθμίσεων λέγοντας χαρακτηριστικά ότι «το μόνο που απασχολεί τους κακομαθημένους επενδυτές, το μόνο που τους φοβίζει, το μοναδικό και τίποτα άλλο, είναι οι ποινικές ευθύνες». Συνεχίζει αναφέροντας ότι «μόλις τους καθίσετε στο σκαμνί ή τους απειλήσετε με σοβαρές ποινικές ευθύνες, τότε οι μάγκες με τα ωραία κουστούμια δεν ξέρουν που να κρυφτούνε». Ο μοναδικός λοιπόν ουσιαστικός φόβος των συμπραττουσών επιχειρήσεων και των φυσικών προσώπων που διοικούν τις εταιρείες δεν είναι άλλος από τις ποινικές ευθύνες. Ο λόγος δεν είναι άλλος απ' ότι τα χρήματα τους δεν έχουν καμία αξία όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με τους δικαστές.

Εντύπωση προκαλεί ένα άλλο σχόλιο το οποίο αφορά στο Άρθ. 2 του Νόμου περί της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης. Στο συγκεκριμένο άρθρο από τη μία αναγνωρίζεται η προσπάθεια εναρμόνισης του κοινοτικού δικαίου με το ελληνικό ΔΤΑ. Ωστόσο, η ελληνική οικονομία και κοινωνία εμφανίζει σημαντικά διαφοροποιητικά στοιχεία σε σχέση με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και δεδομένα κι έτσι η χροιά που αποκτά η έννοια της δεσπόζουσας θέσης στην ελληνική περιφέρεια διαφοροποιείται από ότι στις μητροπόλεις. Στην ελληνική περιφέρεια, δεν κατέχουν «δεσπόζουσα θέση» οι μεγάλες και επικερδείς εταιρείες αλλά «εκείνες που έχουν στενούς δεσμούς με τους

⁶⁹ Η τελευταία δημόσια διαβούλευση που πραγματοποιήθηκε έλαβε χώρα στις 17 Μαρτίου 2011. Τα σχόλια που έχουν δημοσιευτεί στον ιστοχώρο του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας είναι εκείνα από τη διαβούλευση του Δεκεμβρίου. Για περαιτέρω πληροφορίες αναφορικά με την δημόσια διαβούλευση μπορείτε να επισκεφτείτε στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.opengov.gr/ypoiar/?p=1859>

⁷⁰ Ο γνωστός ιδιοκτήτης βιβλιοπωλείου κατήγγειλε την ύπαρξη του καρτέλ των ξενόγλωσσων βιβλίων το 2002. Η καταδικαστική απόφαση της ΕΑ που δίνει το πράσινο φως στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών να αναζητήσει τα υπεύθυνα πρόσωπα και να ασκήσει τις δέουσες ποινικές διώξεις δεν βγήκε παρά το 2009. Μεταξύ άλλων στην υπόθεση εμπλέκονται οι εκδοτικοί οίκοι- πιτάνες Pearson (μεγαλύτερος εκδοτικός οίκος του κόσμου) και Burlington (μεγαλύτερος εκδοτικός οίκος στο Ισραήλ) ο οποίος ωστόσο μέινανε ατιμώρητοι διότι «οι αλλοδαποί που παραβιάζουν το Δίκαιο του Ανταγωνισμού στην Ελλάδα έχουν ασυλία και δεν διώκονται». Το αποτέλεσμα ήταν η επιβολή προστίμου της τάξεως των 20.000.000 €, «ψίχουλα» μπροστά στα τεράστια κέρδη που αποκόμισαν οι εμπλεκόμενοι.

διεφθαρμένους κρατικούς λειτουργούς και υπαλλήλους». Επομένως, «π.χ., η μεγαλύτερη εταιρεία δεν είναι εκείνη η οποία παίρνει το δημοτικό έργο, ή την πολυχρόνια μίσθωση, αλλά αυτή που έχει "βύσμα" στο δημαρχείο κι επίσης το μεγαλύτερο λογιστικό γραφείο, είναι αυτό που έχει πρόσβαση στη ΔΟΥ, είτε μέσω συγγενικών προσώπων σε θέσεις κλειδιά, είτε μέσω λαδώματος και μοιράσματος της πίτας». Το σχόλιο υπογράφει μία «ελεύθερη πολιορκημένη επενδύτρια» και αναδεικνύει το γνωστό πρόβλημα της «ελεύθερης πολιορκημένης ελληνικής οικονομίας» που βρίσκεται στις προβληματικές της δομές και τρόπο λειτουργίας. Κατά τη γνώμη της, ο Νόμος περί της προστασίας του ανταγωνισμού δεν έχει ιδιαίτερη χρησιμότητα εάν δε λυθεί πρωτίστως το αιώνιο πρόβλημα της διαφθοράς το οποίο κατά κοινή ομολογία έχει γίνει συνώνυμο της ελληνικής κοινωνίας.

Πληθώρα σχολίων σημειώθηκε επί του Άρθ. 12 του Νόμου το οποίο αφορά στην ΕΑ και στα στελέχη της. Μεταξύ άλλων σχολιάστηκε το περιεχόμενο της παραγράφου 15 του Άρθ. το οποίο αφορά στην υποχρέωση δήλωσης της περιουσιακής κατάστασης του Προέδρου και των μελών της Επιτροπής, μόνιμων και αναπληρωματικών. Στη δημόσια διαβούλευση επισημάνθηκε η ανάγκη επέκτασης αυτής της υποχρέωσης και στα μέλη της ΓΔΑ, μεταξύ άλλων στον Γενικό Διευθυντή της Επιτροπής, στους Προϊσταμένους και στους Διευθυντές των Τμημάτων. Αλλά ακόμα και πιο χαμηλόβαθμα στελέχη είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε εταιρείες οι οποίες είναι έτοιμες να χρησιμοποιήσουν κάθε είδους αθέμιτων μέσων προκειμένου να προστατέψουν τις παράνομες δραστηριότητες και υπερκέρδη τους. Μήπως θα έπρεπε λοιπόν να προβλεφθεί και για εκείνους η υποχρέωση δήλωσης της περιουσιακής τους κατάστασης; Εξάλλου, το έργο των Εισηγητών για την έκδοση της εκάστοτε εισήγησης υποβοηθάται από υπαλλήλους της ΓΔΑ οι οποίοι μπορούν να αποκρύψουν στοιχεία ή να διαστρεβλώσουν τη πραγματικότητα.

Ασχολίαστο δεν έμεινε ούτε το σύστημα μοριοδότησης που ορίζει ο νέος Νόμος. Το σύστημα μοριοδότησης το οποίο δίνει προτεραιότητα στις υποθέσεις που συγκεντρώνουν την υψηλότερη βαθμολογία αποτελεί μία από τις πιο ενθαρρυντικές αλλαγές που έφερε ο Νόμος στη λειτουργία του ανταγωνισμού. Εν μέρει πρόκειται για μία σωστή προσέγγιση δεδομένου ότι με αυτό το τρόπο η Επιτροπή δίνει έμφαση σε εκείνες τις υποθέσεις που προκαλούν τη μεγαλύτερη στρέβλωση στη λειτουργία της αγοράς. Ωστόσο, μήπως με αυτό το τρόπο υποτιμούνται οι υποθέσεις με χαμηλή βαθμολογία με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα κενό δικαίου στο πολίτη; Μήπως η Επιτροπή θα έπρεπε να προβλέψει και την αποτελεσματική εξέταση των χαμηλών σε βαθμολογία υποθέσεων επιφορτίζοντας μερικά από τα στελέχη της αποκλειστικά με τη διαχείριση αυτών των υποθέσεων;

Αρνητικά σχολιάστηκε και η θέσπιση του θεσμού του Εισηγητή. Ο θεσμός των εισηγητών θεσπίστηκε με το Ν. 3784 / 2009⁷¹ και σχολιάστηκε η αναγκαιότητα και η χρησιμότητα της καθιέρωσης του δεδομένου ότι συνεπάγεται την αύξηση των υψηλόβαθμων στελεχών, ήτοι αύξηση δαπανών λειτουργίας της ΕΑ. Επίσης επισημάνθηκε ότι η Επιτροπή, επί 32 χρόνια (1977-2009), φέρνει εις πέρας το έργο της αποτελεσματικά χωρίς τη βοήθεια των εισηγητών. Πολυτέλεια χαρακτηρίστηκε και η στελέχωση αυτοτελούς Γραφείου Νομικής Υποστήριξης από δικηγόρους με σύμβαση έμμισθης εντολής, γεγονός που συνεπάγεται επιπλέον οικονομική επιβάρυνση στον προϋπολογισμό της Επιτροπής. Αντ' αυτού, είχε προταθεί η στελέχωση του Γραφείου με τους ήδη υπηρετούντες επιστήμονες δικηγόρους στην Επιτροπή με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου. Με αυτό το τρόπο, θα αξιοποιούνταν τα ήδη υπάρχοντα έμπειρα και καταρτισμένα στελέχη της Επιτροπής και θα αποφεύγονταν η επιπλέον πρόσληψη υπαλλήλων στο δημόσιο τομέα.

Επιπροσθέτως, στα πλαίσια της δημόσιας διαβούλευσης, προτάθηκε η πρόβλεψη της ανάπτυξης δράσεων επιμορφωτικού χαρακτήρα για τη διευκόλυνση και τη βελτιστοποίηση της λειτουργίας της ΕΑ. Προτάθηκε, δηλαδή, η Επιτροπή να προχωρήσει στην σχεδίαση επιτυχημένων έντυπων διαφημιστικών καταχωρήσεων και στη δημοσίευση τους στον τύπο. Με αυτό το τρόπο θα μπορέσει να εξηγήσει στους πολίτες ποιες ενέργειες θεωρούνται παράνομες, υποθάλλουν τον ανταγωνισμό και θέτουν σε κίνδυνο την ορθή λειτουργία της αγοράς. Επιπλέον, θα έχει την ευκαιρία να προσκαλέσει όσους πιθανόν γνωρίζουν παράνομες ενέργειες να προσέλθουν και να αποκαλύψουν τα στοιχεία τους τονίζοντας την ανάγκη συνεργασίας των πολιτών στο δύσκολο έργο της Επιτροπής. Τέλος, μέσω των διαφημιστικών καταχωρήσεων και στα πλαίσια ευαισθητοποίησης των πολιτών δίνεται έμφαση στα θετικά του ελεύθερου ανταγωνισμού.

Ο απώτερος στόχος λοιπόν είναι να υιοθετηθεί μία διαφορετική πολιτική, πιο «ανοιχτή», η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω ενός εκ των ήδη υπαρχόντων γραφείων της Επιτροπής το οποίο θα λειτουργεί ως «σημείο υποδοχής» των μικρών επιχειρηματιών. Οι μικροί επιχειρηματίες, σε περίπτωση εντοπισμού κάποιας αντανταγωνιστικής πρακτικής, θα μπορούν να έρχονται σε επαφή με το Γραφείο και υπό το καθεστώς απόλυτης εχεμύθειας να το συμβουλευτούν αναφορικά με τη διαδικασία και τα στοιχεία τα οποία απαιτείται να προσκομίσουν προκειμένου να αποκαλύψουν μία αντανταγωνιστική πρακτική την οποία έχουν εντοπίσει. Με αυτό το

⁷¹ Ν. 3784/09 (ΦΕΚ 137 Α/7-8-2009) : Αναθεώρηση Διατάξεων του ν. 703/1977 περί Ανταγωνισμού και άλλες διατάξεις.

τρόπο αυξάνεται η προσβασιμότητα των μικρών επιχειρηματιών στην Επιτροπή και κατά συνέπεια διευκολύνεται το έργο της.

Αξιοσημείωτη ήταν και η πρόταση περί της ενίσχυσης της συνεργασίας της Επιτροπής με φορείς της αγοράς και της κοινωνίας. Η ενίσχυση αυτής της συνεργασίας θα επιτευχθεί μέσω της διοργάνωσης συναντήσεων και εκδηλώσεων πιθανόν όπου θα μπορεί να γίνει «συζήτηση, ανταλλαγή απόψεων δημοσίως, κατάθεση προτάσεων, έκθεση προβλημάτων από τους φορείς». Προτείνεται και η παρουσία του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας. Με αυτό το τρόπο, θα εμπλουτιστεί η εμπειρία της ΕΑ και παράλληλα θα αυξηθεί η διαφάνεια στη λειτουργία της.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το Άρθ. 23 που αφορά στην γνωμοδοτική αρμοδιότητα της ΕΑ. Η γνώμη της πρέπει να αναζητείται έγκαιρα για σχέδια νόμου και λοιπές παρεμβάσεις. Ειδικότερα, όταν ένας νόμος ή μια πρόταση πολιτικής ενδέχεται να θέτει φραγμούς στον ανταγωνισμό, είναι χρήσιμο αν όχι απαραίτητο να ζητείται η γνωμοδότηση των κυβερνητικών εμπειρογνομώνων με ειδίκευση στον ανταγωνισμό, τα στελέχη δηλαδή της ΕΑ, σε αρχικό στάδιο της διαδικασίας ανάπτυξης της πολιτικής, για να εξακριβωθεί η δυνατότητα ανάπτυξης εναλλακτικών, οι οποίες θα επιτύχουν τους ρυθμιστικούς στόχους με μικρότερη επιβάρυνση στον ανταγωνισμό. Όσον αφορά τους ήδη υπάρχοντες νόμους και πολιτικές η πλειοψηφία τους δεν έχει υποβληθεί σε αξιολόγηση συνθηκών ανταγωνισμού. Σε αυτή τη περίπτωση, πρέπει να τεθούν σε προτεραιότητα εκείνοι οι νόμοι και πολιτικές που επηρεάζουν δυσμενώς τον εγχώριο ανταγωνισμό.

Σημαντικές παρατηρήσεις σημειώθηκαν επί του Άρθ. 25 το οποίο αφορά στο τρόπο διαχείρισης της Επιτροπής επί των παραβάσεων των εμπλεκόμενων μερών. Αρχικά, όσον αφορά τον υπολογισμό του οικονομικού οφέλους από τις αντανταγωνιστικές πρακτικές επισημαίνεται ότι το οικονομικό όφελος που προκύπτει δεν είναι μόνο το άμεσο χρηματικό όφελος αλλά και το έμμεσο όφελος από τη ζημία που προκλήθηκε στους ανταγωνιστές της παρανομούσας επιχείρησης. Όσον αφορά το προβλεπόμενο πρόστιμο της τάξεως των 10.000 € ημερησίως το οποίο επιβάλλεται σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των παρανομούσων, επισημαίνεται ότι πρόκειται για ένα ποσό το οποίο μπορεί να θεωρηθεί πενιχρό μπροστά στα παράνομα υπερκέρδη τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, «εάν μια εταιρεία έχει υπερκέρδη από τις παράνομες πρακτικές της την συμφέρει να κάνει τον εξής υπολογισμό: 10,000 ευρώ κάθε μέρα επί 30 μέρες ίσον 300,000 ευρώ τον μήνα ίσον 3,600,000 ευρώ το έτος. Αν τα κέρδη της είναι ανώτερα των 3,600,000 ευρώ το έτος τότε δεν έχει λόγο συμμόρφωσης».

Επιπροσθέτως, στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται η ευθύνη συγκεκριμένων φυσικών προσώπων σε περίπτωση που αποδεδειγμένα συμμετείχαν σε προπαρασκευαστικές πράξεις, στην οργάνωση ή διάπραξη παράνομης συμπεριφοράς. Ωστόσο, είναι πολύ πιθανό, οι μεγάλες εταιρείες να εγγυηθούν στα στελέχη τους ότι σε περίπτωση επιβολής προστίμου προς το πρόσωπο τους το ποσό θα το καλύψει η ίδια η εταιρεία. Αυτό το μαξιλάρι ασφαλείας αποτελεί ισχυρό αντικίνητρο για την τήρηση εκ μέρους των φυσικών προσώπων μίας μη αντανταγωνιστικής συμπεριφοράς. Ο Νόμος δε προβλέπει αυτές τις περιπτώσεις κάλυψης του προστίμου από τις εταιρείες οι οποίες θα έπρεπε όχι μόνο να προβλέπονται αλλά και να τιμωρούνται με πολύ αυστηρές κυρώσεις τόσο χρηματικές και κυρίως ποινικές. Εξάλλου, όπως έχει ήδη αναφερθεί οι ποινικές κυρώσεις είναι εκείνες οι οποίες πραγματικά ενδιαφέρουν τους παρανομούμενους.

Το Άρθ. 44, το οποίο αναφέρει αναλυτικά τις προβλεπόμενες ποινικές κυρώσεις, είναι εκείνο το οποίο απέσπασε τα περισσότερα αρνητικά σχόλια. Όσον αφορά την παρ. 1 του άρθρου, εντύπωση προκαλεί ότι παρατίθενται συγκεκριμένα αδικήματα τα οποία τιμωρούνται με τις προβλεπόμενες κυρώσεις αντί να αναφέρεται ρητά ότι τιμωρούνται όλοι όσοι παραβιάζουν το Άρθ. 1 του Νόμου και το Άρθ. 101 της ΣΛΕΕ αντίστοιχα. Κατά συνέπεια, δίνεται η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να ισχυριστούν ότι το αδίκημα τους δε συμπεριλαμβάνεται στα προβλεπόμενα της πρώτης παραγράφου για να αποφύγουν τις προβλεπόμενες κυρώσεις.

Μεγάλη έκπληξη προκάλεσε το γεγονός ότι για αδικήματα που εμπίπτουν στο περιεχόμενο του Άρθ. 1 προβλέπεται ποινή φυλάκισης δύο χρόνων ενώ για εκείνα που εμπίπτουν στο Άρθ. 2 δεν προβλέπεται καμία ποινή φυλάκισης, ενώ στο Ν. 703/1977 προβλεπόταν. Αυτή η αδικαιολόγητη και ακατανόητη διάκριση δε μπορούσε να μην σχολιαστεί αρνητικά.

3.4.5 Συνολική Αξιολόγηση του Ν. 3959/2011

Πράγματι, η βελτίωση της λειτουργίας της ελληνικής αγοράς προς όφελος των καταναλωτών και των επιχειρήσεων αποτελεί μεγάλη πρόκληση και ο Νόμος μέχρι την οριστική του ψήφιση, κατά κοινή ομολογία, είχε δημιουργήσει μεγάλες προσδοκίες. Γιατί τελικά ο Νόμος, ενώ εν μέρει επέφερε ουσιαστικές αλλαγές, δεν κατάφερε να φανεί αντάξιος αυτών των προσδοκιών;

Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι ο Νόμος ενισχύει θεσμικά την ΕΑ δημιουργώντας τα εχέγγυα αποτελεσματικότερης και ταχύτερης λειτουργίας της τόσο μέσα από την αύξηση του δυναμικού που στελεχώνει την Επιτροπή όσο και μέσα από την καθιέρωση

του συστήματος μοριοδότησης. Ωστόσο, σε ποιο βαθμό διασφαλίζεται η ανεξαρτησία της ΕΑ όταν μόνο ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της ορίζεται από τη Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής; Σε ποιο βαθμό διασφαλίζεται ότι η ΕΑ δεν αποτελεί το «μακρύ χέρι» της Κυβέρνησης και του εκάστοτε Υπουργού Ανάπτυξης όταν τελικά όλα τα υπόλοιπα μέλη της ΕΑ διορίζονται με απόφαση του ΥΠΟΙΑΝ;

Επιπροσθέτως, προβληματισμό προκαλεί το ζήτημα της τήρησης εκ μέρους της ΕΑ των προβλεπόμενων προθεσμιών. Πριν την ψήφιση του Νόμου, ο προηγούμενος Ν. 703/1977 όριζε στο Άρθ. 24, παρ. 4, τη ρητή υποχρέωσή της να εκδίδει απόφαση μέσα σε έξι, ή το αργότερο οκτώ, μήνες από την υποβολή καταγγελίας, υποχρέωση που ίσχυε από το 1995 η οποία τηρήθηκε σε σπάνιες περιπτώσεις. Ο Νόμος πρέπει να τηρηθεί αυστηρά. Η πρακτική έχει αποδείξει ότι η πρόβλεψη των προθεσμιών δεν είναι αρκετή για να διασφαλιστεί η πραγματική τήρηση τους.

Επιπλέον, στα πλαίσια του Άρθ. 23, αναδεικνύεται η ανάγκη να ενδυναμωθούν οι παρεμβάσεις της ΕΑ για ευρύτερα ζητήματα ανταγωνισμού⁷². Η ΕΑ πρέπει όντως να αξιοποιήσει αυτό το εργαλείο και να γνωμοδοτεί όποτε κρίνεται απαραίτητο. Ωστόσο, ο Νόμος δεν προβλέπει τις περιπτώσεις υπό τις οποίες η γνωμοδοτική αρμοδιότητα της ΕΑ κρίνεται προαιρετική ή απαραίτητη. Επιπροσθέτως, δεν προβλέπονται τα μέσα τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει για να διευκολυνθεί στο έργο της και να ασκήσει με αποτελεσματικότερο τρόπο το δικαίωμα γνωμοδότησης της. Για παράδειγμα, στα πλαίσια της γνωμοδοτικής της αρμοδιότητας, η ΕΑ μπορεί να χρησιμοποιήσει τον Οδηγό Αξιολόγησης Συνθηκών Ανταγωνισμού, ένα εργαλείο πολιτικής του ΟΟΣΑ για την διευκόλυνση του έργου της. Πρόκειται για ένα μέσο που στοχεύει στον εντοπισμό των φραγμών που έχουν ανυψωθεί και εμποδίζουν αδικαιολόγητα τον ανταγωνισμό και στην εξάλειψη αυτών των εμποδίων μέσα από την υιοθέτηση εναλλακτικών προτάσεων. Απώτερος στόχος του εργαλείου είναι η ανακατεύθυνση των κρατικών πόρων προς τους τομείς που το έχουν περισσότερη ανάγκη. Η ΕΑ μπορεί να το αξιοποιήσει στα πλαίσια της γνωμοδότησης της και αξιολόγησης επί α) της υπάρχουσας νομοθεσίας και ρυθμίσεων σε όλους τους κλάδους της οικονομίας β) των σχεδίων νόμων και ρυθμίσεων του ανταγωνισμού και γ) στην ανάπτυξη ή αναθεώρηση πολιτικών⁷³. Με τη βοήθεια του Οδηγού μπορεί να δημιουργήσει μία λίστα ελέγχου την οποία θα συμπληρώνει κάθε φορά που γνωμοδοτεί προκειμένου η γνωμοδότηση της να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο ακριβής. Κυρίως, όμως, με αυτό τον τρόπο δίνεται έμφαση τόσο στον προληπτικό όσο στον κατασταλακτικό έλεγχο των αθέμιτων

⁷² Βλ. OECD, "Greece at a Glance, Policies for a sustainable recovery", pp. 18

⁷³ Για περαιτέρω π. επισκεφτείτε τη σελίδα Competition Assessment Toolkit:

http://www.oecd.org/document/48/0,3746,en_2649_37463_42454576_1_1_1_37463.00.html

πρακτικών. Ένα παράδειγμα του περιεχομένου και της μορφής που θα μπορούσε να λάβει η Λίστα Ελέγχου Αξιολόγησης Συνθηκών του Ανταγωνισμού με βάση τα πρότυπα του ΟΟΣΑ παρουσιάζεται παρακάτω (Πίνακας 5).

Νο.	ΣΗΜΕΙΟ ΠΡΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΣΧΟΛΙΑ
A.	ΑΡΙΘΜΟΣ / ΕΥΡΟΣ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ			
1.	Χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων;			
2.	Απαιτήσεις αδειοδότησης ή εξουσιοδότησης;			
3.	Περιορισμός προμηθευτών να παρέχουν ένα αγαθό/μία υπηρεσία;			
4.	Σημαντική αύξηση των κόστων εισόδου ή εξόδου;			
5.	Περιορισμός της γεωγραφικής ροής αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίου και εργατικού δυναμικού;			
B.	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ			
6.	Έλεγχοι των τιμών πώλησης αγαθών ή υπηρεσιών;			
7.	Περιορισμοί στη διαφήμιση και το μάρκετινγκ;			
8.	Καθορισμός προτύπων ποιότητας προϊόντων που ωφελούν αδικαιολόγητα κάποιους προμηθευτές έναντι άλλων;			
9.	Καθορισμός προτύπων ποιότητας προϊόντων που υπερβαίνουν το επίπεδο που ενδεχομένως θα επέλεγαν κάποιοι καλά ενημερωμένοι πελάτες;			
10.	Αύξηση των δαπανών ορισμένων προμηθευτών σε σχέση με άλλους;			
Γ.	ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΩΝ			
11.	Αυτορρύθμιση και Συν-ρύθμιση;			
12.	Απαιτήσεις για δημοσιοποίηση πληροφοριών σχετικά με τις τιμές, την παραγωγή ή τις πωλήσεις των προμηθευτών;			
13.	Απαλλαγές από τη γενική νομοθεσία περί ανταγωνισμού;			
Δ.	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΕΣ			
14.	Περιορισμός της ικανότητας των καταναλωτών να επιλέγουν από ποιόν αγοράζουν αγαθά ή υπηρεσίες;			
15.	Μείωση της κινητικότητας των πελατών λόγω της αύξησης δαπανών από την αλλαγή προμηθευτών;			
16.	Θεμελιώδεις αλλαγές στις πληροφορίες που χρειάζονται οι αγοραστές για να κάνουν αποτελεσματικές αγορές;			

Πίνακας 5: Προτεινόμενο Παράδειγμα «Λίστας Ελέγχου Αξιολόγησης Συνθηκών του Ανταγωνισμού»

Επιπροσθέτως, έως τώρα, το έργο της Επιτροπής προβάλλεται μέσω της ετήσιας έκθεσης⁷⁴ που υποβάλει στο Πρόεδρο της Βουλής η οποία δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα της Επιτροπής. Ωστόσο δεν προβλέπεται η δυνατότητα αντιλόγου και καλλιέργεια μίας σχέσης πιο διαδραστικής. Επίσης η πρόβλεψη της διαδικασίας

⁷⁴ Άρθ. 29 «Ετήσια έκθεση της Επιτροπής Ανταγωνισμού» του Ν. 3959/2011 «Προστασία του Ελεύθερου Ανταγωνισμού»

αξιολόγησης⁷⁵ της Επιτροπής είναι σίγουρα ένα σημαντικό πρώτο βήμα. Ωστόσο δεν είναι αρκετό δεδομένου ότι δε προσδιορίζεται στο Νόμο από ποιον φορέα θα πραγματοποιείται η αξιολόγηση παρά μόνο αναφέρεται ότι πραγματοποιείται «από ελεγκτές αναγνωρισμένου κύρους και αξιοπιστίας». Ο έλεγχος θα πρέπει να γίνεται από κάποια τρίτη ανεξάρτητη αρχή προκειμένου να είναι αξιόπιστο το αποτέλεσμα του κι επίσης θα έπρεπε να οριζόταν και το χρονικό διάστημα το οποίο θα πρέπει να λαμβάνει χώρα. Ο Νόμος ορίζει ότι η διεξαγωγή ελέγχου δε πρέπει να επεμβαίνει τα τέσσερα (4) χρόνια χωρίς να προσδιορίζει το ελάχιστο χρονικό διάστημα διεξαγωγής του. Ένα προτεινόμενο ελάχιστο διάστημα είναι μία φορά το χρόνο καθώς ετησίως δημοσιεύεται και η Έκθεση της Επιτροπής.

Τέλος, προβληματισμός δημιουργείται αναφορικά με το Άρθ. 44 περί των ποινικών κυρώσεων που επιβάλλονται στους παρανομούντες. Συγκεκριμένα, στον πίνακα αιτιολογίας των αλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στο τελευταίο νομοσχέδιο του Ν. 3959/2011 αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι «η απάλειψη της ποινής φυλάκισης σε περίπτωση κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης κρίνεται δικαιολογικά ορθή καθώς σε περιπτώσεις παράβασης του σχετικού Άρθ. 2 είναι δύσκολο να αποδειχθεί ο δόλος της επιχείρησης και επομένως, όπως έχουν επισημάνει διεθνείς μελέτες, υπάρχει αυξημένο ποσοστό λανθασμένων καταδικαστικών αποφάσεων. Ως προς το στοιχείο του δόλου υπάρχει σαφής διαφοροποίηση των συμπράξεων καρτέλ από την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης». Επιπλέον, η ποινικοποίηση της διάταξης θα δυσχέρωνε υπέρμετρα την εφαρμογή του Άρθ. 2 από την ΕΑ (το ενδεχόμενο μεταγενέστερης ποινικής καταδίκης θα αύξανε το αναγκαίο επίπεδο απόδειξης κατά τη διαδικασία ενώπιον της ΕΑ). Επιπροσθέτως, ο τότε Υπουργός Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας αναφέρει χαρακτηριστικά για το θέμα ποινικοποίησης ότι: «Το ενδεχόμενο μεταγενέστερης ποινικής καταδίκης θα αύξανε το αναγκαίο επίπεδο απόδειξης κατά τη διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής. Τέλος, υπάρχει εγγενές πρόβλημα στη χρησιμοποίηση στοιχείων που συλλέγονται από την Επιτροπή κατά τις δίκες ενώπιον των Ποινικών Δικαστηρίων διότι θεωρείται ότι η ερευνητική διαδικασία δε παρέχει εχέγγυα προστασίας των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων ανάλογα με αυτά της ανακριτικής διαδικασίας». Τέλος, ένας εκπρόσωπος της Διεύθυνσης Νομικής Τεκμηρίωσης της ΕΑ, ερωτώμενος σχετικά με το ζήτημα, υποστηρίζει ότι οι λόγοι που οδήγησαν στην απάλειψη της ποινής φυλάκισης είναι η μεγάλη αβεβαιότητα και ρευστότητα που υπάρχει στις πρακτικές που μπορούν να ενταχθούν στην περίπτωση της κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης. Με άλλα λόγια δεν υπάρχει κάποια

---

⁷⁵ Άρθ. 22 «Διαδικασία αξιολόγησης της Επιτροπής Ανταγωνισμού» του Ν. 3959/2011 «Περί της Προστασίας του Ανταγωνισμού

συγκεκριμένη περιπτώσιολογία, κάποιες συγκεκριμένες συνθήκες οι οποίες να συνεπάγονται περιπτώσεις κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης.

Πόσο πιστικά είναι τα παραπάνω επιχειρήματα; Πόσο αποτρεπτικά μπορούν να δράσουν στην ανάπτυξη αντανταγωνιστικών συμπεριφορών; Το αυξημένο ποσοστό λανθασμένων καταδικαστικών αποφάσεων που έχει επιδείξει η διεθνής πρακτική είναι ένα αρκετά ισχυρό επιχείρημα για να απαλειφθεί πλήρως η ποινή φυλάκισης για τις περιπτώσεις κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης; Η ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων είναι πιο σημαντική από την καταλήστευση του καταναλωτή; Γιατί υπάρχει διαβάθμιση των παρανομουσών πρακτικών αφού το αποτέλεσμα τους είναι ακριβώς το ίδιο; Η δημιουργία ενός καρτέλ και η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης έχουν ακριβώς τα ίδια αποτελέσματα στον ανταγωνισμό, στη λειτουργία της αγοράς και κατά συνέπεια στους καταναλωτές. Μάλιστα, είναι πιο εύκολο για μία επιχείρηση να καταχραστεί τη δεσπόζουσα θέση της κατέχοντας ένα μερίδιο στην αγορά της τάξεως του 70%-80% κυριαρχώντας στον κλάδο της παρά να αποτελέσει μέρος σε ένα καρτέλ. Επίσης, η κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης αποτελεί τον πιο «δημοφιλές» τύπο παράβασης στην ελληνική οικονομία λόγω της δομής της. Η τρίμηνη ποινή φυλάκισης που προβλεπόταν στο τελευταίο τροποποιητικό νόμο του Ν. 703/1977 δεν ήταν αρκετή να αποτρέψει μία τέτοια αντανταγωνιστική συμπεριφορά· πόσο μάλλον η απαλοιφή της από οποιαδήποτε ποινή φυλάκισης. Η ποινική δίωξη είναι η μοναδική που ενδιαφέρει πραγματικά τους παρανομούντες. Το αποτέλεσμα της παράβασης που διαπράττεται είναι το ίδιο σε όλες τις περιπτώσεις, είτε πρόκειται για καρτέλ είτε για κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης. Γιατί λοιπόν να διαχωρίζουμε τον έναν «ένοχο» από τον άλλο επειδή χρησιμοποιούν διαφορετικό όπλο για να διαπράξουν το αδίκημα τους;

3.5 Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας

Στο Ν. 3959/2011, και συγκεκριμένα στο Άρθ. 25 παρ. 8 προβλέπεται ίσως ένα από τα πιο σημαντικά εργαλεία που έχει η Επιτροπή στα χέρια της στα πλαίσια της προσπάθειας της να πατάξει τις αντανταγωνιστικές πρακτικές: το Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας.

Το Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας εφαρμόζεται στην ελληνική επικράτεια από το 2006 και αφορά στις περιπτώσεις οριζόντιων συμπράξεων/συμφωνιών μεγάλων επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, αφορά στις επιχειρήσεις οι οποίες συμμετέχουν σε καρτελικές συμπράξεις και συμβάλλουν στη διερεύνηση παραβάσεων της νομοθεσίας (πλην της καταχρηστικής εκμετάλλευσης δεσπόζουσας θέσης), παρέχοντας πληροφορίες και στοιχεία σχετικά με την ύπαρξη και τη λειτουργία της απαγορευμένης

σύμπραξης. Κατά συνέπεια, λόγω της συνεργατικής τους συμπεριφοράς με την αρμόδια αρχή ανταγωνισμού απαλλάσσονται μερικώς ή ολικώς από τις προβλεπόμενες κυρώσεις.

3.5.1 Ορισμός και χαρακτηριστικά των Συμπράξεων / Καρτέλ

Οι Συμπράξεις ή αλλιώς καρτέλ είναι συμφωνίες ή / και συντονισμένες πρακτικές μεταξύ ανταγωνιστών που επιθυμούν να περιορίσουν τον ανταγωνισμό συντονίζοντας την ανταγωνιστική τους συμπεριφορά στην αγορά και επηρεάζοντας τις παραμέτρους του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς (π.χ. με συμφωνίες καθορισμού των τιμών αγοράς ή πώλησης, χορήγηση ποσοστώςσεων παραγωγής ή πώλησης ή κατανομή των αγορών, περιλαμβανομένης της νόθευσης διαγωνισμών ή τον περιορισμό των εισαγωγών ή εξαγωγών). Επηρεάζοντας άμεσα τους καταναλωτές και επιφέροντας αυξήσεις στις τιμές και μείωση στην επιλογή των προϊόντων, οι συμπράξεις αποτελούν σοβαρή παράβαση του Άρθ. 101 της ΣΛΕΕ και συγκαταλέγονται μεταξύ των σοβαρότερων περιορισμών του ανταγωνισμού που αντιμετωπίζουν οι ΕΑΑ⁷⁶.

Τα φαινόμενα καρτέλ εμφανίζονται κυρίως στις αγορές όπου κυριαρχούν λίγοι παίκτες, όπως η ελληνική αγορά, και οι συνθήκες ολιγοπωλιακής αγοράς είναι ευνοϊκές για να έρθουν σε συνεννόηση και να παίξουν το εμπορικό τους παιχνίδι. Ο συνέπειες των καρτελικών συμπράξεων είναι πολλαπλές με κύριο αντίκτυπο τον ίδιο των καταναλωτή. Τα μονοπώλια συλλογικού τύπου οδηγούν σε περιορισμό των δυνατοτήτων επιλογής του καταναλωτή και οικονομική επιβάρυνση του. Κατά συνέπεια παρεμποδίζεται η αποτελεσματική κατανομή των συντελεστών παραγωγής στην αγορά και επίσης επιβραδύνεται η βιομηχανική ανάπτυξη λόγω της έλλειψης ανταγωνιστικών πιέσεων γεγονός που οδηγεί αναπόφευκτα στον περιορισμό των κινήτρων για ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων μέσω επενδύσεων σε έρευνα και τεχνολογία.

Οι σκληρού πυρήνα καρτελικές συμπράξεις έχουν χαρακτηριστεί ως «καρκίνος της ανοιχτής οικονομίας της αγοράς» η οποία αποτελεί τον πυρήνα λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁷⁷». Τα βασικά εννοιολογικά στοιχεία τους είναι η μυστικότητα, η ύπαρξη ανταγωνιστικής σχέσης μεταξύ των συμμετεχόντων και η πρόθεση παραγκωνισμού κάθε επιθετικής πολιτικής σε ένα από τα προαναφερθέντα «πεδία σύγκρουσης» των επιχειρήσεων. Μία επιχείρηση αποφασίζει να συμμετάσχει σε

⁷⁶ Βλ. Σύνοψη της νομοθεσίας της ΕΕ > Ανταγωνισμός > Διατάξεις που εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις > Μη επιβολή και μείωση των προστίμων: επίδειξη επιείκειας σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ) στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://europa.eu/legislation_summaries/competition/firms/l26119_el.htm

⁷⁷ Βλ. Αριστείδη Χ. Καλαφάτη, Δημήτρη-Παναγιώτη Λ. Τζάκα, «Το Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας υπό το πρίσμα της προσπάθως θεσπισθείσας Κοινοτικής Ανακοίνωσης και της Αμερικανικής Πρακτικής», σελ. 2

καρτέλ διότι εκτιμά ότι τα οικονομικά οφέλη και τα πλεονεκτήματα που πρόκειται να αποκομίσει είναι σαφώς περισσότερα από τη χάραξη της δική της ανεξάρτητης πολιτικής. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις που συνιστούν ένα καρτέλ διαθέτουν κάποια κοινά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά και κοινά σημεία αναφοράς όπως για παράδειγμα την ομοιογένεια των προϊόντων τους που ευνοούν την εύρεση συμφωνίας ως προς τους οικονομικούς όρους του καρτέλ.

3.5.2 Ευρωπαϊκή Πολιτική Επίδειξης Επιείκειας

Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Επίδειξης Επιείκειας ενσωματώθηκε στο ευρωπαϊκό νομικό οικοδόμημα ακολουθώντας το παράδειγμα των ΗΠΑ. Συγκεκριμένα, το πρώτο σχετικό πρόγραμμα (amnesty program) υιοθετήθηκε στις ΗΠΑ στις 4.10.1978 από τη Διεύθυνση Ανταγωνισμού του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Δικαιοσύνης⁷⁸. Το πιλοτικό αυτό πρόγραμμα δεν απέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα και ο κυριότερος λόγος αποτυχίας του ήταν ότι δεν προέβλεπε κάποια απαλλαγή από ποινικές ευθύνες υπέρ των στελεχών της συνεργαζόμενης επιχείρησης. Επομένως, το 1993 θεσπίζεται ένα νέο αναθεωρημένο πρόγραμμα επιείκειας πιο αποτελεσματικό όπου η χορήγηση αμνηστίας διακρίνεται ανάλογα με το χρόνο προσφυγής στις αρχές πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά την έναρξη των ερευνών τους. Το εγχείρημα πέτυχε σε τέτοιο βαθμό όπου η Αμερικάνικη Διεύθυνση Ανταγωνισμού έφθασε να ερευνά περίπου 50 διεθνείς συμπράξεις το 2004 ενώ το πιλοτικό πρόγραμμα του 1978 δε συνέβαλε στον εντοπισμού ούτε μίας καρτελικής σύμπραξης.

Ο εντοπισμός των καρτελικών συμπράξεων είναι δύσκολος λόγω του πολύπλοκου και μυστικού χαρακτήρα τους. Οι συμπράττουσες επιχειρήσεις αξιοποιούν όλο και περισσότερο τις νέες τεχνολογίες προκειμένου να βελτιώσουν τις τεχνικές συγκάλυψης των παράνομων δραστηριοτήτων τους γεγονός που καθιστά ακόμα πιο δύσκολο τον εντοπισμό τους.

Κατά συνέπεια, ακολουθώντας το αμερικανικό παράδειγμα, το 1996 με την «Ανακοίνωση 1996⁷⁹» της Επιτροπής υιοθετείται η πολιτική επίδειξης επιείκειας στην ΕΕ, με στόχο την αύξηση των κινήτρων των επιχειρήσεων να θέσουν τέρμα στη συμμετοχή τους σε καρτελικές συμπράξεις, να συνεργαστούν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή διευκολύνοντας το έργο της και κατά συνέπεια να αιτηθούν την απαλλαγή από τα πρόστιμα ή τη μείωση των προστίμων που προβλέπονται. Στόχος της Πολιτικής και του Προγράμματος είναι η αξιολόγηση εκ μέρους των συμπραττουσών

⁷⁸ Βλ. Αριστείδη Χ. Καλαφάτη, Δημήτρη-Παναγιώτη Λ. Τζάκα, «Το Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας υπό το πρίσμα της προσφάτως θεσπισθείσας Κοινοτικής Ανακοίνωσης και της Αμερικανικής Πρακτικής», σελ. 7

⁷⁹ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την επιβολή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπράξεων (καρτέλ, (2002/C 45/03), παρ. 4-6.

επιχειρήσεων των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της συμμετοχής τους στις σχετικές παράνομες συμπράξεις και η διάβρωση του συστήματος εκ των έσω.

Αρχικά, το εγχείρημα στέφθηκε με σχετικά μικρή επιτυχία. Η λειτουργία του προγράμματος βελτιώθηκε με την υιοθέτηση της Ανακοίνωσης του 1998⁸⁰ περί της επιμέτρησης των προστίμων εκ μέρους της Επιτροπής καθώς έγινε αντιληπτό ότι η επιβολή κυρώσεων είναι απαραίτητη για την αποτροπή του σχηματισμού καρτελικών φαινομένων. Και μάλιστα όσο μεγαλύτερα είναι τα πρόστιμα που επιβάλλει η Επιτροπή στις συμπράττουσες επιχειρήσεις τόσο μεγαλώνουν τα αντικίνητρα συμμετοχής τους σε καρτέλ. Η επιβολή αυστηρότερων προστίμων και η ανάγκη αναθεώρησης της υφιστάμενης πολιτικής επιείκειας οδήγησε στην Ανακοίνωση του 2002 οπότε και αντικαταστήθηκε το παλαιό καθεστώς και επήλθαν οι πρώτες ουσιώδεις διαφοροποιήσεις. Με την Ανακοίνωση του 2002 αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό οι αιτήσεις απαλλαγής. Από τις 14 Φεβρουαρίου του 2002 μέχρι και τα τέλη του 2005 υπεβλήθησαν 167 αιτήσεις, εκ των οποίων 87 αφορούσαν απαλλαγή και 80 μείωση προστίμου⁸¹. Στο μεσοδιάστημα από το 1996 μέχρι το 2002 δημοσιεύτηκαν μόλις 16 αποφάσεις.

Η Επιτροπή έχοντας αποκτήσει μεγαλύτερη εμπειρία στο τρόπο λειτουργίας του προγράμματος επιείκειας και αναγνωρίζοντας την ανάγκη βελτιστοποίησης του θεσπίζει και θέτει σε ισχύ στις 8.12.2006 την Ανακοίνωση του 2006 η οποία επιφέρει αλλαγές στους εξής τέσσερις τομείς:

- i. διασαφήνιση της ποιότητας και του περιεχομένου των προσκομιζόμενων πληροφοριών,
- ii. αποσαφήνιση των όρων απαλλαγής και μείωσης των προστίμων,
- iii. εισαγωγή ενός συστήματος προτεραιότητας (marker system),
- iv. προστασία των εταιρικών δηλώσεων και πληροφοριών των αιτούντων.

Πεδίο εφαρμογής της Ανακοίνωσης του 2006 ορίζονται κατ' αντιστοιχία με το προγενέστερο σύστημα οι οριζόντιες συμπράξεις (καρτέλ), που συνιστούν και τις σοβαρότερες παραβάσεις του Άρθ. 101 της ΣΛΕΕ. Η Ανακοίνωση του 2006 διατηρεί τη διάκριση των όρων απαλλαγής και μείωσης του προστίμου των συμπραττουσών επιχειρήσεων. Στο πεδίο που αφορά την υποχρέωση παροχής αποδεικτικών στοιχείων

---

⁸⁰ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων δυνάμει του Άρθ. 15 παρ. 2 Καν. 17/62, αναθεωρημένη ανακοίνωση «Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του Άρθ. 23 παρά 2 σημείο α) του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003» (2006/C 210/02)

⁸¹ Βλ. «Competition: Commission proposes changes to the Leniency Notice – frequently asked questions» MEMO/06/357 (29.9.2006)

προσδιορίζεται ότι η Επιτροπή κατά το χρόνο προσφυγής δεν πρέπει να διαθέτει επαρκείς αποδείξεις για την έναρξη ελέγχων ή για την απόδειξη της παράβασης, καθώς και ότι σε αμφότερες τις περιπτώσεις καμιά άλλη επιχείρηση δεν είχε ήδη τύχει απαλλαγής. Είναι σαφές ότι μια επιχείρηση που έχει υποχρεώσει άλλες επιχειρήσεις να συμμετάσχουν σε σύμπραξη ή να παραμείνουν σε αυτή δεν μπορεί να τύχει της απαλλαγής από το πρόστιμο. Ο στόχος της αναθεώρησης ήταν η βελτίωση της λειτουργίας της πολιτικής επιείκειας και η προσέλκυση περισσότερων επιχειρήσεων, που ενέχονται σε συμπράξεις, να καταγγέλλουν τις σχετικές πρακτικές στις αρμόδιες για τον ανταγωνισμό αρχές.

Ακολούθως, στις 29 Σεπτεμβρίου 2006 υιοθετήθηκε το Πρότυπο Πρόγραμμα Επιείκειας του ΕΔΑ⁸² ως το κύριο εργαλείο εφαρμογής της πολιτικής επίδειξης επιείκειας ορίζοντας τα βασικά στοιχεία της διαδικασίας που πρέπει να τηρήσει μια επιχείρηση όταν επιθυμεί να τύχει απαλλαγής ή μείωσης προστίμου. Στόχος του Προγράμματος είναι η ενδυνάμωση της λειτουργίας των προγραμμάτων επιείκειας των ΚΜ αλλά κυρίως η ήπια εναρμόνιση και σταδιακή σύγκλιση των επιμέρους προγραμμάτων μέσα από τη δημιουργία ενός προγράμματος το οποίο θα λειτουργεί ως πρότυπο για όλα τα ευρωπαϊκά κράτη. Μέχρι σήμερα, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν υιοθετήσει το Πρότυπο Πρόγραμμα Επιείκειας με εξαίρεση τη Κύπρο και την Εσθονία⁸³.

Πρέπει να προσδιοριστεί ότι για παράδειγμα, η υπαγωγή μιας επιχείρησης στο εθνικό πρόγραμμα επιείκειας δεν συνεπάγεται τη χορήγηση απαλλαγής ή μείωσης των προστίμων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή τις ΕΑΑ άλλων ΚΜ επί τη βάση των στοιχείων που η επιχείρηση παρείχε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Η επιχείρηση μπορεί να υποβάλει αιτήσεις επιείκειας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή στις ΕΑΑ των ΚΜ, στα οποία έχει επίδραση ο προκείμενος περιορισμός του ανταγωνισμού. Εξάλλου, σύμφωνα με την αρχή της εδαφικότητας, το πεδίο εφαρμογής των κοινοτικών διατάξεων του ανταγωνισμού προσδιορίζεται με βάση το τόπο εκδήλωσης των περιοριστικών αντανταγωνιστικών αποτελεσμάτων και όχι από το τόπο της έδρας ή της επαγγελματικής εγκατάστασης των επιχειρήσεων που υιοθετούν την αντανταγωνιστική συμπεριφορά⁸⁴.

Η πολιτική επίδειξης επιείκειας έχει αποδειχθεί ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό μέσο στον εντοπισμό των μυστικών οριζόντιων συμπράξεων. Το εργαλείο αυτής της πολιτικής, το πρότυπο Πρόγραμμα Επιείκειας, που εφαρμόζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και

⁸² Βλ. ECN Model Leniency Programme, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://ec.europa.eu/competition/ecn/model_leniency_en.pdf

⁸³ Βλ. ECN Model Leniency Programme, para 12

⁸⁴ Βλ. Γεώργιος Σ. Καρύδης, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», σελ. 99

από τις ΕΑΑ έχει διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο για την αποσταθεροποίηση των απαγορευμένων συμπράξεων, δεδομένου ότι παρέχει κίνητρα για την καταγγελία και τον τερματισμό των παράνομων δραστηριοτήτων και έτσι ενισχύονται τα μέσα εντοπισμού, καταστολής αλλά και πρόληψης των απαγορευμένων συμπράξεων.

3.5.3 Το Πρόγραμμα Επιείκειας ως «δίλημμα του φυλακισμένου»

Το Πρόγραμμα Επιείκειας εφαρμόζεται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και η επιτυχία του οφείλεται σε δύο παράγοντες. Από τη μία, αποτρέπει τη δημιουργία καρτέλ και από την άλλη αποσταθεροποιεί τη λειτουργία των ήδη υπαρχόντων καρτέλ καθώς δημιουργεί κλίμα δυσπιστίας και καχυποψίας στο εσωτερικό του μεταξύ των συμπραττουσών επιχειρήσεων.

Στο Πρόγραμμα Επιείκειας εφαρμόζεται η στρατηγική των παιγνίων και συγκεκριμένα το παίγνιο «δίλημμα του φυλακισμένου»⁸⁵. Μία επιχείρηση αποφασίζει να συμμετάσχει σε ένα καρτέλ καθώς εκτιμά ότι τα αναμενόμενα κέρδη αντισταθμίζουν τις ενδεχόμενες ζημίες από τυχόν αποκάλυψη της παράνομης συνεργασίας⁸⁶. Κάθε συμπράττουσα επιχείρηση αντιμετωπίζει ένα δίλημμα: να ομολογήσει ή να μην ομολογήσει την συμμετοχή της σε παράνομη δραστηριότητα υπό συνθήκες άγνοιας ως προς τη συνεργασιμότητα του άλλου με την εκάστοτε ΕΑΑ εφόσον οι «φυλακισμένοι» είναι απομονωμένοι (Σχήμα 5).

Τα βασικά χαρακτηριστικά που διέπουν τους παίκτες του παιγνίου είναι το αίσθημα του ανταγωνισμού, το αίσθημα της ευκαιρίας για κέρδη και η σκοτοδίνη που επικρατεί καθώς ο ένας παίκτης αγνοεί τις κινήσεις που πρόκειται να ακολουθήσει ο άλλος παίκτης⁸⁷.

Αν ο ένας από τους δύο ομολογήσει την πράξη του και ο άλλος όχι, τότε αυτός που ομολογεί χάνει τα μεγάλα κέρδη αλλά συμβάλλει στην επιτυχία του ρόλου της Επιτροπής βοηθώντας την να εντοπίσει ένα καρτέλ κι έτσι εντάσσεται στο Πρόγραμμα Επιείκειας και απαλλάσσεται μερικώς ή ολικώς από τις προβλεπόμενες ποινές.

Αν ομολογήσουν και οι δύο τη παράνομη δραστηριότητα τους τότε τιμωρούνται και οι δύο αλλά με μικρότερες ποινές απ' ό,τι αν δεν ομολογούσαν.

Αν και οι δύο σιωπήσουν τότε συνεχίζουν να επωμίζονται τα παράνομα οφέλη καθώς με τη συνεργασία και το συντονισμό της δράσης τους μπορούν να αυξήσουν τη

⁸⁵ Βλ. Πάρης Βαρβαρούσης, «Στρατηγική των Παιγνίων, Συνεργασία και σύγκρουση στις Διεθνείς Σχέσεις», σελ. 95-105

⁸⁶ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 438

⁸⁷ Βλ. Roger Caillois, Meyer Barash, «Man, Play and Games», pp.71

κερδοφορία τους⁸⁸. Από την άλλη, σε αυτή τη περίπτωση ρισκάρουν να τους ανακαλύψει η ΕΑΑ κι έτσι να υποστούν τις προβλεπόμενες χρηματικές ποινές και ποινές φυλάκισης του αδικήματος που έχουν διαπράξει. Το παίγνιο προσλαμβάνει την εξής δομή⁸⁹:

		Συμπράπτουσα Επιχείρηση Β	
		B1: ομολογία	B2: μη ομολογία
Συμπράπτουσα Επιχείρηση Α	A1: ομολογία	10, 10	20, 0
	A2: μη ομολογία	0, 20	5, 5

Σχήμα 1: Παίγνιο «Δίλημμα του φυλακισμένου»

Σύμφωνα με το παραπάνω παίγνιο παρατηρούμε ότι το καλύτερο αποτέλεσμα προέρχεται από τη στρατηγική A1 και B1 (10, 10) δηλαδή ομολογία από όλους τους εμπλεκομένους γιατί αποφεύγεται έτσι η τιμωρία των χρηματικών ποινών και των χρόνων φυλάκισης.

Δύο έξυπνοι παίκτες θα ομολογήσουν διότι γνωρίζουν ότι όσο δεν ομολογούν αποκομίζουν μεν μεγάλα κέρδη αλλά σε περίπτωση που η ΕΑΑ εντοπίσει τη παράνομη δραστηριότητα τους, η ζημία που θα υποστούν θα είναι πολύ μεγαλύτερη από τα κέρδη που παράνομα προσκόμισαν.

Επομένως, οι παίκτες του παιγνίου του διλήμματος του φυλακισμένου διαθέτουν δύο βασικές στρατηγικές: στρατηγική συνεργασίας και συνέχιση του καρτέλ και στρατηγική σύγκρουσης και εγκατάλειψη του καρτέλ (Σχήμα 6).

Συγκεκριμένα, σε κάθε παίκτη δίνεται από τη μία η δυνατότητα να μη προσβάλλει τη συμμετοχή του στο καρτέλ και να συνεχίζει τη μεγιστοποίηση των οφελών του και παράνομων κερδών του και από την άλλη να προσβάλλει μονομερώς τη συμμετοχή του στο καρτέλ και τη συνεργασία του με τις συμπράπτουσες επιχειρήσεις ακολουθώντας μία συνεργατική στρατηγική με την Επιτροπή.

⁸⁸ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, Δίκαιο του Ανταγωνισμού, σελ. 438

⁸⁹ Οι αριθμοί που βρίσκονται αριστερά στα κελιά του παιγνίου αντιστοιχούν στην Συμπράπτουσα Επιχείρηση Α και αυτοί που βρίσκονται δεξιά στην Συμπράπτουσα Επιχείρηση Β.

		Συμπράττουσα Επιχείρηση Β	
		Συνεργασία	Αποχώρηση
Συμπράττουσα Επιχείρηση Α	Συνεργασία	Σ, Σ Συνεργατική συμπεριφορά	Α, Κ Κέρδος για Επιχείρηση Β
	Αποχώρηση	Κ, Α Κέρδος για Επιχείρηση Α	Π, Π Συγκρουσιακή συμπεριφορά

Σ: Συνεργασία   Κ: Κέρδος   Α: Απώλεια   Π: Πόλεμος

Σχήμα 2: Παίγνιο «Δίλημμα του Φυλακισμένου» βάσει στρατηγικής

Πρόκειται για ένα παίγνιο το οποίο από τη φύση του φανερώνει έντονη συγκρουσιακή διάθεση διότι οι παίκτες είναι φυλακισμένοι σε μία κατάσταση όπου δεν γνωρίζουν τις κινήσεις του άλλου παίκτη κι έτσι καλλιεργείται κλίμα δυσπιστίας και καχυποψίας στο εσωτερικό του. Και οι δύο παίκτες γνωρίζουν ότι το σημείο ισορροπίας στο οποίο μπορούν να συμφωνήσουν για να λύσουν το πρόβλημα τους είναι το λιγότερο επιθυμητό αποτέλεσμα για το καθένα ξεχωριστά.

Εάν οι δύο παίκτες συνεργαστούν μεταξύ τους και συμφωνήσουν να ομολογήσουν τη παράνομη δραστηριότητα τους, τότε το αποτέλεσμα ΣΣ είναι καλύτερο από το ΠΠ για το σύνολο των μελών του καρτέλ. Στη βάση όμως του ατομικού ορθολογισμού, τον κάθε παίκτη μεμονωμένα τον συμφέρει να αποχωρήσει από το καρτέλ κα να επιλέξει τη συνεργασία με την ΕΑ.

Επομένως, οι επιχειρήσεις, όπως οι φυλακισμένοι σε ξεχωριστά κελιά χωρίς δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ τους, καλούνται να λάβουν την απόφαση που θα βελτιστοποιήσει τη θέση τους. Η απόφαση της καταγγελίας της σύμπραξης δε μεγιστοποιεί τα οφέλη τους αν και οι υπόλοιποι παίκτες οδηγηθούν στην ίδια απόφαση. Από την άλλη, σε ένα περιβάλλον αβεβαιότητας και άγνοιας για τις προθέσεις των άλλων παικτών η αποσιώπηση της παράνομης συμφωνίας που είναι και η πιο επικερδής επιλογή καθώς συνεπάγεται την αποκόμιση παράνομων κερδών κρίνεται ιδιαίτερα ριψοκίνδυνη. Για να προληφθεί λοιπόν, ενδεχόμενη διαρροή από την άλλη πλευρά, η εγκατάλειψη του καρτέλ και η συνεργασία με την ΕΑ είναι η καλύτερη λύση. Η αποποίηση συνεργασίας δικαιώνεται λογικά, απ' τη στιγμή που δεν υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ των παικτών και ο ένας παίκτης εμπιστεύοντας αφελώς έναν άλλο παίκτη του δίνει την ευκαιρία να τον εξουδετερώσει οριστικά.

3.5.4 Περιγραφή του Ελληνικού Προγράμματος Επιείκειας

Όπως προαναφέραμε, οι καρτελικές συμπράξεις βρίσκουν ευνοϊκό έδαφος «να ανθίσουν» σε μικρές οικονομίες. Ατυχώς, η ελληνική οικονομία στο σύνολό της, ευνοεί την ανάδειξη κυρίαρχων επιχειρήσεων. Έτσι, ελάχιστες στον αριθμό εταιρείες μοιράζονται τα μεγαλύτερα μερίδια σε μια σειρά από κλάδους επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Το Πρόγραμμα Επιείκειας ενσωματώθηκε στην ελληνική πραγματικότητα με την απόφαση 299/Υ/2006 της ΕΑ στις 17/3/2006. Η ΕΑ, στα πλαίσια της ανάγκης για σταδιακή σύγκλιση των ΚΜ, όπως κάθε άλλη ΕΑΑ ακολουθεί τα προβλεπόμενα στην σχετική ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την απαλλαγή ή τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις καρτελικών συμπράξεων και οδηγείται στην αναμόρφωση του Ελληνικού Προγράμματος Επιείκειας που ψηφίστηκε τον Αύγουστο 2011 με την 526/Υ/2011 απόφασή, πλήρως εναρμονισμένο με τα ενωσιακά πρότυπα.

Όπως και στο Πρότυπο Πρόγραμμα Επιείκειας έτσι και στο Ελληνικό Πρόγραμμα, η επιχείρηση η οποία αποφασίζει να συνεργαστεί με την Επιτροπή μπορεί να απαλλαγεί είτε ολικώς είτε μερικώς από διοικητικές και ποινικές ευθύνες. Και στις δύο περιπτώσεις, ισχύει η απαίτηση της πραγματικής συνεργασίας μεταξύ των μερών. Δηλαδή, η επιχείρηση υποχρεούται ουσιαστικά να παράσχει ακριβείς, μη παραπλανητικές και πλήρεις πληροφορίες.

3.5.4.1 Πλήρης Απαλλαγή

Μία επιχείρηση μπορεί να τύχει πλήρους απαλλαγής από την επιβολή προστίμου μόνον υπό την προϋπόθεση ότι οι υπηρεσίες της ΕΑ δεν είχαν, κατά τη χρονική στιγμή της υποβολής, επαρκή στοιχεία για την κίνηση της διαδικασίας έρευνας σε σχέση με την πιθανολογούμενη παράβαση.

Επιπλέον, προκειμένου να δοθεί στην συνεργαζόμενη επιχείρηση το ευεργέτημα της απαλλαγής από την επιβάρυνση των προστίμων θα πρέπει, εκτός από τα παραπάνω, να πληρούνται σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις:

Πρώτον, η επιχείρηση οφείλει να συνεργάζεται πλήρως, ενεργώς και σε διαρκή βάση μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας παρέχοντας στην Επιτροπή τα στοιχεία που έχει στη κατοχή της. Επιπλέον, η επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να βρίσκεται στη διάθεση της Επιτροπής και της ΓΔΑ να απαντήσει σε οποιοδήποτε ερώτηση ή αίτημα μπορεί να συμβάλλει στην απόδειξη των σχετικών πραγματικών περιστατικών. Δεύτερον, η επιχείρηση θα πρέπει τη χρονική περίοδο υποβολής των αποδεικτικών στοιχείων προς την Επιτροπή να τερματίσει οριστικά την ανάμειξη της στην καρτελική

σύμπραξη. Τρίτον, δε θα πρέπει να έχει προτρέψει κάποια άλλη επιχείρηση με οποιοδήποτε τρόπο να συμμετάσχει στην παράβαση. Τέταρτον, η επιχείρηση πρέπει να τηρήσει εμπιστευτικό έναντι παντός τρίτου το γεγονός ότι υπέβαλε αίτηση υπαγωγής στο πρόγραμμα επιείκειας μέχρι την ολοκλήρωση της Εισήγησης επί της υπόθεσης από τη ΓΔΑ. Τέλος, η συνεργαζόμενη επιχείρηση πρέπει να μην είχε συμμετάσχει στο παρελθόν σε απαγορευμένη σύμπραξη επί της οποίας εκδόθηκε απόφαση ΕΑΑ ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

3.5.4.2 Μερικής Απαλλαγή

Εκτός από τη δυνατότητα απαλλαγής από το πρόστιμο, δίνεται η δυνατότητα μείωσης του ύψους των προστίμων σε περίπτωση που δεν τηρούνται σωρευτικά οι παραπάνω προϋποθέσεις.

Σε αυτή τη περίπτωση, η μείωση του ύψους των προστίμων είναι ανάλογη προς το μέγεθος της συμβολής της επιχείρησης στην απόδειξη της παράβασης τόσο από την άποψη της ποιότητας (βαθμός επιπρόσθετης αξίας) των προσφερόμενων στοιχείων όσο και από άποψης χρόνου (χρονική στιγμή). Επιπλέον, οι μειώσεις των προστίμων θα περιορίζονται σε εκείνες τις επιχειρήσεις οι οποίες παρέχουν στην Επιτροπή αποδεικτικά στοιχεία τα οποία έχουν επιπρόσθετη αποδεικτική αξία από εκείνα που έχει ήδη στην κατοχή της. Αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία θα πρέπει να είναι επαρκή για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διαπιστώσει αμέσως παράβαση των διατάξεων του Άρθ. 1 παρ. 1 Νόμου ή και του Άρθ. 101 παρ. 1 της ΣΛΕΕ, ή για να κινήσει τη διαδικασία έρευνας για την διαπίστωση σοβαρής σχετικής παράβασης. Επίσης, η αξία ενός αποδεικτικού στοιχείου επηρεάζεται και από την ανάγκη διασταύρωσης του. Έτσι, τα στοιχεία που δεν χρειάζεται να διασταυρωθούν έχουν μεγαλύτερη αξία απ' ότι τα στοιχεία που θα πρέπει να διασταυρωθούν. Παράλληλα, θα πρέπει η συνεργαζόμενη επιχείρηση να εγκαταλείψει τη συμμετοχή της στην πιθανολογούμενη παράβαση το αργότερο τη χρονική στιγμή υποβολής των αποδεικτικών στοιχείων των αποδεικτικών στοιχείων.

Για την ορθή λειτουργία του Προγράμματος Επιείκειας μεριμνά ο Γενικός Διευθυντής της Επιτροπής⁹⁰. Αξιοσημείωτο είναι ότι με την νέα απόφαση 526/VI/2011 παρέχεται η δυνατότητα προφορικής υποβολής του αιτούντος να ενταχθεί στο Πρόγραμμα Επιείκειας. Επίσης, ο αιτών μπορεί να ζητήσει τη χορήγηση αριθμού προτεραιότητας. Έτσι, προστατεύει τη θέση του για μια δεδομένη χρονική περίοδο εντός της οποίας μπορεί να συλλέξει τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία προκειμένου να ανταποκριθεί

⁹⁰ Βλ. Άρθ. 6 του Π.Δ. 31/2006 «Οργανισμός της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού της Επιτροπής Ανταγωνισμού»

στους όρους και τις σχετικές ελάχιστες απαιτήσεις απαλλαγής από τα πρόστιμα ενώ δεκτές αιτήσεις απαλλαγής δε μπορούν να γίνουν παραπάνω από μία επιχειρήσεις ή από ενώσεις επιχειρήσεων. Τέλος, ισχυρό κίνητρο θεωρείται πλέον η δυνατότητα απαλλαγής από ποινικές ευθύνες και των φυσικών προσώπων, π.χ. διευθυντικών στελεχών που θα παράσχουν στοιχεία.

3.5.5 Αξιολόγηση λειτουργίας του Προγράμματος

Το Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας ήδη από την αρχική του υιοθέτηση το 2006 αναμενόταν να επιφέρει πολύ θετικά για την ανταγωνιστική δομή της αγοράς αποτελέσματα. Στόχος του ήταν να σπάσει την ιδιότυπη «ομερτά» που επικρατεί μέσα στον ελληνικό επιχειρηματικό κόσμο δίνοντας στις επιχειρήσεις την ευκαιρία να απεμπλακούν από παράνομες συμπράξεις.

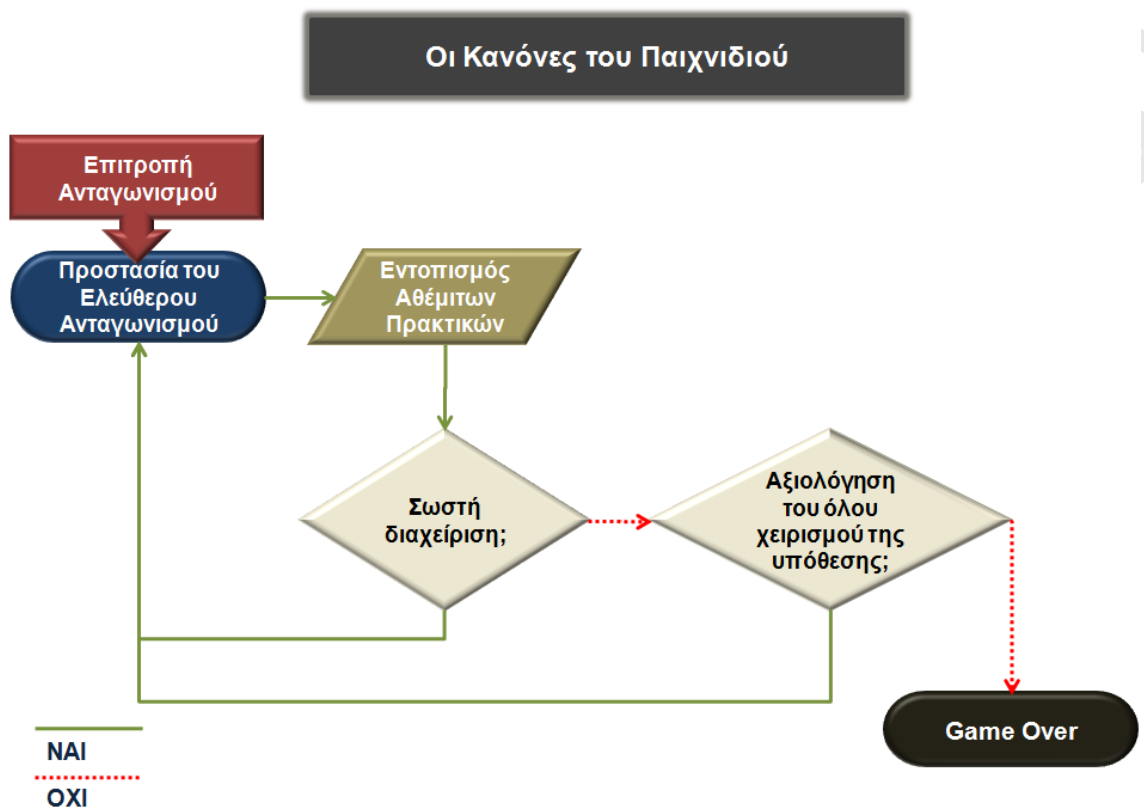
Ωστόσο, το Πρόγραμμα εφαρμόστηκε ή μάλλον παραλίγο να εφαρμοστεί μία και τελευταία φορά το Σεπτέμβριο του 2006 στο καρτέλ γαλακτοβιομηχανιών που σημαδεύτηκε από το «Σκάνδαλο των Κουμπάρων». Οι πρωταγωνιστές του σκανδάλου ήταν ο τότε γενικός διευθυντής της ΕΑ, ένας έμπορος σιτηρών και ένας εκτελωνιστής. Το σκάνδαλο ξέσπασε το Σεπτέμβριο του 2006 οπότε έγινε καταγγελία εκ μέρους της γαλακτοβιομηχανίας σύμφωνα με την οποία οι προαναφερθέντες εκβίασαν τον τότε Πρόεδρο της και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της εταιρείας να τους αποδώσει προμήθεια 2,4 εκατ. ευρώ, για να «σβηστεί» το πρόστιμο ύψους 24,5 εκατ. ευρώ το οποίο θα της επιβαλλόταν από την ΕΑ για τη συμμετοχή της στο καρτέλ γάλακτος. Η έμμεση εμπλοκή πολιτικών προσώπων στο σκάνδαλο συγκλόνισε την κοινή γνώμη κλονίζοντας ανεπανόρθωτα την αξιοπιστία του Προγράμματος. Ακολούθως, δόθηκε ένα πολύ γερό χτύπημα στο κύρος της Επιτροπής όταν αποκαλύφθηκε ότι ένας από τους άμεσα εμπλεκόμενους ήταν μέλος της διοίκησης της Επιτροπής. Η ποινή φυλάκισης των 5,5 ετών η οποία εξαγοράστηκε για 100.000 ευρώ προφανώς δεν είναι αντάξια του «εγκλήματος» που διαπράχθηκε. Συγγενικές διαδρομές φαίνεται να υπήρξαν και κατά την διάρκεια της εξέτασης της υπόθεσης που ξεκίνησε με επικεφαλής ένα κομβικό πρόσωπο στην Επιτροπή που διαθέτει πρώτου βαθμού συγγένεια με τον τότε Πρόεδρο της γνωστής γαλακτοβιομηχανίας. Ενώ η υπόθεση είχε προχωρήσει σε μεγάλο βαθμό και η συλλογή στοιχείων βρισκόταν στη φάση της ολοκλήρωσής της, το προαναφερθέν πρόσωπο εξαιρέθηκε από την υπόθεση.

Λίγους μήνες μετά το σκάνδαλο, παντού στον Τύπο μιλούν για μία ΕΑ που χαρακτηρίζεται από πλήρης και απόλυτη ανικανότητα. Η ΕΑ με την υιοθέτηση του νέου αναθεωρημένου Προγράμματος Επιείκειας διαθέτει πλέον έναν άσσο στο μανίκι της. Δεν εναπόκειται απλώς στη διακριτική της ευχέρεια αλλά απαιτείται να εκμεταλλευτεί

στο έπακρο το νέο αυτό εργαλείο μεριμνώντας να μην επαναληφθούν φαινόμενα του παρελθόντος. Μέσα από την ορθή διαχείριση και αξιοποίηση του Προγράμματος της δίνεται η ευκαιρία να αποδείξει ότι μπορεί να λειτουργήσει ως μία πραγματικά ανεξάρτητα αρχή και ότι πλέον «δεν υπάρχει κάτι σάπιο στο βασίλειο της Δανιμαρκίας». Η Ελληνική Επιτροπή οφείλει να παραδειγματιστεί από τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη όπου το Πρόγραμμα Επιείκειας εφαρμόζεται με μεγάλη επιτυχία και να μεριμνήσει για τον ορθό χειρισμό του Προγράμματος.

3.6 Συμπεράσματα

Ο Νόμος θεωρείται μεν κατώτερος των προσδοκιών που είχαν δημιουργηθεί πριν την ψήφιση του αλλά είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι όντως βελτιώνει και εκσυγχρονίζει το ρόλο της ΕΑ. Διαθέτει πλέον τα εχέγγυα να ασκήσει αποτελεσματικότερα το ρόλο της και με το Νέο Πρόγραμμα Επιείκειας μπορεί να διευκολυνθεί στο δύσκολο έργο της και κατά συνέπεια να αποκαταστήσει τη φήμη και την αξιοπιστία της. Βασική προϋπόθεση αποτελεί η τήρηση των προβλεπόμενων κι επίσης να αποδείξει ότι πλέον μπορεί να αξιοποιήσει σωστά τα εφόδια που διαθέτει. Η σωστή αξιοποίηση αυτών των νέων εφοδίων θα επέλθει μόνο εφόσον η ΕΑ αποδείξει ότι παράλληλα διαθέτει την κατάλληλη εμπειρία και ωριμότητα προκειμένου να αποφύγει την επανάληψη λανθασμένων χειρισμών του παρελθόντος που συνέβαλαν στον κλονισμό της αξιοπιστίας. Με άλλα λόγια η ΕΑ οφείλει να «μελετήσει» τους κανόνες του παιχνιδιού και να συνειδητοποιήσει ότι αν δεν μάθει από τα λάθη της, μέσα από την αξιολόγηση του όλου χειρισμού της εκάστοτε υπόθεσης, τότε αυτά θα επαναλαμβάνονται και εκείνη θα θεωρείται ανίκανη να επιτελέσει το έργο της, δημιουργώντας γόνιμο έδαφος για την άνθιση αντιανταγωνιστικών πρακτικών. Το αποτέλεσμα είναι το λεγόμενο «game over» τόσο για την φήμη της όσο και για τον καταναλωτή ο οποίος είναι ο τελικός αποδέκτης των συνεπειών αυτών των πρακτικών.

Σχήμα 3: Οι κανόνες του παιχνιδιού

Πανεπιστήμιο

Κεφάλαιο 4: ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ 1/2003 ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

4.1 Εισαγωγή

Η ανάγκη θέσπισης του Ευρωπαϊκού ΔΤΑ δημιουργήθηκε ήδη από το 1962 για τη διασφάλιση της ορθής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς όπως την είχαν οραματιστεί οι πατέρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης Jean Monnet και Robert Schuman. Συγκεκριμένα, το ΔΤΑ έχει τις ρίζες του στο δίκαιο εναντίον των μονοπωλίων (antitrust) που αναπτύχθηκε στις ΗΠΑ⁹¹. Ο τομέας του ανταγωνισμού και εκείνος της εσωτερικής αγοράς συνιστούν ήδη από την ίδρυση της ΕΟΚ τους βασικούς πυλώνες του οικοδομήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συνακόλουθα των εθνικών ενόμων τάξεων. Εντός της ευρωπαϊκής επικράτειας καλλιεργείται η νοοτροπία του ανταγωνισμού η οποία αντικατοπτρίζεται στα Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ (πρώην Άρθ. 81 και 82 της ΣΕΚ).

Το 1962, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, επιδιώκοντας την ομοιόμορφη εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά ψήφισε τον Κανονισμό 17/62 για την εφαρμογή των Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ. Η εφαρμογή του συστήματος με βάση τις προβλεπόμενες διατάξεις περί ανταγωνισμού ήταν ιδιαίτερα προσοδοφόρα δεδομένου ότι τότε η ΕΟΚ αποτελούνταν από μόλις έξι (6) ΚΜ. Σε μία Ευρώπη όμως των είκοσι επτά (27) ΚΜ πόσο αποτελεσματική θα μπορούσε να είναι η εφαρμογή αυτού του συστήματος; Αυτός ο προβληματισμός άρχισε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και το 2003 οδήγησε στην υιοθέτηση ενός νέου Κανονισμού, του Κανονισμού 1/2003, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος αντικαθιστά τον Κανονισμό 17/62. Ο Κανονισμός επέφερε βαθιές μεταβολές στο προηγούμενο σύστημα σε τέτοιο βαθμό που σηματοδοτεί την αρχή μίας Νέας Εποχής για την ΕΠΑ⁹². Μέχρι τη ψήφιση του Κανονισμού 1/2003, αρμόδια για τη προστασία και εξασφάλιση των υγιών συνθηκών ανταγωνισμού ήταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Μετά την υιοθέτηση του Κανονισμού, μέρος αυτής της αρμοδιότητας λαμβάνουν και τα επιμέρους ΚΜ με πρωταρχικό σκοπό τη προστασία του δημόσιου συμφέροντος της χώρας τους. Τα επιμέρους εθνικά δίκαια του ελεύθερου ανταγωνισμού και το κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού προστατεύουν την ολότητα συμπεριλαμβανομένων των μεμονωμένων δρώντων που θίγονται από αντιανταγωνιστικές πρακτικές. Κατά συνέπεια, διαθέτουν χαρακτήρα δημόσιου δικαίου και για τη τήρηση τους επεμβαίνουν κρατικά όργανα, δηλαδή οι ΕΑΑ. Επίσης, στα πλαίσια του Κανονισμού ορίζεται και η γέννηση του ΕΔΑ με στόχο τη δημιουργία ενός

⁹¹ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 13

⁹² Βλ., Professor Mario Monti, "Priorities for EU Competition policy", pp. 9

πανευρωπαϊκού ανοιχτού επιχειρηματικού περιβάλλοντος με ίσους όρους συμμετοχής για όλους⁹³.

Οι κοινοτικοί κανόνες ανταγωνισμού επιτελούν κυρίως δύο λειτουργίες. Πρώτον, την γενική λειτουργία, δηλαδή την εξασφάλιση της οικονομίας της αγοράς και της ελευθερίας της διαμόρφωσης των μεγεθών της προσφοράς και της ζήτησης λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους του γενικού συμφέροντος⁹⁴. Δεύτερον, την ειδική λειτουργία η οποία αφορά στο συμπληρωματικό ρόλο τους στην λειτουργία της ενιαίας αγοράς και των θεμελιωδών κοινοτικών ελευθεριών της κυκλοφορίας αγαθών, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων.

Τόσο στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο Άρθ. 101 όσο και στις περιπτώσεις κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης στο Άρθ. 102, βασική προϋπόθεση της υπαγωγής μιας πρακτικής στην ισχύ τους είναι η *προσβολή του ενδοκοινοτικού εμπορίου*.

Πρόκειται για αυτόνομο κριτήριο της κοινοτικής νομοθεσίας και εκτιμάται χωριστά σε κάθε περίπτωση⁹⁵. Το ενδοκοινοτικό εμπόριο αφορά σε όλες τις διασυνοριακές οικονομικές δραστηριότητες μεταξύ των ΚΜ της ΕΕ και όχι μόνο το παραδοσιακό εμπόριο των προϊόντων και εξαρτάται από τους εξής παράγοντες: τη φύση της συμφωνίας ή της πρακτικής, τη φύση των προϊόντων που καλύπτει η συμφωνία ή η πρακτική και τέλος η σημασία των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων⁹⁶. Επιπροσθέτως, δεν είναι απαραίτητο να υφίσταται πραγματική προσβολή του ενδοκοινοτικού εμπορίου αλλά αρκεί να υφίσταται σοβαρή πιθανότητα δυνητικής προσβολής του εμπορίου. Τέλος, είναι απαραίτητο να υπάρχει αισθητός επηρεασμός του και ισχυρή θέση των εμπλεκόμενων στην αγορά άρα και του αποτελέσματος της σύμπραξης τους. Το ενδοκοινοτικό εμπόριο μπορεί να επηρεασθεί όχι μόνο σε περιπτώσεις όπου εμπλέκονται περισσότερα του ενός ΚΜ αλλά και σε περιπτώσεις σύμπραξης που επηρεάζει μία μόνο εθνική αγορά ή και τμήμα της εθνικής αγοράς ή ακόμα και συμφωνίες ή πρακτικές που συνάπτονται από τρίτες χώρες εντός των χωρικών εδαφών της ΕΕ ή και εισαγωγές από και εξαγωγές προς τρίτες χώρες.

⁹³ Βλ. Έκθεση για τη λειτουργία του Κανονισμού 1/2003 {SEC(2009)574}

⁹⁴ Βλ. Γεώργιος Σ. Καρύδης, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού», σελ. 90

⁹⁵ Βλ. Στέφανος, Ι. Χαρακτινιώτης «Μηχανισμοί Ελέγχου των κάθετων περιορισμών από την Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού», Σελ. 261

⁹⁶ Για περισσότερες π. βλ. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των Άρθ. 81 και 82 της Συνθήκης (2004/c101/07), παρ. 28

4.2 Κανονισμός 1/2003 και το «Πρόγραμμα Εκσυγχρονισμού»

Ο Alexander Schaub, Γενικός Διευθυντής της ΓΔΑ, το 2002, την εποχή του Εκσυγχρονισμού, τονίζει ότι η ανάγκη εκσυγχρονισμού της ΕΠΑ είναι επιτακτική για τρεις παράγοντες⁹⁷:

1. Ο ανταγωνισμός γίνεται παγκόσμιο φαινόμενο, επομένως η ΕΠΑ πρέπει να αναθεωρηθεί προκειμένου να ανταποκριθεί στα νέα δεδομένα της παγκοσμιοποίησης των αγορών⁹⁸
2. Η ΕΕ τη περίοδο εκείνη προετοιμαζόταν για την μεγαλύτερη διεύρυνση στην ιστορία της περιμένοντας στους κόλπους της την είσοδο 12 νέων ΚΜ.
3. Κυρίως, με την κυκλοφορία του ευρώ, η διασφάλιση της ύπαρξης ενός εύρυθμου λειτουργικά πλαισίου για τη προστασία του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά είναι ζωτικό τόσο για το όφελος του καταναλωτή όσο και για την ευημερία της ΕΕ.

4.2.1 Διαφορές Κανονισμού 17/62 και Κανονισμού 1/2003

Ο Κανονισμός 1/2003, είναι η απόρροια του «Προγράμματος Εκσυγχρονισμού» του τομέα του ανταγωνισμού της ΕΕ. Το περιεχόμενο των διατάξεων των Άρθ. 101⁹⁹ και 102¹⁰⁰ της ΣΛΕΕ ουσιαστικά δεν τροποποιείται με την εφαρμογή του Κανονισμού 1/2003 δεδομένου ότι ο τελευταίος έρχεται απλώς να θεσπίσει ένα νέο νομικό σύστημα και τρόπο εφαρμογής του ανταγωνισμού χωρίς να προκαλέσει αλλαγές επί της ουσίας στο περιεχόμενο των διατάξεων.

Οι κυριότερες αλλαγές που έφερε ο νέος Κανονισμός είναι οι εξής:

4.2.1.1 Σύστημα εξαίρεσης εκ του νόμου (ex lege) και η αποκεντρωμένη εφαρμογή του Άρθ. 101, παρ. 3 της ΣΛΕΕ.

Μέσω του Κανονισμού πραγματοποιείται η μετάβαση από ένα κεντρικό σύστημα αδειοδότησης από την Επιτροπή με προηγούμενη κοινοποίηση από τις επιχειρήσεις σε ένα σύστημα νόμιμης εξαίρεσης. Η διάταξη του Άρθ. 101, παρ. 3 προσλαμβάνει πλέον τον χαρακτήρα «εξαίρεσης εκ του νόμου» (ex lege) χωρίς να απαιτείται πλέον η έκδοση

⁹⁷ Βλ. Alexander Schaub, "Developments of European Competition Law", pp. 103

⁹⁸ Ο Alexander Italiener έχει αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «Όπως λένε και στον επιχειρηματικό κόσμο, αδύναμος ανταγωνισμός στο εσωτερικό σημαίνει και αδύναμος ανταγωνισμός και στο εξωτερικό περιβάλλον», δηλαδή στους διεθνείς εταίρους με τους οποίους συνεργάζονται τα ΚΜ της ΕΕ. (Ομιλία του Alexander Italiener στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ 2012

⁹⁹ Βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, Άρθ. 101, παρ. 1

¹⁰⁰ Βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου Άρθ. 103, παρ. 1

απόφασης απαλλαγής¹⁰¹. Το σύστημα αυτό βασίζεται στην αποκεντρωμένη εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού της ΕΕ. Η κατάργηση του «συστήματος της κατ' αρχήν απαγορεύσεως με δυνατότητα εξαιρέσεως» και εισαγωγή του συστήματος «εξαιρέσεων άμεσης εφαρμογής», οι λεγόμενες εκ του νόμου εξαιρέσεις αποτελεί τη κυριότερη μεταρρύθμιση που έφερε ο νέος «Αντιμονοπωλιακός» Κανονισμός του Συμβουλίου της ΕΕ.

Ο προηγούμενος σε ισχύ Κανονισμός αριθ. 17/62 θέσπιζε ένα κεντρικό σύστημα ελέγχου σύμφωνα με το οποίο οι συμπράξεις ή συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων έπρεπε πρώτα να κοινοποιηθούν στην Επιτροπή προκειμένου να τύχουν της απαραίτητης εξαίρεσης και να διασφαλιστεί ότι δεν νοθεύουν τον ανταγωνισμό. Η ΓΔΑ διέθετε το μονοπώλιο και ήταν η μόνη αρμόδια να διασφαλίζει ότι οι συμφωνίες δεν είναι περιοριστικές του ανταγωνισμού και ότι πληρούν τους όρους του Άρθ. 101, παρ. 3 της ΣΛΕΕ. Επομένως, η Επιτροπή είχε υπό την ευθύνη της την διαχείριση του ανταγωνισμού στα πλαίσια ολόκληρης της κοινότητας.

Όσο προσοδοφόρα κι αν ήταν η λειτουργία αυτού του συστήματος το 1962, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι αλλαγές που έλαβαν χώρα στο περιβάλλον της κοινότητας από το 1962 έως το 2004. Πρώτον, τα ΚΜ της Κοινότητας αυξήθηκαν από έξι (6) σε είκοσι πέντε (25) και μετέπειτα σε είκοσι επτά 27. Επομένως, στην Ευρώπη των 27 ΚΜ, η λειτουργία αυτού του συστήματος θα καταστούσε ιδιαίτερα δυσλειτουργικό το έργο της Επιτροπής. Δεύτερον, η συνεργασία μεταξύ των μελών σε επίπεδο ανταγωνισμού και η ανταλλαγή των σχετικών πληροφοριών ήταν ιδιαίτερα περιορισμένη καθώς η κάθε χώρα είχε την αποκλειστικότητα των σχετικών πληροφοριών που την αφορούσαν. Τρίτον, η κάθε ΕΑΑ των επιμέρους κρατών μελών είχε δικαίωμα πρόσβασης στα αρχεία της Επιτροπής, αλλά η οριοθέτηση του πεδίου δράσης τους και η καθοδήγηση που τους δινόταν ήταν αυξημένη. Επομένως, η Επιτροπή ήταν εκείνη η οποία διέθετε το μονοπώλιο της εφαρμογής των διατάξεων του Άρθ. 101, παρ. 3 με αποτέλεσμα να μη μπορεί να επικεντρωθεί στις σοβαρότερες των περιπτώσεων συμφωνίες, συμπράξεις και εναρμονισμένες πρακτικές που υποθάλλουν τον ανταγωνισμό. Όσον αφορά τον αντίκτυπο που είχε η λειτουργία αυτού του συστήματος στην κοινότητα των επιχειρήσεων, το κόστος συμμόρφωσης ήταν ιδιαίτερα υψηλό κι επίσης σημειωνόντουσαν συγκρούσεις συμφερόντων και ιδιαίτερα μεγάλη καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων.

---

¹⁰¹ Για τις προϋποθέσεις εφαρμογής του συστήματος της εξαίρεσης βλ.. Στέφανος Ι.Χαρακτινιώτης, «Μηχανισμοί ελέγχου των κάθετων περιορισμών από την Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού», σελ. 266

Με τον νέο Κανονισμό, εισάγεται ένα νέο νομικό σύστημα απαλλαγής πιο ευέλικτο όπου από τη μία το μονοπώλιο της Επιτροπής για την πιστοποίηση των συμφωνιών καταργείται και από την άλλη δίνεται στις επιχειρήσεις μεγαλύτερη ευθύνη για την ίδια αξιολόγηση των συμφωνιών τους. Το νέο αυτό καθεστώς των αντιμονοπωλιακών διαδικασιών τίθεται σε εφαρμογή και διασφαλίζει την αποτελεσματικότερη τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού μειώνοντας τις γραφειοκρατικές διαδικασίες που επιβαρύνουν τόσο το έργο της Επιτροπής όσο και τις ίδιες τις επιχειρήσεις.

Επίσης, η αποκεντρωμένη εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού ενισχύει το ρόλο των ΕΑΑ και των εθνικών δικαστηρίων¹⁰² οι οποίοι αποτελούν τους κύριους μοχλούς εφαρμογής της πολιτικής ανταγωνισμού και επαναφοράς των συνθηκών ελεύθερου ανταγωνισμού. Σύμφωνα με τον Κανονισμό οφείλουν να εφαρμόζουν τα Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ σε περίπτωση διαπίστωσης του επηρεασμού του διακοινοτικού εμπορίου όπως ακριβώς ορίζεται στο Άρθ. 3, παρ. 1. Επιπροσθέτως, αρμοδιότητα τους είναι ο έλεγχος της εφαρμογής του Άρθ. 101, παρ. 3. Όσον αφορά τις ΕΑΑ, οφείλουν να εντοπίζουν τις αντιανταγωνιστικές πρακτικές, να λαμβάνουν τα απαιτούμενα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα σε περιπτώσεις αποφυγής και καταστολής αντίστοιχα ζημιών στον ανταγωνισμό¹⁰³, να αναλαμβάνουν δεσμεύσεις από επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε έρευνες για διαπίστωση παραβάσεων των Άρθ. 101 και 102¹⁰⁴ και, τέλος, να εγείρουν αγωγές αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων των ΚΜ. Επιπλέον, ενισχύεται η σημασία των εκ των υστέρων ελέγχων εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων τα οποία πρέπει να μεριμνούν συνεχώς προκειμένου να μη γίνει κατάχρηση της «ελευθερίας» που δίνεται στις επιχειρήσεις να κρίνουν οι ίδιες αν οι συμφωνίες που διαπράττουν, οι αποφάσεις ενώσεων που πραγματοποιούν και οι εναρμονισμένες πρακτικές τηρούν τις προϋποθέσεις του Άρθ. 101, παρ. 3. Η αποκεντρωμένη εφαρμογή εκ μέρους των ΕΑΑ και των εθνικών δικαστηρίων του συνόλου του Άρθ. 101, με εφαρμογή όμως των δικών τους δικονομικών διατάξεων, θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τις παγίως ισχύουσες στο κοινοτικό δίκαιο αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας¹⁰⁵.

¹⁰² Βλ. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.1/2003 του Συμβουλίου, Άρθ. 1,3,5,6

¹⁰³ Βλ. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.1/2003 του Συμβουλίου Άρθ. 8 παρά 1

¹⁰⁴ Βλ. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.1/2003 του Συμβουλίου Άρθ. 9

¹⁰⁵ Βλ. Ηλίας Ευρ. Σουφλερός, «Ο Κανονισμός 1/2003 και η βάση αυτού αποκεντρωμένη εφαρμογή των Άρθ. 81 και 82 ΣΥΝΘΕΚ-Επιπτώσεις στο ελληνικό δίκαιο ανταγωνισμού», σελ. 32

4.2.1.2 Υπεροχή του Κοινοτικού Δικαίου έναντι των αντίστοιχων εθνικών δικαίων (Άρθ. 3)

Μία άλλη ιδιαίτερα σημαντική αλλαγή που έφερε ο Κανονισμός είναι η καθιέρωση της υπεροχής του Κοινοτικού Δικαίου έναντι των επιμέρους εθνικών δικαίων ανταγωνισμού.

Μέχρι την ψήφιση του Κανονισμού, η υποχρέωση των ΚΜ να εφαρμόζουν το Κοινοτικό Δίκαιο στο εσωτερικό τους δεν απαγόρευε ούτε απέκλειε την δυνατότητα εφαρμογής των εθνικών νομοθεσιών. Το συγκεκριμένο θέμα ήταν από τα πιο αμφιλεγόμενα ζητήματα στις διαπραγματεύσεις για την οριστικοποίηση του «Πακέτου Εκσυγχρονισμού». Στη πραγματικότητα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφάρμοζε περισσότερο το Κοινοτικό Δίκαιο και οι ΕΑΑ το εθνικό δίκαιο ανταγωνισμού της χώρας τους. Πρόκειται για ένα σύστημα το οποίο βασιζόταν σε διαφορετικές σφαίρες. Η εφαρμογή αυτού του συστήματος ενέχει και ένα σημαντικό κίνδυνο: τη σύγκρουση μεταξύ των εθνικών και κοινοτικών διατάξεων¹⁰⁶ και ο κίνδυνος της σύγχυσης θα αυξανόταν με τη διεύρυνση της ΕΕ.

Επομένως, Για να μειωθεί αυτή η πιθανότητα το Άρθ. 3(2) ορίζει ένα γενικό κανόνα περί σύγκλισης σύμφωνα με τον οποίο τόσο οι ΕΑΑ όσο και τα εθνικά δικαστήρια δε μπορούν να εφαρμόζουν εθνικές διατάξεις αυστηρότερες από όσα ορίζονται στο Άρθ. 101 της ΣΛΕΕ. Δηλαδή μία συμφωνία, ένα καρτέλ ή μία εναρμονισμένη πρακτική η οποία επηρεάζει το ενδοκοινοτικό εμπόριο δε μπορεί να απαγορευτεί όταν α) δε παραβιάζει το Άρθ. 101(1), ή το παραβιάζει αλλά πληροί τις προϋποθέσεις του Άρθ. 101(3), ή εμπίπτει στη περίπτωση του κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία. Επίσης, στο Άρθ. 16 ορίζεται ένας ειδικός κανόνας περί σύγκλισης αναφορικά με συγκεκριμένη κάθε φορά υπόθεση σύμφωνα με τον οποίο οι ΕΑΑ δεν μπορούν να λάβουν αποφάσεις αντίθετες από αυτές που έχει λάβει η Επιτροπή σε υποθέσεις για τις οποίες η τελευταία έχει ήδη αποφανθεί.

Στα πλαίσια της ολοκληρωμένης αγοράς, η δημιουργία μίας κοινής σφαίρας στην οποία θα γίνεται εφαρμογή του ίδιου δικαίου ανταγωνισμού ανταποκρίνεται περισσότερο στη φιλοσοφία της λειτουργίας της ΕΕ¹⁰⁷. Τα οφέλη αυτού του συστήματος είναι πολλαπλά τόσο για τις επιχειρήσεις, όσο για τους καταναλωτές και την ίδια τη Κοινότητα. Οι επιχειρήσεις επωφελούνται γιατί όταν συνάπτουν συμφωνίες με διακρατικές συνέπειες δε χρειάζεται παρά να ελέγξουν τη φύση της συμφωνίας τους σε σχέση με τις ευρωπαϊκές διατάξεις και όχι με το δίκαιο του κάθε εμπλεκόμενου κράτους ξεχωριστά.

¹⁰⁶ Βλ. P. Cassinis, «The Modernisation of European Community Competition Law: Achieving Consistency in Enforcement –Part I», pp. 12-14

¹⁰⁷ Βλ. Alexander Schaub, «Developments of European Competition Law», pp. 107-108

Επιπροσθέτως, οι καταναλωτές και η Κοινότητα επωφελείται γιατί η ενιαία εφαρμογή των κανόνων σε όλο το εύρος της Κοινότητας γίνεται με πιο αποτελεσματικό τρόπο.

Οι παραπάνω κανόνες σύγκλισης δεν εφαρμόζονται σε περιπτώσεις μονομερούς συμπεριφοράς (πχ. Κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης)(Άρθ. 3(2)) καθώς και σε περιπτώσεις ανάκλησης του ευεργετήματος της εφαρμογής του κανονισμού απαλλαγής εκ μέρους μιας ΕΑΑ στο έδαφος της.

Από τη πλευρά της η Επιτροπή, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Πακέτο Εκσυγχρονισμού, οφείλει να μη παρεμβαίνει σε αποφάσεις που έχουν λάβει οι ΕΑΑ ενώ όταν δεν τίθεται ζήτημα κοινοτικού δημόσιου συμφέροντος, η Επιτροπή μεριμνά να μην υιοθετεί αποφάσεις οι οποίες έρχονται σε σύγκρουση με αποφάσεις των ΕΑΑ ειδικά σε περιπτώσεις όπου οι ΕΑΑ έχουν τηρήσει τα προβλεπόμενα στο Άρθ. 11 για τη κοινοποίηση των πληροφοριών και η Επιτροπή δεν έχει εκδηλώσει ενδιαφέρον να αναλάβει η ίδια τη διαχείριση μιας υπόθεσης.

Επιπλέον, καθοριστικό ρόλο παίζει και η αρχή “*ne bis in idem*” η οποία σε ένα βαθμό περιορίζει την Επιτροπή να επεμβαίνει σε μία υπόθεση παραπάνω από μία φορά. Ζητήματα με την αρχή “*ne bis in idem*” μπορούν να προκύψουν σε τρεις περιπτώσεις. Πρώτον, όταν η Επιτροπή ξεκινά την έρευνα της μετά την ολοκλήρωση της έρευνας της ΕΑΑ που είχε αναλάβει την υπόθεση. Δεύτερον, όταν σημειώνεται παράλληλη δράση περισσότερων ΕΑΑ σε μία υπόθεση. Τρίτον, όταν μία ΕΑΑ ξεκινά έρευνα μετά την ολοκλήρωση της έρευνας άλλης ΕΑΑ¹⁰⁸.

4.3 Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού

4.3.1 Εισαγωγή

Ήδη από τη δεκαετία του ‘80 και κυρίως τη δεκαετία του ‘90, τα ΚΜ επιδίωκαν να φέρουν το εθνικό τους δίκαιο του ανταγωνισμού πιο κοντά στην κοινοτικό Δίκαιο. Η υιοθέτηση του Κανονισμού επιτάχυνε αυτή τη διαδικασία σύγκλισης με αποτέλεσμα όλο και περισσότερα ΚΜ να τροποποιήσουν την εθνική τους νομοθεσία μέσα από μία αλυσιδωτή διαδικασία. Η ορθή λειτουργία του συστήματος επιβάλλει το συντονισμό της δράσης τόσο μεταξύ των ΕΑΑ αλλά και μεταξύ των αρχών και της Επιτροπής για την διασφάλιση της αποτελεσματικότερης, ομοιόμορφης και συνεπούς εφαρμογής των Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ. Στα περισσότερα κράτη αυτή η προσπάθεια σύγκλισης επετεύχθη μέσα από τη κατάργηση του συστήματος κοινοποίησης για τις περιπτώσεις που δεν εντάσσονται στο Άρθ. 101 της ΣΛΕΕ, την παράλληλη εφαρμογή εθνικών και

¹⁰⁸ Βλ. Assimakis Komninos & Leukothea Nteka, “The procedure in the Network”, pp. 64-65

κοινοτικών κανόνων, την εξουσία των ΕΑΑ να υιοθετούν δεσμευτικές αποφάσεις, την εξουσία να «βάζουν λουκέτο» σε επαγγελματικούς χώρους, να ελέγχουν τα λογιστικά βιβλία και τα αποδεικτικά στοιχεία καθώς και την εξουσία να επιθεωρήσουν μη επαγγελματικές εγκαταστάσεις.

Ο Κανονισμός αναγνωρίζοντας αυτή την ανάγκη προβλέπει τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ανταγωνισμού το οποίο αποτελείται από τις ΕΑΑ των είκοσι επτά (27) κρατών μελών και τη ΓΔΑ και τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Μαΐου 2004. Η προσπάθεια αναθεώρησης των Εθνικών Πολιτικών Ανταγωνισμού των ΚΜ συντονίστηκε σε μεγάλο βαθμό μέσα από τη δημιουργία του ΕΔΑ και την ένταξη των ΕΑΑ στους κόλπους του.

Η αναγκαιότητα του Δικτύου είναι αδιαμφισβήτητη λόγω του αποκεντρωμένου συστήματος εφαρμογής των αντιμονοπωλιακών διατάξεων. Στα πλαίσια του Δικτύου, οι ΕΑΑ των μελών ανταλλάζουν στοιχεία και πληροφορίες, συνεργάζονται στενά, μεριμνούν για την αποτελεσματική κατανομή των υποθέσεων και διεξάγουν έρευνες με σκοπό τη προστασία του ενδοκοινοτικού ανταγωνισμού.

4.3.2 Γέννηση του ΕΔΑ

Το ΕΔΑ «γεννήθηκε» το 2004 και λειτουργεί ως δίκτυο επιβολής του ΔτΑ. Είναι ένα από τα κύρια συστατικά στοιχεία του «Εκσυγχρονισμού» της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ανταγωνισμού η οποία έλαβε χώρα με τη ψήφιση του Κανονισμού. Ο εκσυγχρονισμός αποτελεί τη σημαντικότερη μετάβαση στα πενήντα χρόνια της εξελικτικής πορείας της ΕΠΑ και επηρεάζει τη λειτουργία των ΕΑΑ, των προτεραιοτήτων της Επιτροπής και την αποτελεσματικότητα της επιβολής των κανόνων. Επιπλέον, με το ΕΔΑ ανοίγει ο δρόμος για την ανάπτυξη ενός υπερεθνικού επαναπροσδιορισμού της φιλοσοφίας και των αρχών της πολιτικής ανταγωνισμού. Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι η ΓΔΑ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απολαμβάνει ένα πολύ μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας τόσο που μπορεί να χαρακτηριστεί ως υπερεθνική αρχή¹⁰⁹. Από τη μεριά του, το ΕΔΑ θα μπορούσε κάλλιστα να χαρακτηριστεί ως ένα μοναδικό ανεξάρτητο υπερεθνικό δίκτυο. Αναμφίβολα, δεν υπάρχει διεθνές καθεστώς για τον ανταγωνισμό ισοδύναμο με τον ΠΟΕ αλλά τουλάχιστον σε περιφερειακό επίπεδο, το ΕΔΑ μπορεί σίγουρα να διαδραματίσει αυτό το ρόλο ως ένα μέρος του δικτύου των ρυθμιστικών αρχών ανταγωνισμού.

Με το ΕΔΑ εισάγεται ένα νέο αποκεντρωμένο καθεστώς στην επιβολή της ΕΠΑ. Για τη διασφάλιση της ορθής λειτουργίας του απαιτείται στενή συνεργασία μεταξύ των ΕΑΑ

¹⁰⁹ Βλ. Stephen Wilks, "The European Competition Network: what has changed?", pp. 1

όπως τονίζει ο Kris Dekeyser¹¹⁰. Το ΕΔΑ είναι ένας μηχανισμός συνεργασίας μεταξύ της Επιτροπής και των ΕΑΑ, ένα δίκτυο δημόσιων αρχών που δρουν προς χάρη τους δημόσιου συμφέροντος. Παράλληλα αποτελεί ένα φόρουμ ανταλλαγής απόψεων και πληροφοριών καθώς και εφαρμογής και ανάπτυξης του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού. Ιδιαίτερη προσοχή και έμφαση δίνεται σε περιπτώσεις οι οποίες είναι επιβλαβείς για τον ανταγωνισμό και τους καταναλωτές καθώς και στην διεξαγωγή ερευνών στην αγορά. Ο Kris Dekeyser τονίζει ότι στα πλαίσια του Δικτύου θα πρέπει να επιτυγχάνεται τόσο η επιβολή προληπτικών μέτρων όσο και σκληρών κατασταλτικών μέτρων από τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να διασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού.

4.3.3 Σύσταση του ΕΔΑ

Το ΕΔΑ αποτελείται από τις ΕΑΑ και την Επιτροπή και συνιστά ένα φόρουμ συζήτησης, συνεργασίας και ανταλλαγής απόψεων επί θεμάτων που άπτονται στην εφαρμογή και στην επιβολή της ΕΠΑ. Η Επιτροπή, τον Απρίλιο του 2004, δημοσίευσε την «Ανακοίνωση σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού» (εφεξής: Ανακοίνωση) στην οποία προσδιορίζονται οι αρχές που πρέπει να διέπουν τις σχέσεις μεταξύ των μελών του Δικτύου. Σκοπός της Ανακοίνωσης είναι να συντονίσει τις εργασίες των μελών του Δικτύου μεριμνώντας για την αποτελεσματική κατανομή των εργασιών/υποθέσεων και την παροχή βοήθειας μεταξύ των Εθνικών Αρχών Ανταγωνισμού μέσω της συνεργασίας του.

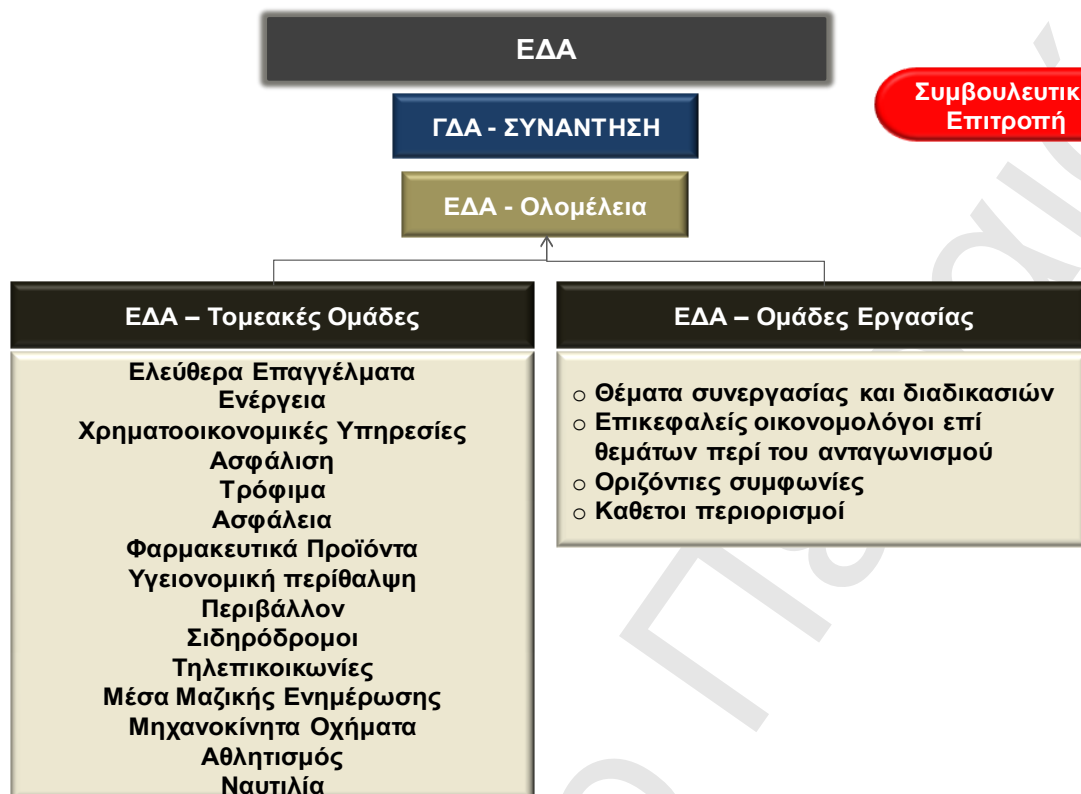
4.3.4 Δομή

Όπως προαναφέρθηκε, το ΕΔΑ αποτελείται από την Επιτροπή και τις επιμέρους ΕΑΑ των ΚΜ. Τυπικά τα μέλη του Δικτύου είναι ισότιμα στην επιβολή της κοινοτικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, ουσιαστικά όμως η Επιτροπή έχει αναλάβει το κεντρικό ρόλο της διαχείρισης του Δικτύου προκειμένου να εξασφαλίσει τη συνεπή εφαρμογή των ευρωπαϊκών κανόνων συντονίζοντας τις διαδικασίες επιβολής.

Ανά τακτά χρονικά διαστήματα πραγματοποιούνται συναντήσεις μεταξύ των Γενικών Διευθυντών της Επιτροπής και των ΕΑΑ. Τα μέλη του ΕΔΑ συνεδριάζουν σε ολομέλεια και συστήνονται επιμέρους ομάδες εργασίες οι οποίες είναι οριζόντιες και τομεακές¹¹¹ (Σχήμα 4)

¹¹⁰ Βλ. Kris Dekeyser, «The importance of cooperation between competition authorities in the new regime of decentralized application of EC Competition Law»

¹¹¹ Βλ. Λευκοθέα Ντέκα «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού: Αποτίμηση πέντε (5) ετών λειτουργίας και προοπτικές»

Σχήμα 4: Η δομή του ΕΔΑ

4.3.5 Δραστηριότητες

Οι κύριες δραστηριότητες εντός του Δικτύου είναι αρχικά η ανταλλαγή πληροφοριών και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών μεταξύ των μελών. Δεύτερον, ο καταμερισμός των υποθέσεων με κριτήρια που μοιράζουν το φόρτο εργασίας εντός των μελών του Δικτύου και τρίτον η διασφάλιση της συνεπούς και συνεκτικής εφαρμογής του ευρωπαϊκού δικαίου του Ανταγωνισμού¹¹².

4.3.5.1 Ανταλλαγή πληροφοριών

Όσον αφορά την ανταλλαγή των πληροφοριών εντός του Δικτύου, αυτή πραγματοποιείται στα πλαίσια της εφαρμογής των Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ και όχι των εθνικών διατάξεων περί ανταγωνισμού ή άλλων διατάξεων του Κοινοτικού ΔΤΑ¹¹³. Η ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις ΕΑΑ και στην Επιτροπή εντός του Δικτύου πραγματοποιείται σε δύο επίπεδα: σε κάθετο και σε οριζόντιο επίπεδο.

¹¹² Βλ. Kris Dekeyser, «The importance of cooperation between competition authorities in the new regime of decentralized application of EC Competition Law»

¹¹³ Βλ. P.Cassinis "The Modernisation" of European Community Competition Law: Achieving Consistency in Enforcement-Part I", pp. 10-12

1) Κάθετο Επίπεδο Συνεργασίας

Το κάθετο επίπεδο συνεργασίας αφορά στη σχέση των ΕΑΑ με την Επιτροπή. Αρχικά, η Επιτροπή σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Άρθ. 18 του Κανονισμού περί των αιτήσεων παροχής πληροφοριών μπορεί να ζητήσει από τις ΕΑΑ οποιαδήποτε πληροφορία κρίνει ότι είναι απαραίτητη προκειμένου να εκπληρώσει το έργο της.

Επιπροσθέτως, στο Άρθ. 11, παρ. 3 του Κανονισμού ορίζεται ότι «οι εθνικές αρχές οφείλουν να ενημερώσουν την Επιτροπή πριν ή αμέσως μετά την έναρξη του πρώτου τυπικού μέτρου έρευνας όταν ενεργούν κατ' εφαρμογή του Άρθ. 101 ή 102 της ΣΛΕΕ». Η συνεργασία είναι υποχρεωτική και λαμβάνει χώρα στην αρχή της διαδικασίας οπότε και γίνεται η ανταλλαγή πληροφοριών αναφορικά με τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και τον κλάδο στον οποίο εντάσσονται. Η συνεργασία σε αυτό το πρώιμο στάδιο επιτυγχάνεται μέσα από τη συμπλήρωση ειδικής φόρμας η οποία εισάγεται και διαφυλάσσεται σε ένα ασφαλές ηλεκτρονικό σύστημα/δίκτυο προκειμένου να προστατευτεί το απόρρητο των πληροφοριών. Αυτή η ειδική φόρμα συμπεριλαμβάνει περιορισμένες λεπτομέρειες της κάθε υπόθεσης σχετικά με την Εθνική Αρχή η οποία διαχειρίζεται την υπόθεση, τα εμπλεκόμενα μέρη και την έδρα τους, το κλάδο στον οποίο εντάσσονται και το προϊόν το οποίο εμπορεύονται καθώς και το είδος και τη διάρκεια της εικαζόμενης παράβασης¹¹⁴. Η ανταλλαγή πληροφοριών στην αρχή της διαδικασίας εξέτασης μίας υπόθεσης είναι απαραίτητη διότι συμβάλλει στον έγκαιρο εντοπισμό των ζητημάτων που μπορεί να οδηγήσουν σε ανακατανομή των υποθέσεων¹¹⁵.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το Άρθ. 11, παρ. 4, κάθε ΕΑΑ οφείλει να ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με σχέδια αποφάσεων ή εισηγήσεων που αφορούν στις υποθέσεις που έχει αναλάβει τριάντα (30) μέρες πριν την έκδοσή τους. Τα σχέδια αποφάσεων ή οι εισηγήσεις μπορεί να προβλέπουν την απαγόρευση της εν λόγω ένωσης επιχειρήσεων, εναρμονισμένης πρακτικής ή κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, την επιβολή δεσμεύσεων ή την ανάκληση του ευεργετήματος ενός κανονισμού περί απαλλαγής. Στην από κοινού δήλωση της Επιτροπής και του Συμβουλίου που συνοδεύει τον Κανονισμό 1/2003 όσο και στην Ανακοίνωση περί του ΕΔΑ αναφέρονται και άλλοι τύποι αποφάσεων που οφείλουν οι ΕΑΑ να επικοινωνούν στην Επιτροπή πριν την έκδοσή τους. Τέτοιες αποφάσεις αφορούν στην απόρριψη μιας καταγγελίας, την ολοκλήρωση μίας διαδικασίας ή τη λήψη προσωρινών μέτρων¹¹⁶. Η Επιτροπή έχει

¹¹⁴ Βλ. Mihalis Kekelelis, «The European Competition Network (ECN): It does actually work well», pp.36

¹¹⁵ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (2004/C 10103/), παρ. 17

¹¹⁶ Βλ. P. Cassinis «The Modernisation of European Community Competition Law: Achieving Consistency in Enforcement –Part I», pp. 15-16

τη δυνατότητα να κάνει γραπτές ή προφορικές παρατηρήσεις επί των σχεδίων των αποφάσεων οι οποίες όμως συνιστούν την άποψη της ΓΔΑ και όχι της Επιτροπής¹¹⁷. Οι υποβληθείσες παρατηρήσεις δεν είναι δεσμευτικές για την Εθνική Αρχή που έχει αναλάβει την υπόθεση¹¹⁸. Ωστόσο, σε περίπτωση που υπάρξει πολύ μεγάλη απόκλιση μεταξύ της γνωμοδότησης της Επιτροπής και του προσχεδίου της απόφασης της Αρχής Ανταγωνισμού τότε η Επιτροπή μπορεί να ενεργοποιήσει τις διατάξεις του Άρθ. 11, παρ. 6¹¹⁹. Πρέπει να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της εφαρμογής του Άρθ. 11, παρ.4, η Επιτροπή δεν εκτιμά τις συλλεχθείσες από τις ΕΑΑ αποδείξεις (π.χ. την επάρκεια αυτών για θεμελίωση της παράβασης) αλλά μόνο τα νομικά ζητήματα που τίθενται.

Αυτός ο μηχανισμός πληροφόρησης αποτελεί ένα εργαλείο αποτροπής σημαντικών ασυνεπειών και παράλληλα ελέγχου της συνεπούς εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων περί του ανταγωνισμού. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται μέσα από την έμφαση που δίνεται στον προληπτικό έλεγχο, δηλαδή μέσω της αξιολόγησης των προτεινόμενων αποφάσεων των ΕΑΑ προτού εκείνες λάβουν τις τελικές τους αποφάσεις. Η Επιτροπή, σε περίπτωση μη τήρησης της προβλεπόμενης στο Άρθ. 11, παρ. 4 διαδικασίας, δύναται να προσβάλλει την απόφαση της ΕΑΑ¹²⁰ (procedural infringement).

Η Επιτροπή, από τη μεριά της, οφείλει σύμφωνα με το Άρθ. 11, παρ. 1 να κοινοποιεί τα σημαντικά έγγραφα των υποθέσεων. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθ. 11, παρ. 2, οφείλει να ενημερώνει τις ΕΑΑ για ζητήματα που αφορούν στη διαπίστωση και παύση της παράβασης, τα προσωρινά μέτρα που πρέπει να ληφθούν, την ανάληψη δεσμεύσεων, τη διαπίστωση του ανεφάρμοστου καθώς και εκείνες τις περιπτώσεις που ανακαλεί το ευεργέτημα του κανονισμού απαλλαγής εφόσον διαπιστώσει ότι τελικά δε πληρούνται οι προϋποθέσεις της παρ. 3 του Άρθ. 101. Επιπροσθέτως, κατόπιν αιτήσεως μιας ΕΑΑ, η Επιτροπή οφείλει να της παράσχει τις πληροφορίες που διαθέτει προκειμένου να συμβάλλει στην καλύτερη εκτίμηση της υπόθεσης.

Όσον αφορά στο υπόλοιπο της έρευνας, η ανταλλαγή πληροφοριών στο κάθετο επίπεδο παραμένει προαιρετική, όπως ακριβώς ορίζεται στο Άρθ. 12 του Κανονισμού. Η αλληλογραφία εντός του ΕΔΑ είναι εμπιστευτική και καθ' όλη τη διάρκεια της έρευνας, οι πληροφορίες που ανταλλάσσονται πρέπει να παραμένουν απόρρητες τόσο

¹¹⁷ Βλ. Λευκοθέα Ντέκα «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού: Αποτίμηση πέντε (5) ετών λειτουργίας και προοπτικές»

¹¹⁸ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (2004/C 10103/), παρ. 46

¹¹⁹ Άρα και τις διατάξεις του Κεφαλαίου III «Αποφάσεις της Επιτροπής» του Κανονισμού

¹²⁰ Βλ. Λευκοθέα Ντέκα «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού: Αποτίμηση πέντε (5) ετών λειτουργίας και προοπτικές»

λόγω της ανάγκης προστασίας της υποχρέωσης και του επιχειρηματικού απορρήτου εχεμύθειας (Άρθ. 28) όσο και των αιτούντων ένταξης στο πρόγραμμα επιείκειας¹²¹.

2) Οριζόντιο Επίπεδο Συνεργασίας

Αναφορικά με το οριζόντιο επίπεδο συνεργασίας, η ανταλλαγή των πληροφοριών ανάμεσα στις ΕΑΑ πραγματοποιείται με το τρόπο που ορίζεται στο Άρθ. 11, παρ. 3 και παρ. 4 και είναι προαιρετική. Οι Εθνικές Αρχές δύνανται, μέσω του ασφαλούς ηλεκτρονικού δικτύου (ECN IT-System) του συστήματος και τις ειδικές φόρμες που έχουν συμπληρώσει, να διαβιβάζουν και στις υπόλοιπες αρχές τις πληροφορίες που καταθέτουν στην Επιτροπή αναφορικά με υποθέσεις που αναλαμβάνουν στα πλαίσια των Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ. Επιπροσθέτως, μπορούν να ανταλλάζουν πληροφορίες και να συμβουλευούνται η μία την άλλη για πάσης φύσεως υποθέσεις.

Οι πληροφορίες που μοιράζονται εντός του Δικτύου είναι καθαρά εμπιστευτικές και «εμπορικά ευαίσθητες» κάτι το οποίο συνεπάγεται ότι μόνο οι επίσημοι εθνικοί φορείς σε κάθε κράτος μπορούν να έχουν πρόσβαση στο διαδικτυακό τόπο της Επιτροπής Ανταγωνισμού όπου βρίσκονται συγκεντρωτικά όλες οι παραπάνω πληροφορίες.

Εξετάζοντας μάλιστα αυτό το εμπόριο πληροφοριών, κάποιες αρχές ανταγωνισμού, όπως για παράδειγμα η Βρετανική, φαίνεται να «εξάγουν» πιο πολλές συμβουλές από τι «εισάγουν» ενώ άλλες αρχές παραδοσιακά κάνουν το αντίστροφο.

Στα πλαίσια της ανταλλαγής πληροφοριών εντάσσεται και η ανταλλαγή αποδείξεων τόσο μεταξύ της Επιτροπής και των ΕΑΑ όσο και μεταξύ των ΕΑΑ η οποία προβλεπόταν και στον Κανονισμό 17/62. Η δυνατότητα αξιοποίησης των αποδείξεων ορίζεται στο Άρθ. 12, παρ. 2 ο οποίος αποτελεί και έναν έμμεσο κανόνα σύγκλισης των ΚΜ. Η ανταλλαγή των αποδείξεων πραγματοποιείται στο πλαίσιο επιτόπιων ερευνών, στο πλαίσιο της εφαρμογής του Άρθ. 22, παρ. 1 ή κατά την ανακατανομή των υποθέσεων.

Οι περισσότερες περιπτώσεις ανταλλαγής αποδεικτικών στοιχείων εντάσσονται στα πλαίσια του Άρθ. 22, παρ. 1 και η διαδικασία συλλογής διέπεται από τη νομοθεσία της ΕΑΑ που διεξάγει την έρευνα. Τα έγγραφα συλλέγονται σύμφωνα με την διαδικασία που προβλέπεται στο Άρθ. 12 ενώ η χρήση και η επεξεργασία των στοιχείων πραγματοποιείται βάσει των εθνικών κανόνων της ΕΑΑ για την οποία συλλέχθηκαν τα στοιχεία.

---

¹²¹ ECN Brief, A look inside the ECN: its members and its work, pp.19

Κατά την ανταλλαγή των αποδείξεων είναι απαραίτητη η περιγραφή των ουσιωδών χαρακτηριστικών της εικαζόμενης παράβασης, δηλαδή στοιχεία για την αγορά την οποία επηρεάζει η παράβαση, το είδος των εικαζόμενων περιορισμών του ανταγωνισμού καθώς και το μερίδιο ευθύνης που έχει η καταγγέλλουσα επιχείρηση στην παράβαση. Από την άλλη, δεν θεωρείται απαραίτητη η κοινοποίηση όλων των πληροφοριών σχετικά με τις παρανομούσες επιχειρήσεις, ο επακριβής προσδιορισμός της αγοράς που εντάσσονται, ο ακριβής νομικός χαρακτηρισμός των παραβάσεων καθώς και η επακριβής περίοδος που διαπράχθηκαν οι παραβάσεις¹²².

4.3.5.2 Κατανομή υποθέσεων

Ένας από τους βασικούς σκοπούς της ανταλλαγής των πληροφοριών που πραγματοποιείται εντός του Δικτύου είναι η αποτελεσματική κατανομή των υποθέσεων στο εσωτερικό του Δικτύου. Η διαδικασία επιμερισμού των υποθέσεων πραγματοποιείται μέσω ανεπίσημης διαβούλευσης μεταξύ των μελών του Δικτύου και η τελική κατανομή γίνεται σύμφωνα με έναν αριθμό γενικών κριτηρίων.

1) Κάθετο Επίπεδο Συνεργασίας

Στο κάθετο επίπεδο συνεργασίας, όπως ορίζει ο Kris Dekeyser¹²³, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κρίνεται η καταλληλότερη να διαχειριστεί μία υπόθεση σε περίπτωση που εμπλέκονται παραπάνω από τρία ΚΜ. Με αυτό το τρόπο αποφεύγεται η αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων καθώς οριοθετείται αυστηρά το πεδίο δράσης των ΕΑΑ όταν αναλαμβάνει δράση η Επιτροπή. Παράλληλα, μειώνεται το διοικητικό βάρος και κυρίως αποφεύγεται η έκδοση πολλαπλών, αντιφατικών και αντικρουόμενων αποφάσεων δεδομένου ότι εμπλέκονται πολλά μέρη. Επιπλέον, εντός του Δικτύου, η Επιτροπή αναλαμβάνει ενεργό ρόλο όταν ανακύπτουν νέα ζητήματα τα οποία απαιτούν την περαιτέρω ανάπτυξη της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού. Επιπλέον, επεμβαίνει όποτε κρίνει απαραίτητο να διασφαλίσει την αποτελεσματική, ενιαία και ουσιαστική επιβολή των αντι-μονοπωλιακών κανόνων σε όλη τη Κοινότητα¹²⁴ καθώς και όταν πρέπει να εφαρμόσει τις διατάξεις αποκλειστικής αρμοδιότητας της.

Επιπροσθέτως, το Άρθ. 11, παρ. 6 του Κανονισμού ορίζει ότι σε περίπτωση που η Επιτροπή αποφασίσει να αναλάβει η ίδια μία υπόθεση που εμπίπτει στο Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ τότε αυτόματα οι ΕΑΑ χάνουν το δικαίωμα ανάληψης της εν λόγω υπόθεσης. Η Επιτροπή ενδέχεται να αποφασίσει να αναλάβει μία υπόθεση το χειρισμό

¹²² Βλ. Λευκοθέα Ντέκα «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού: Αποτίμηση πέντε (5) ετών λειτουργίας και προοπτικές»

¹²³ Βλ. Kris Dekeyser, «The importance of cooperation between competition authorities in the new regime of decentralized application of EC Competition Law»

¹²⁴ Βλ. Kris Dekeyser, «The importance of cooperation between competition authorities in the new regime of decentralized application of EC Competition Law»

της οποίας είχε πρώτα αναλάβει η ΕΑΑ μίας χώρας. Σε αυτή τη περίπτωση, κατόπιν διαβούλευσης με την Επιτροπή, εκπίπτει το δικαίωμα της Αρχής να συνεχίσει την εξέταση της υπόθεσης και να εκδώσει σχετική απόφαση.

Η Επιτροπή δύναται να αναλάβει μία υπόθεση την οποία διαχειρίζεται ήδη μία ΕΑΑ μόνο εφόσον παρέχει έγκαιρα επαρκείς πληροφορίες αναφορικά με την υπόθεση και έχει δηλώσει τη πρόθεση της να πάρει στα χέρια της την εν λόγω υπόθεση. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή οφείλει να επεξηγήσει γραπτώς τόσο στην συγκεκριμένη αρχή όσο και στις υπόλοιπες τους λόγους της επιθυμίας της. Κατόπιν διαβούλευσης με την εν λόγω ΕΑΑ, την απαλλάσσει από το ρόλο και τα καθήκοντα της και αναλαμβάνει η ίδια τη λήψη των τελικών αποφάσεων. Σε αυτή τη περίπτωση, ενεργοποιείται ο ρόλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του ΕΔΑ η οποία αναλαμβάνει να εξετάσει το προσχέδιο της απόφασης της Επιτροπής από κοινού με τα υπόλοιπα μέλη του Δικτύου¹²⁵.

Ο Κανονισμός δεν ορίζει εκείνες τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η Επιτροπή μπορεί να αναλάβει μία υπόθεση εφόσον έχει ήδη ανατεθεί σε μία ΕΑΑ. Ωστόσο, στην από κοινού δήλωση της Επιτροπής και του Συμβουλίου που συνοδεύει τον Κανονισμό και στην Ανακοίνωση του Δικτύου δίνεται καθοδήγηση σχετικά με τα κριτήρια αξιοποίησης αυτής της δυνατότητας της Επιτροπής. Πέντε είναι τα βασικά κριτήρια. Πρώτον, εφόσον έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία της κατανομής μιας υπόθεσης και οι ΕΑΑ εικάζουν αντιφατικές αποφάσεις στην ίδια υπόθεση. Δεύτερον, όταν η προτεινόμενη απόφαση έρχεται σε σύγκρουση με τις κοινοτικές διατάξεις, δηλαδή με αρχές που έχουν θεσπιστεί από τη πάγια νομολογία των Κοινοτικών Δικαστηρίων, κανονισμούς και αποφάσεις της Επιτροπής. Τρίτον, όταν η διαδικασία χειρισμού μίας υπόθεσης έχει καθυστερήσει σε μεγάλο βαθμό χωρίς να υπάρχει σοβαρή αιτιολογία που να δικαιολογεί αυτή την καθυστέρηση. Τέταρτον, όταν δημιουργείται η ανάγκη υιοθέτησης μιας απόφασης της Επιτροπής για την περαιτέρω ανάπτυξη της Κοινοτικής Πολιτικής Ανταγωνισμού κυρίως όταν σε μία υπόθεση εμπλέκονται παραπάνω ΚΜ. Τέλος όταν η ΕΑΑ δεν αντιτίθεται σε αυτή την απόφαση της Επιτροπής.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή αποφασίζει να αναλάβει μία υπόθεση την οποία διαχειρίζεται κάποια άλλη Αρχή μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εφόσον δημιουργείται δυσλειτουργία του συστήματος ή όταν κάποιος από τους άμεσα εμπλεκόμενους θεσμούς καλεί την Επιτροπή να αναλάβει δράση. Ο λόγος που η εφαρμογή του περιορίζεται σε ελάχιστες περιπτώσεις είναι διότι πρόκειται για ένα μέτρο

---

¹²⁵ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (2004/C 10103/), παρ. 55-56

το οποίο έρχεται σε αντίθεση με τη φιλοσοφία της λειτουργίας του Δικτύου που βασίζεται στη συνεργασία και στο διάλογο και όχι στην επιβολή μονομερών κυρώσεων εκ μέρους της Επιτροπής. Επιπροσθέτως, η ενεργοποίηση αυτής της διαδικασίας συνεπάγεται τον κλονισμό της αξιοπιστίας της αρμόδιας ΕΑΑ με ότι άλλες επιπτώσεις συνεπάγεται αυτό το γεγονός¹²⁶.

Αυτή η εξουσία της Επιτροπής να μπορεί να αποκλείσει μία ΕΑΑ από την ανάληψη μίας υπόθεσης μπορεί να ενεργοποιηθεί και στις περιπτώσεις όπου τα εθνικά δικαστήρια ενεργούν ως ΕΑΑ σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Άρθ. 35, παρ.4 του Κανονισμού. Από την άλλη, δεν επιτρέπεται και σε περιπτώσεις όπου ένα δικαστήριο ενεργεί ως δευτεροβάθμιο όργανο, ελέγχοντας την απόφαση μίας αντιμονοπωλιακής αρχής¹²⁷. Επιπλέον, αυτή η εξουσία του αποκλεισμού δεν μπορεί να ασκηθεί όταν τα δικαστήρια ενεργούν στο πλαίσιο της ιδιωτικής επιβολής, τυπικά στο πλαίσιο μίας ενέργειας που ζητά την απαγόρευση μίας συμπεριφοράς ή για να λάβει κάποια αποζημίωση για ζημιές που σημειώθηκαν¹²⁸.

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις η Επιτροπή ενεργοποιεί τις διατάξεις του Άρθ. 10 του Κανονισμού, σύμφωνα με το οποίο δύναται να κινεί όποτε κρίνει απολύτως απαραίτητο τις προβλεπόμενες διαδικασίες και να υιοθετεί αποφάσεις στη βάση του Κοινοτικού «δημόσιου συμφέροντος». Συγκεκριμένα, η Επιτροπή δύναται να λαμβάνει μία θετική απόφαση, κρίνοντας ότι μία συμπεριφορά είναι νόμιμη. Το Άρθ. 10 διασφαλίζει ότι η Επιτροπή μπορεί να εμποδίσει ή να προλαμβάνει τις ΕΑΑ να απαγορεύσουν ένα συγκεκριμένο τύπο συμπεριφοράς και κατά συνέπεια ενδεχομένως να βλάψουν το κοινοτικό συμφέρον. Για παράδειγμα, αυτή η διάταξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε περιπτώσεις όπου μία συγκεκριμένη απαγόρευση θα μείωνε αδικαιολόγητα τα κίνητρα για καινοτομία ή θα παρεμπόδιζε την αποτελεσματική λειτουργία της αγοράς. Έτσι, η Επιτροπή δύναται να παρέχει καθοδήγηση σε άλλους φορείς λήψης αποφάσεων κατά την εκτίμηση συγκεκριμένων υποθέσεων ενώ παράλληλα αποσαφηνίζονται τα πρότυπα συμπεριφοράς για τις επιχειρήσεις με στόχο να μειωθούν οι διαφωνίες και η σπατάλη πόρων των επιχειρήσεων. Το Άρθ. 10 και «η διαπίστωση του ανεφάρμοστου» είναι ένα όργανο χάραξης πολιτικής και διασφάλισης της συνεπούς εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου μέσω της πλήρωσης του κριτηρίου του δημόσιου συμφέροντος¹²⁹.

¹²⁶ Για παράδειγμα, η αύξηση παρανομιών στη χώρα

¹²⁷ Βλ. Κανονισμό (ΕΚ) αριθ.1/2003 του Συμβουλίου, Άρθ. 35(4)

¹²⁸ Βλ. P. Cassinis «The Modernisation of European Community Competition Law: Achieving Consistency in Enforcement –Part I», pp.16-18

¹²⁹ Βλ. Λευκοθέα Ντέκα «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού: Αποτίμηση πέντε (5) ετών λειτουργίας και προοπτικές»

Όπως προαναφέραμε, η εξουσία αυτή χρησιμοποιείται μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις κυρίως όταν ανακύπτουν νέα ζητήματα, ιδιαίτερα δύσκολα και σημαντικά που παρουσιάζουν ειδικά χαρακτηριστικά τα οποία δεν έχουν οριστεί σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή από την Ευρωπαϊκή πρακτική. Πρόκειται δηλαδή για «νέου τύπου συμφωνίες ή πρακτικές που δεν έχουν ρυθμιστεί στην υφιστάμενη νομολογία και στις διοικητικές πρακτικές».

2) Οριζόντιο Επίπεδο Συνεργασίας

Όσον αφορά το οριζόντιο επίπεδο συνεργασίας, ο Κανονισμός δεν ορίζει τα κριτήρια υπό τα οποία η Εθνική Αρχή μιας χώρας πρέπει να αναλάβει μία υπόθεση έναντι μίας άλλης. Κατά συνέπεια, θεωρητικά, κάθε ΕΑΑ δύναται είτε κατόπιν καταγγελίας είτε αυτεπαγγέλτως να αναλάβει να διερευνήσει οποιαδήποτε υπόθεση ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσης των παρανομούμενων επιχειρήσεων και τη περιοχή όπου είναι πιο έντονες οι συνέπειες της παρανομίας. Η μόνη προϋπόθεση είναι η παρανομία να εμπίπτει στα Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ περί των κανόνων του ανταγωνισμού. Δεδομένου, λοιπόν, ότι δεν υφίσταται κάποιος νομικά δεσμευτικός κανόνας που να ορίζει τα κριτήρια διανομής των υποθέσεων ανάμεσα στις Εθνικές ΕΑΑ, η Επιτροπή έκρινε την ανάγκη να επεξεργαστεί από κοινού με τις εθνικές αρχές έναν αριθμό κριτηρίων διανομής σε ένα ανεπίσημο - μη δεσμευτικό έγγραφο όπως είναι η Ανακοίνωση. Τα κριτήρια είναι ενδεικτικά, ορίζουν το τρόπο μοιράσματος των αρμοδιοτήτων εντός του Δικτύου και τέθηκαν στην Ανακοίνωση.

Η Ανακοίνωση προσδιορίζει ότι η καταλληλότερη (“well placed”) ΕΑΑ να αναλάβει μία υπόθεση πρέπει να πληροί τρεις βασικές προϋποθέσεις: πρώτον, οι δράσεις των εμπλεκόμενων μερών να προκαλούν άμεσες συνέπειες εντός των ορίων της επικράτειας της ΕΑΑ, δεύτερον, η αρχή να μπορεί να φέρει εις πέρας με αποτελεσματικό τρόπο την παράβαση μεριμνώντας για την παράλειψη της στο μέλλον και τρίτον, η αρχή να μπορεί να συλλέξει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία προκειμένου να αποδείξει την ύπαρξη της εν λόγω παράβασης.

Πιο αναλυτικά, αποφασιστικής σημασίας κριτήριο είναι η γεωγραφική έδρα των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων καθώς και το γεωγραφικό πεδίο των ζημιολόγων συνεπειών της εκάστοτε συμφωνίας και εναρμονισμένης πρακτικής. Όπως ορίζει ο Kris Dekeyser σε περίπτωση που μία παράβαση προκαλέσει αρνητικές συνέπειες μόνο σε μία χώρα, τότε την υπόθεση την αναλαμβάνει εξ’ ολοκλήρου η ΕΑΑ του εν λόγω κράτους μέλους. Σε περίπτωση που τα αποτελέσματα μιας αντανταγωνιστικής συμπεριφοράς είναι έντονα σε δύο έως τρία κράτη μέλη, τότε, εφόσον είναι εφικτό, την υπόθεση τη διαχειρίζεται μία εθνική αρχή, διαφορετικά όλες οι αρχές των

εμπλεκόμενων χωρών. Επομένως, η διεξαγωγή έρευνας μίας υπόθεσης από μία ΕΑΑ δεν αποκλείει τη διεξαγωγή έρευνας για την ίδια υπόθεση από άλλη ΕΑΑ ενώ το συμπέρασμα της μίας δε δεσμεύει την άλλη. Τέλος, κριτήρια στη διανομή των υποθέσεων αποτελούν η αξιοπιστία της εκάστοτε εθνικής αρχής να προστατέψει τον ανταγωνισμό ολοκληρώνοντας με επιτυχία μία υπόθεση καθώς και η προσβασιμότητα της σε επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.¹³⁰

Ωστόσο, το γεγονός ότι στην παρ. 5 της Ανακοίνωσης δηλώνεται ότι το κάθε μέλος του Δικτύου «διατηρεί τη διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει αν θα ερευνήσει την υπόθεση ή όχι» και ότι τα κριτήρια που ορίζονται στην Ανακοίνωση δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα συνεπάγεται την αύξηση του περιθωρίου υποκειμενικών κρίσεων στην ανάληψη των υποθέσεων εκ μέρους των εθνικών αρχών. Επομένως, στη σκέψη 8 διατυπώνονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες δύναται να γίνει καταμερισμός των καθηκόντων χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι η Επιτροπή χάνει το δικαίωμα να επιλαμβάνεται υποθέσεως ή να μη πραγματοποιεί έρευνες. Με άλλα λόγια, οι κανόνες κατανομής υποθέσεων που διατυπώνονται στη σκέψη 8 της Ανακοίνωσης δεν συνιστούν κανόνες καθορισμού αρμοδιοτήτων αλλά κατευθυντήριες γραμμές βάσει των οποίων ασκούνται οι παράλληλες αρμοδιότητες της Επιτροπής και των ΕΑΑ.

Η εφαρμογή αυτού του συστήματος συνεπάγεται την αύξηση των πιθανοτήτων σύγκρουσης στη διαδικασία κατανομής των υποθέσεων όσον αφορά το ποια αρχή είναι η καταλληλότερη να αναλάβει μία υπόθεση. Το ενδεχόμενο αυτό είναι πιο πιθανό όταν οι εμπλεκόμενες παρανομούσες επιχειρήσεις προέρχονται από παραπάνω από ένα κράτος μέλος καθώς και όταν οι συνέπειες της παράνομης συμπεριφοράς εξαπλώνονται σε περισσότερες από μία χώρες.

Επιπροσθέτως, ενδέχεται τόσο η Επιτροπή όσο και οι ΕΑΑ να αποφύγουν την ανάληψη μίας υπόθεσης για ποικίλους λόγους. Οι κυριότεροι παράγοντες είναι η έλλειψη αξιόπιστων και επαρκών αποδεικτικών στοιχείων, η αξιολόγηση μιας υπόθεσης ως μη ενδιαφέρουσας καθώς και το ενδεχόμενο απειρίας ή αναποτελεσματικότητας μιας αρχής. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η Επιτροπή έχει οριστεί άτυπα να είναι η αρμόδια να επεμβαίνει όταν καμία Εθνική Αρχή δεν είναι πρόθυμη να αναλάβει μία υπόθεση. Ωστόσο, κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αναλάβει μία υπόθεση που της γνωστοποιείται εκτός και αν εμπίπτει στην αποκλειστική της αρμοδιότητα. Επιπλέον, η Επιτροπή δύναται να απορρίψει μία

---

¹³⁰ Η προσβασιμότητα ομολογουμένως αυξάνεται λόγω της ανταλλαγής πληροφοριών εντός του Δικτύου

υπόθεση σε περίπτωση που κρίνει ότι δεν έχει κοινοτικό ενδιαφέρον και συμφέρον¹³¹, το οποίο είναι για εκείνη το κυριότερο κριτήριο ανάληψης δράσης, ακόμα και αν γνωρίζει ότι καμία ΕΑΑ δεν προτίθεται να αναλάβει την υπόθεση.

Για παράδειγμα, στην ελληνική επικράτεια έχουν ανατεθεί από την Επιτροπή στην ΕΑ υποθέσεις διότι οι αναφερόμενες στην καταγγελία πρακτικές είχαν συνέπειες στην ελληνική επικράτεια, η καταγγέλλουσα επιχείρηση είχε ήδη προσφύγει ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και υπήρχε έλλειψη κοινοτικού συμφέροντος¹³².

4.3.5.3 Αποτελεσματική και Ενιαία εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού

Μόνο οι αποφάσεις της Επιτροπής είναι προσβλητέες από τις επιχειρήσεις με αίτηση ακύρωσης ενώπιον των Κοινοτικών Δικαστηρίων και όχι οι αποφάσεις των ΕΑΑ. Επομένως, αναθέτοντας στην Επιτροπή αρμοδιότητες για την ανάπτυξη πολιτικής ανταγωνισμού της Κοινότητας είναι ο μόνος τρόπος για τη συμμετοχή των κοινοτικών δικαιοδοτικών οργάνων απευθείας στο δικαστικό έλεγχο αυτών των εξελίξεων και κατά συνέπεια την εξασφάλιση της αποτελεσματικής και ενιαίας εφαρμογής των Κοινοτικών Κανόνων Ανταγωνισμού. Διαφορετικά, σε περίπτωση που μία υπόθεση δε διαχειρίζεται από την Επιτροπή τότε είναι πιθανό να φτάσει τα κοινοτικά δικαστήρια μόνο όταν τα εθνικά δικαστήρια σκοπεύουν να ζητήσουν την έκδοση προδικαστικής απόφασης¹³³, γεγονός σπάνιο δεδομένου ότι δε θέλουν να επιβραδύνουν τις διαδικασίες.

Ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, οι επιχειρήσεις δύνανται να προσβάλλουν μία απόφαση αναστολής ή περάτωσης της διαδικασίας όπως αυτή ορίζεται στο Άρθ. 13 του Κανονισμού.

Όσον αφορά τη σχέση των εθνικών δικαστηρίων με τις ΕΑΑ και την Επιτροπή για την εφαρμογή των Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ, καθορίζεται κυρίως μέσα από τους εθνικούς κανόνες, μολονότι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο Άρθ. 15, παρ. 3, οι ΕΑΑ μπορούν να υποβάλλουν τις γραπτές και προφορικές τους παρατηρήσεις στα Εθνικά Δικαστήρια των ΚΜ «για θέματα που σχετίζονται με την εφαρμογή των Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ». Οι τελικές αποφάσεις που λαμβάνονται πρέπει να μεταβιβάζονται στην Επιτροπή. Επιπλέον, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να ζητήσουν περαιτέρω πληροφορίες καθώς και τη γνωμοδότηση της Επιτροπής κατά την εκδίκαση μιας υπόθεσης. Σε περίπτωση που τα εθνικά δικαστήρια κρίνουν υποθέσεις στις

¹³¹ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (2004/C 10103/), παρα 25

¹³² Βλ. Λευκοθέα Ντέκα «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού: Αποτίμηση πέντε (5) ετών λειτουργίας και προοπτικές»

¹³³ Βλ. Mihalis Kekelekis, «The European Competition Network (ECN): It does actually work well», pp.36

οποίες η Επιτροπή έχει λάβει ήδη τις αποφάσεις της, τα δικαστήρια δε μπορούν επουδενί να λάβουν αποφάσεις που να αντίκειται σε εκείνες της Επιτροπής (Άρθ. 16, Κανονισμός).

4.3.6 Αξιολόγηση της δράσης του ΕΔΑ

4.3.6.1 Αποκέντρωση Διαδικασιών

Η σύλληψη των προτάσεων αποκέντρωσης της Επιτροπής έλαβε χώρα μία περίοδο όπου το ενδιαφέρον για την επέκταση της εφαρμογής της αρχής της επικουρικότητας ήταν αυξημένο και επικρατούσε ενθουσιασμός για εναλλακτικούς τρόπους συντονισμού των πολιτικών της ΕΕ συμπεριλαμβανομένων των ευρωπαϊκών οργανισμών και των δικτύων πολιτικής. Οι προτάσεις για αποκέντρωση της επιβολής της εφαρμογής της πολιτικής ανταγωνισμού είχαν χαρακτηριστεί ως επαναστατικές αποκομίζοντας θετικά σχόλια.

Η Λευκή Βίβλος, προτείνει «το βάρος της επιβολής της πολιτικής ανταγωνισμού να μοιραστεί πιο δίκαια ανάμεσα στα εθνικά δικαστήρια και στις εθνικές αρχές». Συγκεκριμένα, σύμφωνα με αυτές τις προτάσεις αποκέντρωσης, η Επιτροπή παραιτούνταν από την αποκλειστική αρμοδιότητα της τήρησης των διατάξεων των τότε Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ που αποτελούν τον πυρήνα απαγόρευσης των περιοριστικών για την οικονομία πρακτικών και της κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης των επιχειρήσεων. Αυτές οι αρμοδιότητες θα μεταφέρονταν στις ΕΑΑ και θα επιδικάζονταν από τα εθνικά δικαστήρια όπου το κοινοτικό δίκαιο θα υπερισχύει έναντι των διατάξεων του εθνικού δικαίου.

Ήδη από τότε αναγνωριζόταν ο κίνδυνος της μη ομοιόμορφης επιβολής του νόμου. Με τη πρώτη ματιά η εφαρμογή αυτού του συστήματος έμοιαζε με συνταγή για την αποτυχία, που θα οδηγήσει στον κατακερματισμό του συστήματος και την απόκλιση των ΕΑΑ. Τότε γίνεται λόγος για τη θέσπιση ενός δικτύου αποτελούμενο από εθνικές αρχές που λειτουργούν υπό καθεστώς συνεργασίας και υπό κοινές αρχές λειτουργίας. Σε αυτό το στάδιο ήταν αβέβαιο το κατά πόσο η Ευρώπη θα κατάφερε να βιώσει ομαλά τη διάσπαση της εφαρμογής της πολιτικής του ανταγωνισμού στα επιμέρους ΚΜ. Τελικά η ιδέα της δημιουργίας του Δικτύου πήρε σάρκα και οστά με το «πακέτο Εκσυγχρονισμού» και τη σχετική ανακοίνωση της Επιτροπής¹³⁴ περί της λειτουργίας του Δικτύου. Η θεσμοθέτηση του ΕΔΑ έρχεται να «διώξει» αυτή τη «προοπτική εφιάλτης» διασφαλίζοντας την ορθή εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού σε όλη της

¹³⁴ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (2004/C 10103/)

Ευρώπη. «Το δίκτυο κατάφερε να αποτελέσει ένα καινοτόμο πρότυπο διακυβέρνησης για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου από την Επιτροπή και τις αρχές των ΚΜ και να καταστήσει τη κοινοτική νομοθεσία του ανταγωνισμού το “δίκαιο της χώρας” για όλη την ΕΕ¹³⁵».

4.3.6.2 Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Σε σύντομο χρονικό διάστημα, το Δίκτυο καθιερώθηκε ως ένα όργανο με τα δικά του διακριτά χαρακτηριστικά γνωρίσματα. Το ΕΔΑ δεν σχετίζεται τόσο με χάραξη πολιτικής όσο με εφαρμογή πολιτικής και σε αντίθεση με πολλά άλλα ευρωπαϊκά δίκτυα δεν οργανώνεται σε επιτροπές από τα ΚΜ. Ενώ η Επιτροπή ήθελε να επιτύχει την αποκέντρωση της διαδικασίας επιβολής της πολιτικής ανταγωνισμού, κατάφερε παράλληλα να κρατήσει έναν κεντρικό ρόλο στη χάραξη πολιτικής. Η δημιουργία του Δικτύου δεν ήταν αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας των ΚΜ αλλά της ίδιας της Επιτροπής.

Το νέο αποκεντρωμένο σύστημα επιβολής συντηρεί ένα από τα πιο αμφιλεγόμενα στοιχεία του προηγούμενου συστήματος δηλαδή το κεντρικό ρόλο της Επιτροπής. Πριν το 2004 και την υιοθέτηση του «Πακέτου Εκσυγχρονισμού» η Ευρωπαϊκή Πολιτική και το Δίκαιο του Ανταγωνισμού ενεργούν ως «η πρώτη υπερεθνική πολιτική στην ΕΕ»¹³⁶ όπου η Επιτροπή έχει κεντρικό ρόλο στην επιβολή τους. Όσον αφορά την ιεραρχική δομή του Δικτύου, η Επιτροπή ενεργεί ως *primus inter pares* και ως διαχειριστής του συστήματος μεριμνώντας για την ενιαία εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν ο Marc van de Woude, «η Επιτροπή είναι ο μάγος που διαθέτει το ραβδί, δηλαδή τη δύναμη και την ικανότητα να μοιράζει τις περιπτώσεις ανάμεσα στις εθνικές αρχές» ενώ ο ίδιος ο Wilks χαρακτηρίζει το Δίκτυο ως «ιεραρχικό Δίκτυο» περιγράφοντας ένα οξύμωρο σχήμα.

4.3.6.3 Το ΕΔΑ ως ένα «σκοτεινό, μυστηριώδες πλάσμα»¹³⁷

Το Δίκτυο δραστηριοποιείται μέσα από έναν άτυπο τρόπο συνεργασίας και ανταλλαγής ιδεών μεταξύ των μελών του. Δεν είναι λίγοι εκείνοι οι οποίοι υποστηρίζουν ότι αυτή η άτυπη συνεργασία μεταξύ των μελών του Δικτύου αποτελεί ίσως το σημαντικότερο εργαλείο στην επιτυχία του εγχειρήματος, στην ανάπτυξη και στην εκτέλεση της επιβολής της ΕΠΑ. Εκτός από τον Κανονισμό και την Ανακοίνωση, λεπτομέρειες αναφορικά με τις δραστηριότητες και το τρόπο λειτουργίας του Δικτύου δεν είναι γνωστές στο ευρύ κοινό. Επίσης, τα μέλη του Δικτύου έρχονται σε επαφή στα πλαίσια

¹³⁵ Βλ. Έκθεση για τη λειτουργία του κανονισμού 1/2003 {SEC(2009)574}

¹³⁶ Βλ. L. McGowan and S. Wilks, «The First Supranational Policy in the European Union: Competition Policy»,

¹³⁷ Βλ. Stephen Wilks, «The European Competition Network: what has changed?», pp.4

συνεδρίων και συζητήσεων που γίνονται κλεισμένων των θυρών, μακριά από τα μάτια του ευρύ κοινού. Γι αυτό, το Δίκτυο χαρακτηρίζεται ως ένα «σκοτεινό, μυστηριώδες πλάσμα» αποτελούμενο αποκλειστικά από ΕΑΑ και την Επιτροπή, χωρίς την ανάμειξη άλλων φορέων¹³⁸.

Ωστόσο, αυτή η επιτυχία του ΕΔΑ έρχεται και με το αντίστοιχο κόστος κυρίως σε θέματα λογοδοσίας και το κατά πόσο τηρείται η δέουσα διαδικασία λόγω του απομονωτισμού του Δικτύου από τον έξω κόσμο. Ο αντίκτυπος του ΕΔΑ και το θέμα λογοδοσίας θα πρέπει να εξετασθεί με γνώμονα το ρόλο της Επιτροπής στο Δίκτυο. Ωστόσο, όπως προαναφέραμε, λόγω του άτυπου χαρακτήρα του ΕΔΑ, η Επιτροπή χωρίς την ύπαρξη μηχανισμών ελέγχου δε λογοδοτεί για τις πράξεις της. Κατά συνέπεια, οι δραστηριότητες εντός του Δικτύου δεν ελέγχονται ούτε υπόκεινται σε νομική εξέταση από τα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια.

Επιπροσθέτως, οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις δεν μπορούν να διατυπώσουν τη γνώμη τους αναφορικά με το ποια αρχή θα αναλάβει την υπόθεση τους κι επίσης τα εθνικά δικαστήρια δεν είναι μέλη του Δικτύου.

4.3.7 Παράγοντες Επιτυχίας του ΕΔΑ

Σε γενικές γραμμές θεωρείται ένα πετυχημένο εργαλείο για δύο κυρίως λόγους: την αλληλεγγύη και την κοινή κουλτούρα στο πεδίο του ανταγωνισμού μεταξύ των ΚΜ.

Όσον αφορά την αλληλεγγύη, οι ΕΑΑ είναι φορείς ανεξάρτητοι από «πολιτικά θέλω» και διαθέτουν κατ'εξουσιοδότηση αρμοδιότητες. Η νομική τους βάση και η λειτουργική τους αξιοπιστία στηρίζονται στη διατήρηση της ανεξαρτησίας τους από πολιτικά πρόσωπα, υπουργεία και ισχυρά εγχώρια επιχειρηματικά συμφέροντα. Το στήριγμα τους είναι οι αντίστοιχες αρχές των υπολοίπων ΚΜ και φυσικά η ΓΔΑ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συνεπώς, κάθε αρχή βλέπει τον εαυτό της ως μέρος ενός υπερεθνικού δικτύου αποτελούμενο από αρχές που έχουν αντίστοιχο αντικείμενο ενδιαφέροντος και αντιμετωπίζουν παρόμοια φύσεως προβλήματα και όχι ως έναν επιπλέον θεσμό μέσα σε μία ήδη βεβαρημένη γραφειοκρατία. Κατά συνέπεια, αποτελούμενες μέρος ενός ευρύτερου συνόλου, μίας «οικογένειας», οι αρχές αυτές είναι πολύ πιο πρόθυμες να υπερασπιστούν τις δεσμεύσεις τους και να πετύχουν τους στόχους τους αντιμετωπίζοντας την οποιαδήποτε εξωτερική απειλή ενδέχεται να προκύψει.

Η δεύτερη εξήγηση που δίνεται στην ομαλή λειτουργία του ΕΔΑ είναι η εγκαθίδρυση της ιδέας της κοινής κουλτούρας ανταγωνισμού στην Ευρώπη. Η Επιτροπή έκρινε ότι

¹³⁸ Το ευρύ κοινό δε διέθετε πληροφορίες αναφορικά με τη λειτουργία του ΕΔΑ στο εσωτερικό του. Μία σημαντική προσπάθεια να δοθεί φως στο σκοτάδι ήταν η έκθεση του ΕΔΑ, το λεγόμενο "ECN Brief"

τα ΚΜ ήταν πλέον αρκετά ώριμα να δεχτούν την ύπαρξη αυτού του κοινού άξονα στον τομέα του ανταγωνισμού και να καλωσορίσουν την ιδέα της ύπαρξης κοινής βάσης που θα εξασφάλιζε τη συνοχή και τη σύγκλιση της πολιτικής των μελών.

Ο ίδιος ο Kris Dekeyser, διακεκριμένη προσωπικότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και υπεύθυνος για την ορθή διαχείριση της λειτουργίας του Δικτύου από τη στιγμή της σύλληψης του μέχρι σήμερα, δηλώνει ότι το Δίκτυο προφανώς συμβάλλει στην εδραίωση κοινής κουλτούρας αποτελώντας ένα φόρουμ συζήτησης και διαπραγματεύσεων επί θεμάτων κοινού ενδιαφέροντος καθώς και υιοθέτησης μιας κοινής προσέγγισης, γεγονός που ενδυναμώνει αυτή την κοινή κουλτούρα και προωθεί τη σύγκλιση των κρατών μελών.

Πίσω από την εδραίωση αυτής της κοινής κουλτούρας περί του ανταγωνισμού κρύβονται τρεις λόγοι. Πρώτον, το νομικό στοιχείο το οποίο απορρέει από τις νομικές διατάξεις περί ανταγωνισμού οι οποίες συμπεριλήφθηκαν στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα ήδη από την Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα και τη Συνθήκη της Ρώμης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, η άμεση εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού εκ μέρους της Επιτροπής, οι αποφάσεις που λαμβάνει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Κοινοτήτων, η δημιουργία νομικού δόγματος και η ενσωμάτωση του στη νομολογία του Δικαστηρίου. Παράλληλα, ανά τακτά χρονικά διαστήματα διοργανώνονται συνέδρια, ενημερωτικές ημερίδες, εκδηλώσεις ενώ παράλληλα κυκλοφορούν μία σειρά από νομικά περιοδικά που εξειδικεύονται στον τομέα του ανταγωνισμού. Πρόκειται για έναν ιδιαίτερα ενδιαφέρον και επικερδή κλάδο για την κοινότητα των νομικών και μεγάλων δικηγορικών γραφείων διεθνούς εμβέλειας. Βασική προϋπόθεση για την εξασφάλιση της ορθής λειτουργίας του τομέα του ανταγωνισμού και της λειτουργίας του ΕΔΑ αποτελεί η κατανόηση και τήρηση εκ μέρους των ΚΜ μίας σειράς κανόνων και νορμών που έχουν θεσπιστεί αναφορικά με τη προστασία του ενδοκοινοτικού ανταγωνισμού.

Το δεύτερο συστατικό της εδραίωσης της κοινής κουλτούρας περί ανταγωνισμού είναι η λειτουργία της αγοράς. Η πολιτική ανταγωνισμού δημιουργήθηκε προκειμένου να διασφαλίσει την ορθή λειτουργία της αγοράς. Ο ανταγωνισμός είναι μία διαδικασία αντιπαλότητας μεταξύ των παικτών της αγοράς με δυνατότητα να επιφέρει πολλά προβλήματα και συνέπειες όταν δεν υπάρχουν σαφείς, *per se* κανόνες. Η ΕΠΑ αφορά στην προώθηση και στην προστασία της ελεύθερης αγοράς. Πρόκειται για μία αποστολή που είναι γεμάτη ασάφεια και μπορεί να τύχει διαφορετικών ερμηνειών. Ιστορικά, η ΕΠΑ έχει μία διακριτή και ξεχωριστή αποστολή, να δώσει προτεραιότητα στην ολοκλήρωση της αγοράς. Ποιοι θα ήταν όμως οι στόχοι της πολιτικής του

ανταγωνισμού και πως η πολιτική αυτή μπορεί να συμβάλλει στην ορθή λειτουργία της ευρωπαϊκής αγοράς και στους στόχους που θέτει η ΣΛΕΕ; Στα πλαίσια του ΕΔΑ διαμορφώνονται και οι συνθήκες που συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα, στην οικονομική ευημερία, στην ευημερία του καταναλωτή και στην παραγωγικότητα της ευρωπαϊκής κοινότητας.

Τελευταίο συστατικό της πολιτικής ανταγωνισμού αποτελεί η αποπολιτικοποίηση. Η ανεξαρτησία που απολαμβάνει η ΓΔΑ αντικατοπτρίζεται στην ανεξαρτησία που απολαμβάνουν οι ΕΑΑ. Έτσι δικαιολογείται από τη μία η ιδιαίτερα στενή σχέση των εθνικών αρχών στα πλαίσια του ΕΔΑ και από την άλλη η αποχή των αρχών από οποιαδήποτε επιρροή πολιτικής φύσης. Αναμφίβολα, οι στόχοι της πολιτικής ανταγωνισμού μπορεί να έρθουν σε σύγκρουση με τους στόχους άλλων πολιτικών. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές σε τομείς όπως το περιβάλλον, τη περιφερειακή ανάπτυξη, την έρευνα και την ανάπτυξη ή την ενέργεια έχουν έρθει σε σύγκρουση με τις αρχές επιβολής του ανταγωνισμού. Ωστόσο, επικρατεί η τάση να θεωρείται η πολιτική ανταγωνισμού ανώτερη ιεραρχικά από τις άλλες πολιτικές σε τέτοιο βαθμό που μπορούμε να μιλάμε για μία «μετά-πολιτική» όπου η Επιτροπή κυριαρχεί και επιβάλλει τις αποφάσεις της στα μέλη του Δικτύου¹³⁹. Εξάλλου η Κοινότητα, στην αρχή της δημιουργίας της, ήταν αμιγώς οικονομική παρά πολιτική και η λειτουργία της βασιζόταν σε οικονομικές φιλοδοξίες και στόχους.

Ίσως όμως ο σημαντικότερος παράγοντας επιτυχίας του Δικτύου είναι ότι πρόκειται για ένα θεσμό ήπιου δικαίου. Από τη μία, ο βαθμός συμμετοχής και εμπλοκής των ΕΑΑ στη λειτουργία του είναι εκούσιος και εξαρτάται αποκλειστικά από τα ίδια τα κράτη. Από την άλλη, οι εργασίες και οι διαδικασίες εντός του Δικτύου καθορίζονται από μη δεσμευτικούς/υποχρεωτικούς κανόνες, πέρα από το Κανονισμό και την Ανακοίνωση. Το Δίκτυο εισάγει ένα νέο τύπο συντονισμού των ΚΜ που βασίζεται στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, στις διαπραγματεύσεις και σε ήπιας μορφής διαδικασίες απ' ό,τι σε διαταγές και στην αυστηρή ιεραρχία. Κυρίως όμως, τα αποτελέσματα των εργασιών εντός του Δικτύου οδηγούν στην υιοθέτηση μη δεσμευτικών κατευθυντήριων γραμμών. Η εθελούσια σύγκλιση των ΚΜ μέσω της επανεξέτασης των δομών των χωρών, όσον αφορά την επιβολή της νομοθεσίας τους, αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα του συστήματος του ΕΔΑ όπου η εναρμόνιση των διαδικασιών πέτυχε χωρίς την επιβολή μέτρων εκ μέρους της Επιτροπής¹⁴⁰.

¹³⁹ Βλ. Stephen Wilks, «The European Competition Network: what has changed?», pp.12

¹⁴⁰ Βλ. Έκθεση για τη λειτουργία του Κανονισμού 1/2003 {SEC(2009)574}

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο συντονισμός που επετεύχθει σε μεγάλο βαθμό στο Πρόγραμμα Επιείκειας που εφαρμόζουν τα ΚΜ της ΕΕ. Τα ΚΜ ανέπτυξαν τις δικίες τους Πολιτικές Επιείκειας, ωστόσο βασίστηκαν στο Πρότυπο Πρόγραμμα Επιείκειας του ΕΔΑ¹⁴¹ πετυχαίνοντας έτσι τη σύγκλιση.

Επιπροσθέτως, η επιτυχία του Δικτύου έγκειται και στην ευελιξία της λειτουργίας του συστήματος. Από τη μία, η προσπάθεια της δημιουργίας ενός ευέλικτου συστήματος ανάθεσης των υποθέσεων στέφθηκε με επιτυχία. Μάλιστα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην Έκθεση, οι μηχανισμοί λειτουργίας του ΕΔΑ αποδείχθηκαν ευέλικτοι και ρεαλιστικοί ενώ κατά την ανάθεση των υποθέσεων δε δημιουργήθηκαν σοβαρά ζητήματα παρά μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις όπου οι υποθέσεις επιλύθηκαν γρήγορα. Από την άλλη, η συνεργασία μεταξύ των μελών του Δικτύου φαίνεται να λειτούργησε ιδιαίτερα καλά μέσα από την ανταλλαγή πληροφοριών και αποδεικτικών στοιχείων. Επιπλέον, ο τακτικός διάλογος και η ανταλλαγή απόψεων εντός του Δικτύου συνέβαλε στην διασφάλιση της ενιαίας και αποτελεσματικής εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων.

Οι εντατικές προσπάθειες του ΕΔΑ για την εξασφάλιση συνεπούς εφαρμογής των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ κατέστησαν περιττή τη χρήση του Άρθ. 10 του Κανονισμού εκ μέρους της Επιτροπής μέχρι σήμερα¹⁴². Αυτό το μέσο δημιουργήθηκε κυρίως για λόγους συνέπειας. Επίσης, το γεγονός ότι μέχρι και τη περίοδο αναφοράς οπότε και έγινε η αξιολόγηση της λειτουργίας του Κανονισμού, οι ΕΑΑ είχαν εκδηλώσει ενδιαφέρον να εκδώσουν 300 αποφάσεις με βάση το Άρθ. 11, παρ. 4 αλλά σε καμία η Επιτροπή δεν επρόκειτο να ενεργοποιήσει τις διατάξεις του Άρθ. 11, παρ. 6 αποτελεί άλλη μία απόδειξη της αποτελεσματικής λειτουργίας του Δικτύου.

4.3.8 Έρευνα Αξιολόγησης του ΕΔΑ

Μετά από οκτώ (8) χρόνια λειτουργίας, ο καινοτόμος τρόπος λειτουργίας του ΕΔΑ μέχρι σήμερα έχει αποκομίσει ιδιαίτερα καλές κριτικές. Είναι δεδομένο ότι έχει κερδίσει την στήριξη των μελών του των οποίων η αφοσίωση και η επαγγελματική στάση παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο. Ο καταμερισμός των εργασιών και η ανταλλαγή των πληροφοριών συμβάλλουν στον εντοπισμό των καλών πρακτικών καθώς και στην αποτελεσματική λύση του προκαθορισμού των καίριων ζητημάτων κοινού ενδιαφέροντος, όπως στη περίπτωση των προγραμμάτων επιείκειας, που έχουν αποδειχθεί ότι είναι αποτελεσματικά και επιτυχημένα εργαλεία στη μάχη του Δικτύου

¹⁴¹ Βλ. ECN Model Leniency Programme, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://ec.europa.eu/competition/ecn/model_leniency_en.pdf

¹⁴² Έκθεση για τη λειτουργία του Κανονισμού 1/2003 {SEC(2009)574}, σημείο 15

κατά των σκληρών καρτέλ. Τα αποτελέσματα της έρευνας φανερώνουν ότι ο αρχικός φόβος και οι επιφυλάξεις αντιμετωπίστηκαν με επιτυχία. Εκτός από την συνεργασία μεταξύ των μελών της Ένωσης, το Δίκτυο κυρίως επιδίωξε την σύσφιξη των σχέσεων μεταξύ των κρατών ιδιαίτερα μέσα από κοινές προσπάθειες είτε εντός των ομάδων εργασίας ή κλαδικών ομάδων είτε μέσω της επικοινωνίας τους. Το πιο σημαντικό στοιχείο που προέκυψε από τη δημιουργία του ΕΔΑ είναι η πεποίθηση ότι το εγχείρημα έχει όλα τα εχέγγυα να πετύχει. Ο τρόπος με τον οποίο «αγκαλιάστηκε» από τα ΚΜ καθώς και η προθυμία των ΕΑΑ για την μεταξύ τους άμεση συνεργασία ήταν πρωτόγνωρη.

Λίγο πριν το πέρας των πέντε ετών από την ημερομηνία εφαρμογής του Κανονισμού και την υποβολή της έκθεσης που αφορά στη λειτουργία του Κανονισμού¹⁴³, το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης διεξήγαγε έρευνα αποτίμησης της μέχρι τότε λειτουργίας του ΕΔΑ και των επιμέρους ΕΑΑ μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίου από τις ίδιες τις Εθνικές Αρχές. Για τη σύνταξη του ερωτηματολογίου λήφθηκαν υπόψη μερικές από τις βασικές αρχές που διέπουν την αποτελεσματική λειτουργία των δικτύων¹⁴⁴. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από τις επιμέρους ΕΑΑ των ΚΜ της Ένωσης και οι απαντήσεις που δόθηκαν συνοψίζονται ως εξής:

Το ΕΔΑ και η Γραμματεία του διαθέτουν επαρκή ποσότητα πληροφοριών;

Το ΕΔΑ δεν έχει τη δική του ξεχωριστή γραμματεία δεδομένου ότι ο Κανονισμός ορίζει ότι οι ΕΑΑ των ΚΜ ανταλλάζουν απευθείας μεταξύ τους πληροφορίες συζητώντας ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής των κανόνων. Ωστόσο, πέντε έως έξι μέλη της ΓΔΑ είναι επιφορτισμένα με την ευθύνη της διαχείρισης των θεμάτων του Δικτύου παρέχοντας και γραμματειακή υποστήριξη εφόσον προκύψει τέτοια ανάγκη.

Πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις εντός του Δικτύου; Λαμβάνονται αποφάσεις στη βάση της ειδικής πλειοψηφίας;

Το συμπέρασμα που βγήκε από τις απαντήσεις που δόθηκαν είναι ότι η μέθοδος λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί διότι δε σχετίζεται με το τρόπο λειτουργίας του Δικτύου. Εντός του Δικτύου δεν αποφασίζεται ούτε ποιες υποθέσεις πρέπει τελικά να εξετασθούν, ούτε ποια/ες αρχή/ες θα επιφορτιστούν με την ανάληψη της διαχείρισης μιας υπόθεσης. Οι συζητήσεις οι οποίες λαμβάνουν χώρα εντός των ομάδων και υποομάδων που συστήνονται εντός του Δικτύου βασίζονται στην συναίνεση. Ωστόσο, η συμμετοχή σε αυτές τις ομάδες δε

¹⁴³ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.1/2003 του Συμβουλίου, Άρθ. 44

¹⁴⁴ Βλ. Mihalis Kekeleakis, «The European Competition Network (ECN): It does actually work well», pp. 37-38

παράγει έννομα αποτελέσματα επομένως τα μέλη του Δικτύου δεν είναι υποχρεωμένα να συμμορφωθούν με τα αποτελέσματα που παράγονται. Παρά ταύτα, οποιαδήποτε μεγάλη απόκλιση υπόκειται σε πιέσεις των υπόλοιπων εθνικών αρχών.

Ποιος θα ήταν ο ιδανικός ρόλος του ΕΔΑ σε σχέση με τα μέλη του;

Εντός του Δικτύου έχουν δημιουργηθεί μία σειρά από ομάδες εργασίας και υποομάδες για συγκεκριμένα ζητήματα. Η πλειοψηφία των ΕΑΑ που ερωτήθηκε απάντησε ότι το ΕΔΑ είναι ένα όργανο προσεκτικά δομημένο και ορισμένο με τέτοιο τρόπο που διασφαλίζει την αποτελεσματική και ενιαία εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού. Η μειοψηφία ασκεί κριτική στη δημιουργία αυτών των πολλαπλών ομάδων και υπό ομάδων καθώς η ενεργή συμμετοχή σε όλα τα *fora* είναι δύσκολη ιδιαίτερα για τις πιο μικρές εθνικές αρχές.

Υπάρχει κάποιο ερευνητικό πρόγραμμα που να πραγματοποιείται υπό την αιγίδα του ΕΔΑ;

Η πλειοψηφία των ΕΑΑ απάντησαν ότι δεν διεξάγουν έρευνα σε θέματα πολιτικής ανταγωνισμού. Η έρευνα πραγματοποιείται μόνο σε επίπεδο Δικτύου μέσα από ομάδες και υποομάδες εργασίας αλλά δεν έχει οριστεί κάποιο συγκεκριμένο πλάνο έρευνας.

Πώς το ΕΔΑ διευκολύνει την εγκαθίδρυση ενός συστήματος για τη διμερή ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών αναφορικά με κανονιστικά προβλήματα που ανακύπτουν;

Το ΕΔΑ αποτελεί ένα πολύτιμο φόρουμ για συζήτηση και συνεργασία μεταξύ των ΕΑΑ. Οι ΕΑΑ μπορούν να παραδειγματιστούν από τις εμπειρίες των άλλων αρχών, να συντονίσουν τις έρευνες τους, να αλληλοβοηθηθούν στη διενέργεια των ερευνών, να ανταλλάξουν αποδεικτικά στοιχεία, πληροφορίες και να συζητήσουν θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Κομβικό ρόλο στη διευκόλυνση αυτής της διαδικασίας παίζει το ηλεκτρονικό σύστημα και η βάση δεδομένων του Δικτύου που επιτρέπει στις επιμέρους ΕΑΑ να έχουν μία πιο διαδραστική σχέση. Μεταξύ άλλων έχουν πρόσβαση στη λίστα επικοινωνίας της κάθε Εθνικής Αρχής και στις υποθέσεις που διαχειρίζεται η καθεμία. Επομένως διευκολύνεται και η ανταλλαγή πληροφοριών αλλά και η αλληλεπίδραση και επικοινωνία μεταξύ των ΕΑΑ ακόμα και εν απουσία των τυπικών διαδικασιών.

Πως το ΕΔΑ βοηθάει τα μέλη του να εντοπίσουν καλές πρακτικές σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος;

Το θεσμικό πλαίσιο της δημιουργίας του ΕΔΑ δε δίνει τη δυνατότητα στο Δίκτυο να λαμβάνει δεσμευτικές αποφάσεις προκειμένου να πετύχει την εναρμόνιση των κανόνων. Ωστόσο, όπως αναφέρουν τα μέλη του Δικτύου, αυτή η εναρμόνιση επιτυγχάνεται μέσα από την υιοθέτηση καλών πρακτικών σε συγκεκριμένα ζητήματα και προκύπτει μέσα από τομεακές ομάδες και υποομάδες εργασίας. Οι καλές πρακτικές καθοδηγούν τις ΕΑΑ σχετικά με τις δραστηριότητες επιβολής που πρέπει να ακολουθούν ή τα εθνικά κοινοβούλια αναφορικά με τη μεταρρύθμιση της αντίστοιχης νομοθεσίας. Υπάρχουν πολυάριθμες επιμέρους υποομάδες εργασίας οι οποίες ασχολούνται με διαφορετικούς τομείς της οικονομίας, συστήνονται τουλάχιστον δύο (2) φορές το χρόνο και στο ενδιάμεσο ανταλλάζουν πληροφορίες μέσω του ηλεκτρονικού δικτύου. Επιπλέον, υπάρχει ένας μικρός αριθμός ομάδων εργασίας που ασχολούνται με οριζόντια ζητήματα σχετικά με τις εθνικές διατάξεις που αφορούν στις διαδικασίες και τις ποινές που επιβάλλονται σε κάθε ΚΜ. Αυτές οι ομάδες απαρτίζονται από στελέχη των ΕΑΑ οι οποίοι συμμετέχουν εθελοντικά στις εργασίες. Οι ομάδες απαρτίζονται περίπου από δεκαπέντε (15) έως δέκα οκτώ (18) ΕΑΑ και στις εργασίες τους είναι πάντα παρόντες οι αντιπρόσωποι της ΓΔΑ.

Για παράδειγμα, μία καλή πρακτική είναι «Το Πρότυπο Πρόγραμμα Επιείκειας του ΕΔΑ» το οποίο συμβάλλει στην εναρμόνιση του τρόπου χειρισμού των αιτήσεων επιείκειας εντός του Δικτύου. Ο στόχος αυτού του μοντέλου είναι η αύξηση των αιτήσεων ένταξης στο πρόγραμμα επιείκειας μειώνοντας τις αποκλίσεις που παρουσιάζει η εφαρμογή του προγράμματος στα κράτη μέλη.

Σε ποιο βαθμό, δικαιολογούνται οι αποκλίσεις από τη ξεχωριστή φύση των εθνικών συνθηκών;

Ο Κανονισμός εισάγει το σύστημα των παράλληλων αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην Επιτροπή και τις ΕΑΑ με διατάξεις που ορίζουν τη στενή συνεργασία και την παροχή αμοιβαίας βοήθειας. Ωστόσο, δεν προέβλεψε την ανάγκη εναρμόνισης σε θέματα διαδικασιών και προστίμων τα οποία παραμένουν ετερογενή εντός των ΚΜ. Τα δικαιώματα των καταγγελλόντων, δηλαδή το δικαίωμα της πρόσβασης στα αρχεία, το δικαίωμα απάντησης σε περίπτωση δήλωσης αντίρρησης ή δικαιώματα που σχετίζονται με απόρρητες πληροφορίες, διαφέρουν από το ένα σύστημα στο άλλο. Μάλιστα, σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στη περίπτωση του Ιρλανδικού συστήματος, θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να επιτευχθεί αυτή η εναρμόνιση των διαδικασιών και των ποινών δεδομένου ότι σε αυτό το σύστημα τα πρόστιμα που

επιβάλλονται στις επιχειρήσεις για καταπάτηση των αντιμονοπωλιακών νόμων ανήκουν στη διακριτική ευχέρεια των Εθνικών Δικαστηρίων.

4.4 Συμπεράσματα

Στις 30 Απριλίου του 2009 και πέντε χρόνια μετά από την έναρξη σε ισχύ του Κανονισμού αναφορικά με τη μεταρρύθμιση των κανόνων περί της εφαρμογής της ΕΠΑ, η Επιτροπή δημοσίευσε μία Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του¹⁴⁵. Σε αυτή την αναφορά η Επιτροπή υπογραμμίζει τις καλές πρακτικές στη διαδικασία λήψης αποφάσεων τα τελευταία πέντε (5) χρόνια και εξετάζει τον αντίκτυπο που επέφεραν οι ρυθμίσεις στην παραγωγικότητα και στη διάρκεια των διαδικασιών. Επιπροσθέτως, στην Έκθεση η Επιτροπή μοιράζεται τις εμπειρίες της από την μέχρι τότε συνεργασία με τις ΕΑΑ και τα Εθνικά Δικαστήρια. Σύμφωνα με την Αναφορά της Επιτροπής, η κύρια αυτή μεταρρύθμιση που επέφερε ο Κανονισμός εφαρμόστηκε με επιτυχία, ο στόχος της ελάφρυνσης του φόρτου εργασίας της Επιτροπής από γραφειοκρατικά βάρη επετεύχθη και η Επιτροπή δύναται πλέον να ασχολείται μόνο με περιπτώσεις που απαιτούν εκτεταμένη ανάλυση και προσοχή. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμα σημαντικές διαφορές ανάμεσα στα εθνικά συστήματα κυρίως στα ζητήματα διαδικασιών και ποινών. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή αναφέρει στην Έκθεση της ότι υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης στη λειτουργία του ΕΔΑ κυρίως σε ότι αφορά τη διαδικασία επιβολής προστίμων που ακολουθεί το κάθε ΚΜ. Επιπροσθέτως, η ύπαρξη διαφορετικών νομοθετικών διατάξεων μεταξύ των ΚΜ δημιουργεί κενά και προκαλεί προβλήματα στη διαπραγμάτευση και στην ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των ΕΑΑ. Επιπλέον, τίθεται το ζήτημα της λογοδοσίας εντός του Δικτύου¹⁴⁶ δεδομένου ότι οι διαδικασίες εντός του Δικτύου δεν υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο από τα Εθνικά και τα Ευρωπαϊκά δικαστήρια με αποτέλεσμα να καθίσταται επιτακτική η περαιτέρω εναρμόνιση τους.

Η προσπάθεια της Επιτροπής να εκσυγχρονίσει τους αντιμονοπωλιακούς κανόνες μέσα από το Κανονισμό και το εργαλείο εφαρμογής του, το ΕΔΑ, αποτέλεσε αντικείμενο σχολιασμού και απέσπασε θετικά και αρνητικά σχόλια. Χαρακτηριστικά, έχει δηλωθεί ότι με τον Κανονισμό, η Επιτροπή κατάφερε να «ενορχηστρώσει ένα αριστούργημα»¹⁴⁷ με αποκεντρωτικές διατάξεις που σε καμία περίπτωση δεν υποτιμούν το ρόλο της ΓΔΑ, τουναντίον μάλιστα κατάφερε να συγκεντρώσει την ΕΠΑ περισσότερο απ' ό,τι ο Κανονισμός 17/62. Το γεγονός ότι το ΕΔΑ είναι ένα «σκοτεινό πλάσμα» καθιστά δύσκολη τη συλλογή στοιχείων σχετικά με το ρόλο της ΕΑ και των

¹⁴⁵ Έκθεση για τη λειτουργία του Κανονισμού 1/2003 {SEC(2009)574}

¹⁴⁶ Βλ. Mihalis Kekelekis, «The European Competition Network (ECN): It does actually work well», pp.39

¹⁴⁷ Βλ. Stephen Wilks, «The European Competition Network: what has changed?», pp.18

υπολοίπων ΕΑΑ εντός του Δικτύου. Αυτή η «μυστικότητα» εν μέρει είναι εύλογη διότι αν γινόταν συγκριτική ανάλυση της απόδοσης των ΕΑΑ και τα αποτελέσματα ήταν ευρέως γνωστά στο ευρύ κοινό τότε θα δημιουργούνταν ευνοϊκό έδαφος για την άνθιση αθέμιτων πρακτικών στις χώρες όπου οι ΕΑΑ συγκέντρωναν χαμηλή βαθμολογία. Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι η ΕΑ, συμμετέχοντας ενεργά στο Δίκτυο και στις υποομάδες που συστήνονται μπορεί να επωφεληθεί τα μέγιστα παραδειγματιζόμενη από τα υπόλοιπα ΚΜ αλλά και διαθέτοντας μια πιο άμεση επικοινωνία με τους εκπροσώπους της Επιτροπής.

Παράλληλα, μέσα από την ενεργή συμμετοχή της ΕΑ αλλά και των υπόλοιπων ΕΑ στο ΕΔΑ ενισχύεται και η ίδια η λειτουργία της ενιαίας αγοράς, η προστασία της οποίας είναι καίριας σημασίας προκειμένου να παραμείνει η μηχανή της ανάπτυξης της Ευρώπης δυνατή καθώς οδηγεί τις εταιρείες και τις αγορές σε μεγαλύτερη αποδοτικότητα, καινοτομία, παραγωγικότητα και κατά συνέπεια ανάπτυξη. Ο Alexander Italianer χαρακτηριστικά αναφέρει ότι «ο ανταγωνισμός δεν είναι απομονωμένος αλλά συνιστά βασικό χαρακτηριστικό της διαδικασίας της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, της εσωτερική αγοράς για την ανάπτυξη της καινοτομίας, της δημιουργίας θέσεων εργασίας και την ανταγωνιστικότητα». Η Επιτροπή δίνει τόσο μεγάλη έμφαση στην ΕΠΑ που στα πλαίσια της διαδικασίας της διεύρυνσης της ΕΕ που εξετάζει τα προς ένταξη κράτη ως προς την εξοικείωση τους με τους ευρωπαϊκούς κανόνες ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, εξετάζει αν διαθέτουν το απαραίτητο νομοθετικό πλαίσιο, επαρκή διοικητική ικανότητα και αξιόπιστο ιστορικό επιβολής στην εφαρμογή του καθεστώτος σε όλες τις περιοχές της πολιτικής ανταγωνισμού¹⁴⁸.

Σε αυτές τις παραχώδεις εποχές, είναι σημαντικό να παραμείνει η ενιαία αγορά ανταγωνιστική και δίκαια και να προστατέψει τους Ευρωπαίους από τις υψηλότερες τιμές και φτωχότερες επιλογές που είναι η απόρροια της έλλειψης ανταγωνισμού. Η Πολιτική Ανταγωνισμού οφείλει να διατηρεί και να προωθεί τον αποτελεσματικό ανταγωνισμό προκειμένου να πετύχει μία πιο αποτελεσματική κατανομή των πόρων, δηλαδή περισσότερη κοινωνική ευημερία¹⁴⁹. Η ΕΠΑ, ήδη από την αρχή της δημιουργίας της μέχρι και την υιοθέτηση του «Πακέτου Εκσυγχρονισμού» που οδήγησε στον Κανονισμό και το ΕΔΑ αποτελεί μία από τις πιο επιτυχημένες και παράλληλα μακροβιότερες πολιτικές της Επιτροπής κυρίως λόγω της άμεσης εφαρμογής της στα ΚΜ, στις επιχειρήσεις αλλά και στις ίδιες τις κυβερνήσεις των κρατών καθώς και λόγω της μεγάλης σύγκλισης που παρουσιάζουν οι εθνικές νομοθεσίες περί ανταγωνισμού χωρίς επιβολή.

¹⁴⁸ Βλ. Professor Mario Monti, "Priorities for EU Competition policy", pp. 13

¹⁴⁹ Βλ. Yiannis Katsoulacos, "Rethinking Merger Control Policy", pp. 29

Το Ευρωπαϊκό Πρότυπο Ανταγωνισμού, στο σύνολο του, ενώ από τη μία βασίστηκε στο αμερικανικό μοντέλο το οποίο εφαρμόζεται ήδη από το 1890, από την άλλη κατάφερε όχι μόνο να το φτάσει σε αξιοπιστία αλλά και να το ξεπεράσει. Όπως πολύ εύστοχα σημειώνει η Eleanor Fox¹⁵⁰ στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ανταγωνισμού 2012, το Ευρωπαϊκό Μοντέλο τυγχάνει μεγαλύτερης απήχησης από το αμερικανικό και κυρίως σε υπο-ανάπτυξη χώρες όπου το φαινόμενο των κρατικοποιήσεων είναι έντονο και βρίσκονται σε μία διαδικασία «ανοίγματος» και ιδιωτικοποιήσεων.

---

¹⁵⁰ Η Eleanor Fox είναι καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Νομικών Επιστημών της Νέας Υόρκης, βραβευμένη με το βραβείο «Επίτευγμα Ζωής 2011» από το περιοδικό “Global Competition Review” για την «ουσιαστική και διαρκή αντίκτυπο στη πολιτική ανταγωνισμού και πρακτική».

Κεφάλαιο 5: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ: Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Δε μπορούμε να επιρρίψουμε στην ΕΑ όλες τις ευθύνες για τη δυσλειτουργία του ανταγωνισμού στην Ελλάδα γιατί μόνο δευτερευόντως και όχι κατά κύριο λόγο ,μπορεί να αποδοθεί σε εκείνη το υφιστάμενο επίπεδο ανταγωνισμού της Χώρας. Οφείλεται πρωτίστως στους προαναφερθέντες παράγοντες που δύσκολα μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο από την ΕΑ. Ωστόσο, κατά κοινή ομολογία, η ΕΑ δεν έχει καταφέρει μέχρι τώρα να συνεισφέρει τα μέγιστα στη προστασία του ανταγωνισμού.

Πλέον διαθέτει στα χέρια της γερά χαρτιά τα οποία είναι αδήριτη αναγκαιότητα να τα αξιοποιήσει με τον αποτελεσματικότερο τρόπο. Ο νέος Νόμος που ενδυναμώνει το ρόλο της, το αναθεωρημένο και πλήρως εναρμονισμένο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα Πρόγραμμα Επιείκειας και η ενεργή συμμετοχή της στο ΕΔΑ όπου γίνεται ανταλλαγή καλών πρακτικών είναι τα πιο σημαντικά εργαλεία που διαθέτει. Απώτερος στόχος της πρέπει να είναι η καλλιέργεια κουλτούρας ανταγωνισμού εντός της ελληνικής επικράτειας δεδομένου ότι η έλλειψη κουλτούρας θεωρείται ένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια στην προώθηση του ανταγωνισμού¹⁵¹. Η κουλτούρα ορίζεται σύμφωνα με τον Gellner ως «ένα ενιαίο σύστημα από ιδέες, σημεία, τρόπους συμπεριφοράς και επικοινωνίας»¹⁵². Η εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού δεν ήταν ποτέ ισχυρή στην Ελλάδα και αντανακλά inter alia έλλειψη της κουλτούρας ανταγωνισμού και ελλείψεις στο θεσμικό πλαίσιο.

Οι καταναλωτές, οι επιχειρήσεις και η κρατική εξουσία αποτελούν τους πρωταγωνιστές της οικονομικής θεωρίας. Ο καταναλωτής αποτελεί την τελική οικονομική μονάδα στην αλυσίδα της παραγωγής ζητώντας αγαθά και υπηρεσίες για την ικανοποίηση των αναγκών του. Η προστασία των καταναλωτών έχει εδραιωθεί σήμερα ως γενική αρχή του δικαίου, ως σκοπός που πρέπει να επιδιώκουν οι κανόνες δικαίου, δηλαδή καταναλωτές με πραγματική, λειτουργική συμμετοχή¹⁵³. Η έννοια της προστασίας του καταναλωτή αφορά στην προστασία από την άγνοια γνώσης του αλλά και από τον επιχειρηματία που εκμεταλλεύεται αυτή την άγνοια για να πουλήσει τα προϊόντα του ακριβότερα.

¹⁵¹ Βλ. OECD Global Forum on Competition «Challenges/Obstacles Faced by Competition Authorities in Achieving Greater Economic Development Through the Promotion of Competition», pp. 4

¹⁵² Βλ. Michelle Cini, «Administrative Culture in the European Commission: the case of competition and environment», pp. 10

¹⁵³ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού» 2010, σελ. 41

Για την ανάπτυξη κουλτούρας, η ΕΑ μπορεί να εισάγει στην ατζέντα της τη διοργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης με στόχο πρωτίστως τη βελτίωση της δημόσιας αντίληψης των ωφελειών και των πλεονεκτημάτων του ανταγωνισμού¹⁵⁴. Επίσης η ΕΑ μπορεί να ενθαρρύνει τη δημιουργία ενός νέου τύπου καταναλωτή συλλόγων καταναλωτών καθώς όταν οι καταναλωτές εμφανίζονται σαν οργανωμένο σύνολο μπορούν πιο εύκολα να ασκήσουν πίεση σε επιχειρηματίες και κυβερνήσεις¹⁵⁵.

Επομένως, η πραγματική επιτυχία της ΕΑ θα ήταν να καταφέρει να αναπτύξει κουλτούρα ανταγωνισμού στην ελληνική επιχειρηματική πρακτική, στη πολιτική διακυβέρνηση αλλά και κυρίως να διαμορφώσει ανάλογα τη νοοτροπία του καταναλωτή ο οποίος είναι και ο τελικός αποδέκτης των συνεπειών των αθέμιτων πρακτικών.

Ο καταναλωτής οφείλει να γνωρίζει τα οφέλη του υγιούς ανταγωνισμού και ποιες ενέργειες θεωρούνται παράνομες. Η διαμόρφωση κουλτούρας διαμορφώνει τη συμπεριφορά του τοποθετώντας όρια στην αντίληψη του για τα προϊόντα που πρέπει να επιλέγει. Ένας ενημερωμένος καταναλωτής οφείλει να συγκρίνει και να βάζει στο καλάθι του τα προϊόντα που είναι περισσότερο ανταγωνιστικά, δηλαδή εκείνα με τη καλύτερη ποιότητα και παράλληλα τις χαμηλότερες δυνατές τιμές. Υπάρχει έντονη αλληλεξάρτηση μεταξύ του βαθμού πληροφόρησης και την ικανοποιητική λειτουργία του ανταγωνισμού. Η προστασία των ανταγωνιστών-επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε μία αγορά και των καταναλωτών αποτελούν στην ουσία τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, δηλαδή της προστασίας του ανταγωνισμού¹⁵⁶.

Η διαμόρφωση ενός καταναλωτικού προτύπου, με σημεία αιχμής την πληροφόρηση, την ενίσχυση της υπευθυνότητας των επιλογών και την ενθάρρυνση της κριτικής συμπεριφοράς των πολιτών» θα πρέπει να είναι προτεραιότητα της αποστολής της ΕΑ. Το 1962, ο Πρόεδρος JF Kennedy, απευθυνόμενος στο Κογκρέσο αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «καταναλωτές είμαστε όλοι»¹⁵⁷ παρουσιάζοντας τα τέσσερα θεμελιώδη δικαιώματα των καταναλωτών: α) το δικαίωμα στην ασφάλεια, β) το δικαίωμα στην πληροφόρηση γ) το δικαίωμα στην επιλογή δ) το δικαίωμα να ακούγεται η γνώμη του¹⁵⁸. Πενήντα χρόνια μετά από αυτή τη δήλωση τα δικαιώματα του καταναλωτή έχουμε παραμείνει αναλλοίωτα στο χρόνο. Το 1975, ο Πρόεδρος Ford έρχεται επιτυχώς να προσθέσει το δικαίωμα της εκπαίδευσης συμπληρώνοντας με επιτυχία τη λίστα. Η γνώση είναι πάντα δύναμη και η πληροφόρηση είναι η ασπίδα του

¹⁵⁴ OECD Economic Survey Greece, για περαιτέρω π. επισκεφτείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση http://www.oecd.org/document/28/0,3746,en_2649_34327_48421852_1_1_1_1,00.html

¹⁵⁵ Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού» 2010, σελ. 41

¹⁵⁶ Βλ. Μιχ-Θεοδ. Δ.Μαρίνος «Αθέμιτος Ανταγωνισμός»

¹⁵⁷ Βλ. John F Kennedy, «Special Message on Protecting the Consumer Interest»

¹⁵⁸ Βλ. Ilene S. Schwartz «The study of Consumer behavior and social validity: an essential partnership for applied behavior analysis», pp. 242

καταναλωτή. Ο ενημερωμένος καταναλωτής είναι το αποτελεσματικότερο ανάχωμα απέναντι σε αθέμιτες πρακτικές και ταυτόχρονα ο κινητήριος μοχλός για μια επανάσταση ποιότητας την οποία έχει μεγάλη ανάγκη η Ελλάδα ειδικά κατά τη δυσχερή υφιστάμενη οικονομική περίοδο.

Οι καταναλωτικές προτιμήσεις αλλάζουν άρδην σε περιόδους οικονομικής κρίσης όπως η τρέχουσα με αποτέλεσμα να ζημιώνεται σοβαρά ο ανταγωνισμός. Στην ελληνική αγορά, έχει ήδη παρατηρηθεί σημαντική μετατόπιση της ζήτησης από τα προϊόντα υψηλής ποιότητας και τιμής σε προϊόντα χαμηλής ποιότητας και τιμής¹⁵⁹. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα σχολικά είδη. Μεγάλη αλυσίδα καταστημάτων παιχνιδιών αποφάσισε να προσθέσει στα προϊόντα πώλησης της σχολικά είδη χαμηλής ποιότητας και τιμών ζημιώνοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό τα συνοικιακά παραδοσιακά βιβλιοπωλεία το περασμένο Σεπτέμβριο. Επιπροσθέτως, παρατηρείται σημαντική αύξηση στις πωλήσεις προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας και μείωση για τα αντίστοιχα επώνυμα στις πωλήσεις των σούπερ μάρκετ. Το συνολικό μέγεθος της εγχώριας αγοράς των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας έχει διαμορφωθεί στο 20% του συνόλου των πωλήσεων των σούπερ μάρκετ (δηλαδή 1 στα 5 προϊόντα που αγοράζουν οι καταναλωτές είναι ιδιωτικής ετικέτας). Τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας παρουσιάζουν σημαντική ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια, καθώς, πέραν της ανταγωνιστικότερης τιμής τους, εδραιώνονται ολοένα και περισσότερο στη συνείδηση του καταναλωτή ως εφάμιλλα των επωνύμων για την ποιότητα, τη φήμη, τη συσκευασία, τη συνολική τους εικόνα εν γένει.

Παράλληλα, ένας πλήρως ενημερωμένος καταναλωτής μπορεί να συνεισφέρει και καλύτερα στο έργο της Επιτροπής καθώς δε πρέπει να ξεχνάμε ότι η Επιτροπή λειτουργεί με δύο τρόπους: είτε αυτεπάγγελα είτε με καταγγελίες. Και οι καταγγελίες γίνονται από τους καταναλωτές. Κατά συνέπεια, ο εκάστοτε βλαπτόμενος πολίτης ωφελείται εμμέσως και ενώ ο Νόμος έχει θεσμοθετηθεί για να εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, μέσα από τις καταγγελίες επιτυγχάνεται και η προστασία του ιδιωτικού συμφέροντος¹⁶⁰. Επιπροσθέτως, ο καθένας γίνεται υπεύθυνος πολίτης και μέρος της προσπάθειας προστασίας του ανταγωνισμού συμβάλλοντας στα βήματα προς την έξοδο από την κρίση.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκδώσει τον Οδηγό «Ανταγωνισμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Καταναλωτής» («EU Competition Policy and the Consumer»). Πρόκειται για έναν εύχρηστο οδηγό απαραίτητο για κάθε ευρωπαίο

¹⁵⁹ Βλ. Νίκος Βέπτας «Ανταγωνισμός και ρύθμιση στις αγορές προϊόντων», σελ. 352-353

¹⁶⁰ Βλ. Δρυλλεράκης Ιωάννης Κ., Δίκαιο Ανταγωνισμού (Πρόλογος)

πολίτη στον οποίο διευκρινίζονται βασικές έννοιες περί του ανταγωνισμού με τη χρήση απλής ορολογίας, προσιτή προς κάθε ενσυνείδητο καταναλωτή. Συγκεκριμένα, εντός του Οδηγού γίνεται αναφορά των ωφελειών που αποφέρει το άνοιγμα των αγορών και ως εκ τούτου αναδεικνύονται τα μειονεκτήματα των κλειστών αγορών ενώ προσδιορίζεται το περιεχόμενο των διατάξεων των Άρθ. 101 και 102 της ΣΛΕΕ και οι αθέμιτες πρακτικές που προβλέπουν. Επίσης, δίνονται πρακτικά παραδείγματα προκειμένου η θεωρία να είναι πιο εύπεπτη για τον καταναλωτή που έρχεται πρώτη φορά σε επαφή με έννοιες όπως ΕΠΑ, καρτέλ, ΕΔΑ, σχέση Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ΕΑΑ, συμφωνίες και αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και εναρμονισμένες πρακτικές. Κυρίως, όμως, στον Οδηγό δίνονται αναλυτικά τα βήματα της διαδικασίας που πρέπει να ακολουθήσει ένας καταναλωτής όταν υποπέσει στην αντίληψη του η ύπαρξη αντιανταγωνιστικής πρακτικής καθώς και τρόποι επικοινωνίας τόσο με τις επιμέρους αρχές όσο και με την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο στόχος της Επιτροπής ήταν να καλύψει το κενό που νιώθει πιο κοντά με τον Ευρωπαίο καταναλωτή αλλά κυρίως να καταστήσει τους ευρωπαίους πολίτες συμμετόχους στο έργο της ίδιας αλλά και στο έργο των ΕΑΑ. Η ΕΑ, παραδειγματιζόμενη από την Επιτροπή θα μπορούσε να δημιουργήσει έναν τέτοιο οδηγό για τον απλό καταναλωτή τόσο προς ενημέρωση του όσο και να του καταστήσει σαφές ότι χωρίς τη δική του συνεισφορά το έργο της Επιτροπής γίνεται ιδιαίτερα δύσκολο.

Κεφάλαιο 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο José Manuel Baroso υποστηρίζει ότι δύο είναι τα πράγματα που έχουν ανάγκη οι ευρωπαίοι πολίτες ειδικά κατά την τρέχουσα περίοδο: την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας¹⁶¹. Η ενίσχυση του ανταγωνισμού φαίνεται να είναι το καταλληλότερο μέσο για την επίτευξη αυτών των στόχων γεγονός το οποίο απαιτεί το άνοιγμα των αγορών των ΚΜ και ειδικά εκείνων των χωρών όπως η Ελλάδα που παραδοσιακά αποτελούν εσωστρεφείς και κλειστές αγορές. Η προσέλκυση νέων επενδύσεων, η απλοποίηση του συνόλου των κανόνων που διέπουν τη λειτουργία της ελληνικής αγοράς, το άνοιγμα των δραστηριοτήτων των ελληνικών επιχειρήσεων και η υιοθέτηση μιας πιο εξωστρεφούς στρατηγικής καθίσταται πλέον μονόδρομος εάν θέλουν να επιβιώσουν¹⁶².

Ωστόσο, οικονομία χωρίς νομική ρύθμιση δε φαίνεται νοητή¹⁶³. Το ΔΤΑ είναι μέρος του οικονομικού δικαίου¹⁶⁴, ενός δικαίου εύπλαστου, που αναπτύσσεται στη σύγχρονη εποχή και προσαρμόζεται στις τρέχουσες συνθήκες. Κατά συνέπεια, η δράση της ΕΑ, που εγγυάται για την εφαρμογή του ΔΤΑ και της Πολιτικής Ανταγωνισμού, πρέπει να χαρακτηρίζεται από ελαστικότητα κινήσεων και να προσαρμόζεται στις συνθήκες του περιβάλλοντος. Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση απαιτεί τη λήψη δραστικών μέτρων εκ μέρους της ΕΑ η οποία καλείται να προσεγγίσει το κοινό καλό, το συμφέρον της ολότητας προστατεύοντας ανταγωνιστές, καταναλωτές και επιχειρηματίες και μεριμνώντας για την ορθή λειτουργία του συνόλου της οικονομίας.

Το έργο της καθίσταται ιδιαίτερα απαιτητικό-δεδομένου ότι η ΕΑ, κατά κοινή ομολογία, δεν έχει καταφέρει έως τώρα να επιτελέσει το βαρυσήμαντο έργο της με επιτυχία ενώ η φήμη της έχει υποστεί ισχυρούς κλυδωνισμούς. Οι δηλώσεις του Γενικού Διευθυντή της ΕΑ μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου των γαλακτοβιομηχανιών περί έντονων πολιτικών παρεμβάσεων στο έργο της Επιτροπής δημιούργησε σε μεγάλο βαθμό ανασφάλεια δικαίου στο τρόπο εφαρμογής του νόμου περί της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού και την αξιοπιστία της ΕΑ¹⁶⁵. Παραδειγματιζόμενη από τα λάθη του παρελθόντος και φροντίζοντας να μη βρεθεί στο ανεπιθύμητο «game over», η ΕΑ μπορεί να αξιοποιήσει τα νέα εργαλεία που διαθέτει, δηλαδή το Ν. 3959/2011, ο οποίος μπορεί να ήταν κατώτερος των προσδοκιών ωστόσο δε παύει να κατάφερε σε

¹⁶¹ Ομιλία του José Manuel Baroso στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ 2012

¹⁶² Σπύρος Λιούκας, «Οι ελληνικές επιχειρήσεις μετά την κρίση, προοπτικές και στρατηγικές για διεθνή ανταγωνιστικότητα», σελ.411

¹⁶³ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 57

¹⁶⁴ Βλ. Λάμπρος Ε. Κοτσίρης, «Δίκαιο του Ανταγωνισμού», σελ. 19

¹⁶⁵ Λιάνος, Ι. Κοκκόρης, «Η μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού», Αρθ. Δημήτρης, Ν. Τζουγανάτος, «Σκέψεις για την αναθεώρηση του τρόπου εφαρμογής του Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» στην Ελλάδα, Σελ. 1

ένα βαθμό τον εκσυγχρονισμό του ρόλου της καθώς και το νέο Πρόγραμμα Επιείκειας, ένα σημαντικό εργαλείο με το οποίο μπορεί να επιτελέσει με αποτελεσματικότερο τρόπο το έργο της, δηλαδή την προστασία της λειτουργίας των μηχανισμών του ανταγωνισμού.

Διαθέτοντας τις σωστές αρχές οργάνωσης ενός θεσμού μπορούμε να ελπίσουμε ότι κάποια στιγμή ίσως να μη φτάσουμε το τέλειο αλλά μπορούμε να αρκεστούμε και στο ικανοποιητικό¹⁶⁶. Η παροχή επαρκέστερων εγγυήσεων αντικειμενικότητας μέσω της διασφάλισης της ανεξαρτησίας της και η αμεροληψία στις αποφάσεις της είναι επιτακτική. Η ανακάλυψη των αντανταγωνιστικών πρακτικών και η επιβολή αυστηρών κυρώσεων είναι καίριας σημασίας ωστόσο ενδέχεται να δημιουργήσει αβεβαιότητα σε περίπτωση που η επιβολή των κυρώσεων δεν είναι συνεπής με την πρακτική που εφαρμόστηκε σε αντίστοιχες υποθέσεις¹⁶⁷. Έμφαση πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της γνωμοδοτικής αρμοδιότητας της ΕΑ αλλά το ουσιαστικό καθήκον της είναι η καλλιέργεια κουλτούρας ανταγωνισμού, δηλαδή να καταφέρει να καταστήσει τους πολίτες συμμετόχους στο έργο της.

Στο έργο της μπορεί να επιβοηθηθεί από τις υπόλοιπες ΕΑΑ καθώς και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια της συνεργασίας τους στο ΕΔΑ. Το ΕΔΑ είναι ένα πολυ-επίπεδο και ένα πολυδιάστατο σύστημα, ένα υβριδικό θεσμικό σύστημα¹⁶⁸ το οποίο χαρακτηρίζεται από σχετικές αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Η ανάπτυξη αυτού του μοντέλου διακυβέρνησης είναι πιο συνεπής με τους στόχους της δημιουργίας της εσωτερικής αγοράς και τα θετικά αποτελέσματα που αποφέρει στην αγορά απ' ό,τι η πλήρης συγκέντρωση ή η πλήρης αποκέντρωση με δεδομένη την εναρμόνιση των ουσιαστικών κανόνων του ανταγωνισμού. Η επιτυχία του συνίσταται στο τρόπο οργάνωσης του και στο βέλτιστο επίπεδο αποκέντρωσης των αρμοδιοτήτων τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην επιβολή του νόμου περί του ανταγωνισμού.

Η επιτυχία του ΕΔΑ αποδεικνύει ότι δεν είναι μόνο ο ανταγωνισμός έμφυτο χαρακτηριστικό της ανθρώπινης φύσης αλλά και η συνεργασία. Η τάση για συνεργασία είναι το ίδιο αναπόφευκτη και συνυφασμένη με την ανθρώπινη φύση όσο και η τάση για ανταγωνισμό¹⁶⁹. Ακόμα και στο επίπεδο της επιβίωσης, ο άνθρωπος δε μπορεί να ζήσει μόνος του χωρίς τη συνεργασία των υπόλοιπων μελών της κοινωνίας δεδομένου ότι η

¹⁶⁶ Ιωάννης, Κ.Δρυλλεράκης, «Επαντ ή Δικαστής: Η αποτελεσματικότερη διαδικασία», σελ.27

¹⁶⁷ Λιάνος, Ι. Κοκκόρης, «Η μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού», Άρθ. Δημήτρης, Ν. Τζουγανάτος, «Σκέψεις για την αναθεώρηση του τρόπου εφαρμογής του Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού» στην Ελλάδα, σελ. 4

¹⁶⁸ Antonio Manganeli, Antonio Nicita & Maria Alessandra Rossi, "The Institutional Design of European Competition Policy", pp.12

¹⁶⁹ Βλ. Alfie Kohn, «No contest, The case against Competition, Why we loose in our race to win», Chapt. 2, "Is competition inevitable? The "human nature" myth", pp.18

συνεργασία αποτελεί συνώνυμο της κοινωνίας. Επιπλέον, το δίκαιο της εσωτερικής αγοράς είναι συνώνυμο της προστασίας της συνεργασίας καθώς αναδεικνύει αρχές όπως αμοιβαία εμπιστοσύνη σε άλλα συστήματα, ελευθερία, αποτελεσματικότητα, αποδοτικότητα και δικαιοσύνη δεδομένου ότι, όπως υποστηρίζει ο Morton Deutch, «οι ζωές των ανθρώπων είναι αλληλοεξαρτώμενες».

Τέλος, η Πολιτική Ανταγωνισμού, στο σύνολο της, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη μελέτη της διαδικασίας εξευρωπαϊσμού καθώς οι αλλαγές που έχει επιφέρει έχουν σημαντικές επιρροές στο εθνικό επίπεδο¹⁷⁰. Επιπλέον, το ΕΔΑ θέτει ζητήματα αναφορικά με τη θεσμική αποτελεσματικότητα της επιβολής του νόμου μέσω ενός δικτύου καθώς και την πιθανότητα να επεκταθεί η εφαρμογή του Δικτύου και σε άλλους τομείς ευρωπαϊκής πολιτικής. Το ΕΔΑ δεν έχει νομική οντότητα, ούτε είναι διεθνής οργανισμός. Είναι ένα πλαίσιο, μία ενιαία ομπρέλα που συντονίζει τις επιμέρους ΕΑΑ και εναρμονίζει το τρόπο λειτουργίας τους χωρίς να χρησιμοποιεί καταναγκαστικά μέσα. Ωστόσο, κατάφερε να αποτελέσει έναν πετυχημένο μηχανισμό συντονισμού και συμμόρφωσης της ΕΕ παρά το γεγονός ότι περιλαμβάνει μέτρα «ελαστικού χαρακτήρα», τα οποία είναι λίγο πολύ δεσμευτικά για τα ΚΜ, αλλά δεν έχουν τη μορφή οδηγιών, κανονισμών ή αποφάσεων.

Στο ΕΔΑ, οι ΕΑΑ ενώνονται σε ένα επίπεδο ευρωπαϊκό μοιράζοντας κοινές αξίες και αρχές. Το χάσμα μεταξύ της ΕΕ και των ΚΜ μειώνεται μέσα από τη λογική της ήπιας προσαρμογής. Επιπλέον, χαρακτηρίζεται από ευελιξία και ασφάλεια. Στα πλαίσια του ΕΔΑ, δίνονται μαθήματα συνεργασίας και συντονισμού και οι ΕΑΑ καλούνται να μάθουν από τα λάθη τους μεριμνώντας να μην επαναληφτούν. Στο πρώτο Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ανταγωνισμού που πραγματοποιήθηκε συζητήθηκε η προοπτική επέκτασης των εργασιών του ΕΔΑ και σε άλλους τομείς της Πολιτικής Ανταγωνισμού όπως οι χρηματοδοτικές στηρίξεις (κρατικές ενισχύσεις) επιχειρήσεων από τις κυβερνήσεις των χωρών της ΕΕ. Μήπως, η υιοθέτηση αντίστοιχων δικτύων σε άλλες ευρωπαϊκές πολιτικές, κατά το πρότυπο του ΕΔΑ, αποτελεί το νέο πετυχημένο μηχανισμό συμμόρφωσης των επιμέρους εθνικών πολιτικών;

---

¹⁷⁰ Βλ. Μαρία Μ. Μενδρινού «Οι μηχανισμοί συμμόρφωσης της ΕΕ ως συντελεστές εξευρωπαϊσμού», σελ. 113-114

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aiginger, Karl 2006, Competitiveness: From a Dangerous Obsession to a Welfare Creating Ability with Positive Externalities, Journal of Industry, Competition and Trade, Vol. 6, pp.161–177.

Basedow, Jürgen 2007, The Modernization of European Competition Law: A Story of Unfinished Concepts, Texas International Law Journal, Vol.42, pp. 429-439.

Brietzke, Paul H. 1979, Book Review of Robert Bork 1979, The Anti-trust Paradox: A Policy at War with itself, Valparaiso University Law Review, Vol. 13, No. 2, pp. 403-421.

Caillois, Roger 2001 Les Jeux et les Hommes, translated by Meyer Barash, Man, Play and Games, Illinois: University of Illinois Press, USA.

Cini, Michelle 1995, Administrative Culture in the European Commission: the case of competition and environment, Paper presented at the European Community Studies Association (ECSA), Fourth Biennial International Conference, Charleston, South Carolina, USA.

Cseres, Kati 2010, Comparing Laws in the enforcement of EU and National Competition Laws, European Journal of Legal Studies, Vol. 3, No. 1, pp.7-44.

ECN 2006, ECN Model Leniency Programme, Report on Assessment of the State of Convergence.

ECN 2006, ECN Model Leniency Programme.

ECN Brief Special Edition 2010, A look inside the ECN: its members and its work.

European Commission 2010, EU Competition Law, Rules applicable to merger control, Competition Handbooks.

European Commission 2004, EU Competition Policy and the consumer, Luxembourg.

European Council 2012, Statement of the Members of the European Council: Towards Growth-Friendly Consolidation and Job-Friendly Growth 30 January 2012, Brussels.

Gerber David J. & Cassinis, Paolo 2006, The “Modernisation” of European Community Competition Law: Achieving Consistency in Enforcement - Part I, European Competition Law Review, Vol. 27, No. 10, pp.10-18.

Harvey, John 1917, Competition: A study in human motive, Pan Macmillan Press, Australia.

Howard, Mark 2001, E-Government Across the Globe: How will “e” Change Government?, Government Finance Review, pp. 6-9.

Ito, Takeshi 2011, A discourse analysis of Institutional Change: European Completion Policy under the Modernization Reform, Paper presented at the Biannual Conference of the European Union, Boston, 3-5 March 2011.

Kekelekis, Mihalis 2009, The European Competition Network (ECN): It does actually work well, EIPAScope, pp. 35-39.

Komninou, Assimakis P. & Nteka Leukothea, The procedure in the Network, Chapter 11, Competition Laws of the EC.

Komninou, Assimakis P. 2006, Public and Private Antitrust Enforcement in Europe: Complement? Overlap?, The Competition Law Review, Vol. 3, No. 1, pp.5-26.

Lavdas, Kostas A. & Mendrinou, Maria M. 1999, Politics, subsidies and competition: the new politics of state intervention in the European Union, Edward Elgar Publications.

Lia Vitzilaiou & George Zohios 2009, EC Competition Law vs Greek Competition Law: Conscious Parallelism or Unconscious Competition?, GCP The online magazine for Global Competition Policy.

Lianos, Ioannis 2006, The Reform of Greek Competition Law: Going “my own way”?, Concurrences – Revue de droits de la concurrence, No 3.

Lee, Ki Jong 2008, Culture and Competition: National and Regional Levels, Loyola Consumer Law Review, Volume 21, No. 1, pp. 33-55.

Maggetti, Martino, 2006, Between Control and Autonomy: Implementing Independent Regulatory Agencies An empirical comparison, Paper presented at the conference: «Frontiers of regulation: assessing scholarly debates and policy challenges», University of Bath, UK.

Manganelli Antonio, Nicita, Antonio & Rossi, Maria Alessandra 2010, The Institutional Design of European Competition Policy, European University Institute Working papers, Florence, Robert Schuman Centre for advanced studies, Florence: Florence School of Regulation, Italy.

Manganelli Antonio, Nicita, Antonio & Rossi, Maria Alessandra 2009, Multilevel competition policy in Europe, Paper prepared at the workshop "Manufacturing Markets: legal, political and economic dynamics", Florence, Italy.

Maher, Imelda 2002, Networking Competition Authorities in the European Union: Diversity and Change, European Competition Law Annual 2002: Constructing the EU Network of Competition Authorities, Claus-Dieter Ehlermann and Isabela Atanasiu (Eds.), No. 7, Oxford: Hart Publishing, UK.

Mateus, Abel M. 2007, Why should national competition authorities be independent? And how should they be accountable?, Paper presented at the 10th anniversary of the Romanian Competition Council.

Mateus, Abel M. 2010, Competition and Development: what Competition Law Regime, London: University College of London, UK.

Mavroidis, Petros C. & Neven, Damien J. 2000, The Modernisation of EU competition policy: Making the network operate, paper presented at the 5th Annual Competition Workshop at the European University in Florence, Italy.

McGowan, L. & Wilks, S. 1995, The First Supranational Policy in the European Union: Competition Policy, European Journal of Political Research, Vol 28, pp. 141-149.

Monti, Mario 2002, Priorities for EU Competition Policy, in EU Competition Law and Policy, Developments and Priorities, Athens Conference , April 14th 2002, pp. 9-18, Athens: Hellenic Competition Commission Press, Greece.

Moschel, Wernhard 2002, The Relationship between Competition Authorities and Sector-Specific Regulators, in EU Competition Law and Policy, Developments and Priorities, Athens Conference , April 14th 2002, pp. 19-27, Athens: Hellenic Competition Commission Press, Greece.

OECD Observer 2003, Policy Brief: E-Government in Finland: An assessment.

OECD Global Forum on Competition 2004, Challenges/Obstacles Faced by Competition Authorities in Achieving Greater Economic Development Through the Promotion of Competition.

OECD 2009, Global Forum on Competition, Policy Roundtables, "Competition Policy, Industrial Policy and National Champions".

OECD Competition Assessment Toolkit, 2010, Vol. 1 Competition Assessment Principles & Vol. 2: Competition Assessment Guidance.

OECD 2010, Global Forum on Competition Ninth Meeting, Background Documentation, 18-19 February 2010.

OECD 2011, Economic Surveys – GREECE, Overview.

OECD 2011, Greece at a Glance Policies for a Sustainable Recovery.

Porter, Michael M, & Kramer Mark R. 2006, Strategy & Society, The link between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility, Harvard Business Review.

Schaub, Alexander 2002, Developments of European Competition Law, in EU Competition Law and Policy, Developments and Priorities, Athens Conference , April 14th 2002, pp. 103-112, Athens: Hellenic Competition Commission Press, Greece.

Schwartz, Ilene S. 1991, The study of Consumer behavior and social validity: an essential partnership for applied behavior analysis, Journal of Applied Behavior Analysis, Vol. 24, No. 2, pp. 241–244.

The Global Competitiveness Index Analyzer, "The Global Competitiveness Report 2011-2012".

Wilks, Stephen 2007, The European Competition Network: What has changed?, In: UNSPECIFIED, Montreal, Canada. (Unpublished).

Wilks, Stephen & Bartle, Ian 2002. The Unanticipated Consequences of Creating Independent Competition Agencies, West European Politics, Vol. 25, No. 1, pp 148-172.

Van Staveren, Irene 2011, The values of Economics, An Aristotelian Perspective, London and New York: Routledge Press, UK and USA.

Yesilkagit, Kutsal & Danielsen, Ole Andreas 2010, National competition regulators between regulatory autonomy and political control: the case of networked competition governance in the European Union, Paper prepared for EGPA Conference, study-group Temporalities, Public Administration and Public Policy, Toulouse, France.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναστασάτος, Αναστάσιος 2011, «*Η εξωτερική ανισορροπία της ελληνικής οικονομίας*», στου Γκίκα Α. Χαρδούβελη και στου Χρήστου Βλ. Γκόρτσου (Επιμ. έκδ.), Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών με θέμα: «*Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*», σελ. 377-397, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα.

Βαρβαρούσης, Πάρης 1998, «*Στρατηγική των Παιγνίων, Συνεργασία και Σύγκρουση στις Διεθνείς Σχέσεις*», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Βέπτας, Νίκος 2011, «*Ανταγωνισμός και ρύθμιση στις αγορές προϊόντων*», στου Γκίκα Α. Χαρδούβελη και στου Χρήστου Βλ. Γκόρτσου (Επιμ. έκδ.), Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών με θέμα: «*Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*», σελ. 347-358, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα.

Δερεδάκης, Μ. & Κόκκορης Ι. 2005, «*Ελεύθερος Ανταγωνισμός, Πρακτική-Νομολογία Εθνική και Ευρωπαϊκή*», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Δρυλλεράκης, Ιωάννης Κ. (Επιμ. έκδ.) 2007, «*Δίκαιο Ανταγωνισμού*», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Δρυλλεράκης, Ιωάννης Κ. 2008, «*Η επιλογή της πιο αποτελεσματικής διαδικασίας ανταγωνισμού στην Ελλάδα (Επιτροπή Ανταγωνισμού ή Δικαστής)*», Στου Κόκκορη, Ι. και στου Λιανού, Ι. (Επιμ. έκδ.), «*Η Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού*», σελ. 21-27, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού, «*Έκθεση Πεπραγμένων 2008-2009*», Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού, Αθήνα.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού 2002, «*Γλωσσάριο των όρων που χρησιμοποιούνται στην πολιτική ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμπράξεις και έλεγχος συγκεντρώσεων*», Βρυξέλλες

Ιωακειμίδης, Π.Κ. 2011, «Εξευρωπαϊσμός και Συνθήκη της Λισσαβώνας» στο Μαραβέγια, Ναπολέοντα (Επιμ. Εκδ.), «Εξευρωπαϊσμός στο Μεσογειακό Χώρο», σελ. 89-101, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Καρύδης, Γεώργιος Σ. 2004, «Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού, Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός, Κρατικές Ενισχύσει», Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα.

Κόκκορης, Ιωάννης Χ. 2008, «Νομικές και οικονομικές επεκτάσεις των κάθετων περιορισμών», στο Ιωάννη Κόκκορη και στο Ιωάννη Λιανού, (Επιμ. έκδ.), «Η Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού», σελ. 277-291, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Κοτσίρης, Λάμπρος Ε. 2011, «Δίκαιο Ανταγωνισμού, Αθέμιτου και Ελεύθερου», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.

Κουταλάκης, Χαράλαμπος 2011, «Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη διαδικασία συμμόρφωσης των κρατών μελών με την ενωσιακή νομοθεσία», στο Μαραβέγια, Ναπολέοντα (Επιμ. Εκδ.), «Εξευρωπαϊσμός στο Μεσογειακό Χώρο», σελ. 131-148, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Λιούκας, Σπύρος 2011, «Οι ελληνικές επιχειρήσεις μετά την κρίση, Προοπτικές και στρατηγικές για διεθνή ανταγωνιστικότητα», στο Γκίκα Α. Χαρδούβελη και στο Χρήστου Βλ. Γκόρτσου (Επιμ έκδ.), Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών με θέμα: «Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα», σελ. 399-412, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα.

Μαραβέγιας, Ναπολέων & Τσινισιζέλης Μιχάλης, (Επιμ. έκδ.) 2007 «Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργάνωση και Πολιτικές, 50 χρόνια», Εκδόσεις Θεμέλιο, Βιβλιοθήκη Ευρωπαϊκών Θεμάτων, Αθήνα.

Μαρίνος, Μιχαήλ - Θεοδωρος. Δ. 2002, «Αθέμιτος Ανταγωνισμός», Εκδόσεις Σάκκουλας Π. Ν., Αθήνα.

Μενδρινού, Μαρία Μ. (Επιμ. Εκδ.) 2003, «Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση», του Nugent, Neil, Εκδόσεις Σαββάλα, Αθήνα.

Μενδρινού, Μαρία Μ. 2011, «Οι μηχανισμοί συμμόρφωσης της ΕΕ ως συντελεστές εξευρωπαϊσμού», στο Μαραβέγια, Ναπολέοντα (Επιμ. Εκδ.), «Εξευρωπαϊσμός στο Μεσογειακό Χώρο», σελ. 105-130, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Μασουράκης, Μιχάλης 2011, «*Το ελληνικό κράτος στο αναμορφωτήριο: για παρακώλυση του ανταγωνισμού και της οικονομικής ανάπτυξης αλλά και για τάσεις ...αυτοκαταστροφής*», στου Γκίκα Α. Χαρδούβελη και στου Χρήστου Βλ. Γκόρτσου (Επιμ έκδ.), Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών με θέμα: «*Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*», σελ. 305-320, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα.

Ντέκα, Λευκοθέα 2009, «*Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού: Αποτίμηση 5 ετών λειτουργίας και Προοπτικές*», Ελληνική Ένωση Ευρωπαϊκού Δικαίου, παρουσίαση στην ημερίδα «*Κανονισμός 1/2003: Ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής*», Αθήνα.

Σιμιτζή, Έλενα 2011, «*Αγορά εργασίας και επιχειρήσεις. Κρίση και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις*», στου Γκίκα Α. Χαρδούβελη και στου Χρήστου Βλ. Γκόρτσου, Επιμ έκδ.), Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών με θέμα: «*Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*», σελ. 413-417, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα.

Σουφλερός, Ηλίας, Ευρ. 2008, «*Ο Κανονισμός 1/2003 και η βάση αυτού αποκεντρωμένη εφαρμογή των Άρθρων 81 και 82 Συνθήκη – Επιπτώσεις στο Ελληνικό Δίκαιο Ανταγωνισμού*». Στου Ιωάννη Κόκκορη και στου Ιωάννη Λιανού, (Επιμ. έκδ.), «*Η Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού*», σελ. 29-37, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Στεφανάδης, Χριστόδουλος 2011, «*Πολιτική οικονομία εν μέσω κρίσης*», στου Γκίκα Α. Χαρδούβελη και στου Χρήστου Βλ. Γκόρτσου (Επιμ έκδ.), Συλλογικός Τόμος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών με θέμα: «*Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα*», σελ. 321-329, Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα.

Τζουγανάτος, Δημήτριος Ν. 2008, «*Σκέψεις για την αναθεώρηση του τρόπου εφαρμογής του Δικαίου του Ελεύθερου Ανταγωνισμού στην Ελλάδα*». Στου Ιωάννη Κόκκορη και στου Ιωάννη Λιανού, (Επιμ. έκδ.), «*Η Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού*», σελ. 1-8, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Τριανταφυλλάκης, Γ. 2011, «*Δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού*», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Χαρακτινιώτης, Στέφανος, Ι. 2008, «*Μηχανισμοί Ελέγχου των κάθετων περιορισμών από την Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού*», στου Ιωάννη Κόκκορη και στου Ιωάννη

Λιανού, (Επιμ. έκδ.), «*Η Μεταρρύθμιση του Ευρωπαϊκού και Ελληνικού δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού*», σελ. 257-275, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Φαραντούρης, Νικόλαος Ε. 2011, «*Η οικονομική αξιολόγηση των κρατικών ενισχύσεων ως διαδικασία εξευρωπαϊσμού*», στου Μαραβέγια, Ναπολέοντα (Επιμ. Εκδ.), «*Εξευρωπαϊσμός στο Μεσογειακό Χώρο*», σελ. 187-202, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Φαραντούρης, Νικόλαος Ε. 2006., Ο Έλεγχος των Κρατικών Ενισχύσεων για της Διάσωση και Αναδιάρθρωση Προβληματικών Επιχειρήσεων, Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλας, Αθήνα.

Χρυσοχόου, Δημήτρης Χ. 2003, «*Θεωρία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης*», Εκδόσεις Παπαζήση, Σειρά: Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα.

ΝΟΜΟΙ, ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ & ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Νόμος 703/1977. «Περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» ΦΕΚ Α' 278/20/26.9.77.

Τροποποίηση του Ν. 703/1977 «περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού» (ΦΕΚ Α'43/24.2.1995).

Νομός 3959/2011 «Προστασία του Ελεύθερου Ανταγωνισμού».

Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου της 16^{ης} Δεκεμβρίου 2002 για την εφαρμογή των Κανόνων Ανταγωνισμού που προβλέπονται στα Άρθρα 81 Και 82 της Συνθήκης.

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, Έκθεση για τη λειτουργία του Κανονισμού 1/2003 {SEC(2009)574}.

Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία στο πλαίσιο του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (2004/C 10103/).

Οδηγία 2006/123/ΕΚ για τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά.

Κανονισμού (Ε.Κ.) αριθμ. 139/2004 του Συμβουλίου της 20^{ης} Ιανουαρίου 2004 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων («Κοινοτικός κανονισμός συγκεντρώσεων»).

Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε περιπτώσεις συμπτράξεων (καρτέλ), (2002/C 45/03).

Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 σημείο α) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1/2003» (2006/C 210/02).

Competition: Commission proposes changes to the Leniency Notice – frequently asked questions» MEMO/06/357 (29.9.2006).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Almunia, Joaquín 2012, Keynote speech, European Competition Forum 2012, European Commission, Brussels, viewed 20th February 2012, http://webcast.ec.europa.eu/eutv/portal/vfl300el/player/index_player.html?id=14079&pId=14068.

Baroso, José Manuel 2012, Keynote speech, European Competition Forum 2012, European Commission, Brussels, viewed 20th February 2012, http://webcast.ec.europa.eu/eutv/portal/vfl300fr/player/index_player.html?id=14070&pId=14068.

Dekeyser, Kris, The importance of cooperation between competition authorities in the new regime of decentralized application of EC Competition Law, viewed 17th December 2011, http://www.concurrence.public.lu/actualites/conferences/2004/05/conference_concurrence/dekeyser.pdf.

Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού, Ενοποίηση των ισχυουσών διατάξεων για τον ελεύθερο ανταγωνισμό, και άλλες περί ελεύθερου ανταγωνισμού διατάξεις, προβολή 25^η Οκτωβρίου 2011, www.epant.gr.

Fox, Eleanor 2012, The European Competition Model, European Competition Forum 2012, European Commission, Brussels, viewed 20th February 2012, http://ec.europa.eu/competition/information/european_competition_forum_2012/programme_en.html.

Italianer, Alexander 2012, Closing address, European Competition Forum 2012, European Commission, Brussels, viewed 20th February 2012, http://webcast.ec.europa.eu/eutv/portal/vfl300el/player/index_player.html?id=14095&pId=14068.

Καλαφάτης, Αριστείδης Χ., Τζάκα, Δημήτρη-Παναγιώτη Λ., Το Ελληνικό Πρόγραμμα Επιείκειας υπό το πρίσμα της προσφάτως, θεσπισθείσας Κοινοτικής Ανακοίνωσης και

της Αμερικανικής πρακτικής, προβολή 25^η Οκτωβρίου 2011, <http://www.kalafatis-law.gr/uploads/1.PDF>.

Kennedy, John F 1962, Special Message on Protecting the Consumer Interest, the American Presidency Project, viewed 22th January 2012, <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=9108#axzz1ooKC6C3E>.

Musil, Alés, The Future of the European Competition Network, Institute of International and European Affairs (IIEA), Dublin, viewed 17th December 2011, <http://www.youtube.com/watch?v=HSgoXBewais>.

Τζουγκανάτος, Δημήτρης Ν. 2009, Το πρώτο πρόσφατο σχέδιο για την αναβάθμιση της Επιτροπής Ανταγωνισμού: κατώτερο των προσδοκιών, προβολή 11^η Απριλίου 2009 Ναυτεμπορική, http://www.tzouganatoslaw.gr/images/records/naftemporiki_09.pdf.

Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Σχόλια των πολιτών στη Διαβούλευση του Δεκεμβρίου 2010 καθώς και η αναλυτική έκθεση της δημόσιας διαβούλευσης, <http://www.opengov.gr/ypoian/?p=1543>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 3959/2011 «ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ»**

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) ΑΡΙΘΜ. 1/2003 ΤΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ 16^{ης} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2002 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ
ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΠΡΟΒΛΕΠΟΝΤΑΙ ΣΤΑ
ΑΡΘΡΑ 81 ΚΑΙ 82 ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ**

Πανεπιστήμιο Πειραιώς